

T.C.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

İBN KÂTİB'İN MAHZEN-İ MANZÛM'U (İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERPİL BAŞAR

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ HASAN EKİCİ

AKSARAY 2019

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

İBN-İ KÂTİB'İN MAHZEN-İ MANZÛM'U (İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERPİL BAŞAR

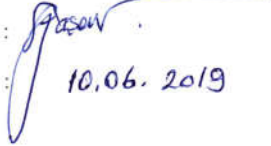
DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ HASAN EKİCİ

AKSARAY 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 36 (otuz altı) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Serpil
Soyadı : BAŞAR
Bölümü : Türk Dili ve Edebiyatı
İmza :
Teslim tarihi : 10.06. 2019

Tezin

Türkçe Adı : İbn-i Kâtib'in Mahzen-i Manzûm'u (İnceleme-Metin)
İngilizce Adı : İbn Kâtib is Mahzen-i Manzûm (Analysis-Edition)

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Serpil BAŞAR

İmza:

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Serpil BAŞAR tarafından hazırlanan “İbn Kâtib’in Mahzen-i Manzûm’u (İnceleme- Metin)” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği /oy çokluğu ile Aksaray Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

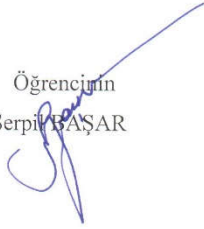
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hasan EKİCİ
Türk Dili ve Edebiyatı, Aksaray Üniversitesi
Üye: Doç. Dr. Ozan YILMAZ
Türk Dili ve Edebiyatı, Sakarya Üniversitesi
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Binyamin TAŞ
Türk Dili ve Edebiyatı, Aksaray Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 10.06.2019

Sosyal bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun 29.08.2019 tarih ve 2019/35-3 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Öğrencinin
Serpil BAŞAR

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Doç. Dr. Sevilay USLU DİVANOĞLU

ÖN SÖZ

XVI. yüzyıl Osmanlı kültür coğrafyasında yazılan muhtelif eserler ve bu eserlerin beslendiği bilimler bu kültürün varlık ve zarafetine yeterli bir delildir. Edebiyatın istifade ettiği astronomi, tıp, sosyoloji vs. gibi bilim dallarının şiirin estetik yapısına katkısı inkâr edilemez. Birçok bilimden beslenen Klasik Türk şairleri astronomi ilmine ve onun çeşitli ıstılahlarına yer vermişlerdir. İnsanoğlunun yapısı gereği sorgulama ve merak duygusu onu çeşitli alanlara yöneltmiştir. Bunlardan biri olan astronomi ilmiyle ilgili olarak melheme geleneği bu şekilde başlamıştır.

Çalışmanın amacı; konusu melheme olan, Mehmed Konevî'ye ait olduğu düşünülen *Mahzen-i Manzûm* adlı eserin Latin alfabesine aktarılması, incelenmesi ve tanıtılmasıdır. Çalışmanın ilk kısmında, XVI. yüzyılda Anadolu sahasındaki siyasî durum ve bilime dair kısa ve özlü mâlûmat verilmiştir. Sonrasında klasik Türk edebiyatında melheme geleneği ele alınmıştır.

Birinci bölümünde Mehmed Konevî'nin hayatı, edebi kişiliği ve eserleri tanıtılmıştır. İkinci bölümünde *Mahzen-i Manzûm* adlı eseri tanıtılmıştır. Bu bağlamda eserin adı, yazılış sebebi ve şekil özellikleri üzerinde durulmuş, muhtevası hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde eserin tek nüshası tanıtılmış, metnin hazırlanmasında izlenen yöntem, imlâ husûsiyetleri, çeviri yazı sistemi ve metin yer almıştır. *Mahzen-i Manzûm* isimli metinde yer alan beyit numaraları tarafımızdan verilmiştir. Son olarak, sonuç kısmında çalışmadan elde edilen bilgiler verilmiştir.

Çalışmamızın, azamî gayret ve samimi çabamıza rağmen kusur ve eksiklik barındırması mümkündür. Bunların sahamızdaki tecrübesizliğimize atfedilerek makul karşılanması dileğimiz, eksiklerimizin yapıcı bir tarzla tarafımıza bildirilmesi aynı zamanda beklentimizdir. Beni bu yolda cesaretlendiren, Prof. Dr. Sabahattin KÜÇÜK hocama teşekkürlerimi arz ederim. Tezin hazırlanma sürecinde benden yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Hasan EKİCİ'ye, ayrıca Dr. Öğr. Üyesi Bünyamin TAŞ ve

Dr. Öğr. Üyesi Abdulmuttalip İPEK hocalarıma teşekkürlerimi sunarım. Bu süreçte çalışmalarımda beni destekleyen aileme de sınırsız sabrı için teşekkürü borç bilirim.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İBN-İ KÂTİB'İN MAHZEN-İ MANZÛM'U (İNCELEME-METİN)
(Yüksek Lisans)

Serpil Başar, Aksaray- 2019

ÖZET

Mehmed Konevî, XV. yüzyılın sonu ve XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır. Osmanlı Devleti'nin yükselme döneminde İstanbul'a gelmiş, astronomi zalimliği ve muvakkitlik yapmıştır. Astronomi dilinin, Türkçeleşmesine katkısı inkâr edilemez bir gerçektir. Mehmed Konevî'nin, *Mahzen-i Manzûm* adlı Türkçe eseri astronomi ve melheme ile ilgilidir. İçeriğinde gezegenler, ayın durumları, yıldızların hareketleri, saat türleri, cümel hesabı, takvimler, haftanın günleri ve alametleri, kehanetlerden bahsedilmektedir. Eser inceledikten sonra, eserin transkripsiyonu metni verilerek eser tanıtılmıştır. Bir melheme örneği olan bu eser, Klasik Türk şiirinin diğer disiplinlerle iç içe olduğunun göstergesidir.

Bilim Kodu: 31402

Anahtar Kelimeler: Astronomi, Astroloji, Melheme, Mehmed Konevî, Mahzen-i Manzûm.

Sayfa Adedi: 136

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hasan Ekici

AKSARAY UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
İBN-İ KÂTİB'S MAHZEN-İ MANZÛM (ANALYSIS-EDITION)
(Master Thesis)

Serpil Başar, Aksaray- 2019

ABSTRACT

Mehmed Konevî who lived in the end of 15th century and the first half of the 16th century, come to İstanbul during the rise of Ottoman Empire. He was a scholars of astronomy and very accurate timepiece. His one of the important contributions is making astronomy language more Turkish. Mehmed Konevî is *Mahzen-i Manzûm*, which is Turkish book, is about astronomy and melheme. İt is content is based on planets, the phases of the moon the movement of the stars, the types of times, abjad, the calendars, day of the week, the allegations and lastly it includes prophecies. After the work is examined, transcriptional vercion of the text will be given and the work will be introduced. This work shows that Classical Turkish poetry is intertwined with other disciplines.

Science Code: 31402

Key Words: Astronomy, Astrology, Melheme, Mehmed Konevî, Mahzen-i Manzûm.

Page Number: 136

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Hasan Ekici

İçindekiler

ÖN SÖZ	vi
ÖZET	viii
ABSTRACT.....	ix
İçindekiler	x
GİRİŞ	1
1. XVI. Yüzyılda Anadolu Sahasında Siyasî Durum ve Bilim.....	1
2. Türk Edebiyatında Melheme Geleneği	7
BİRİNCİ BÖLÜM	11
1. Mehmed İbn Kâtib Konevî Hayatı ve Edebi Kişiliği.....	11
1.2. Eserleri	13
2.1. Hediyyetü'l-Mülûk.....	13
2.2. Mîzânü'l-Kevâkib	13
2.3. el-Aslu'l-Mu'addil	14
2.4. Fazlü'd-Dâ'ir.....	14
2.5. Ecnâhu'l-Necâh.....	14
2.6. Terceme-i Cedvelu'l-Âfâkî	14
2.7. Kitâbu fî-Ma'rifeti Vâz'î'r-Rûhamât li-'Arz-ı mâ	14
2.8. Risâle fî-Ma'rifeti Vâz'î'r-Rub'î'd-Dâ'ireti'l-Mevzu'a.....	15
2.9. Mûzihu'l-Evkât fî-Ma'rifeti'l-Mukantarât	15
2.10. Tebyînü'l-Evkât	15
2.11. Tuhfetü'l-Fukarâ	15
2.12. Terceme-i Risâletü'l-Ceyb	15
İKİNCİ BÖLÜM.....	16
1. Mahzen-i Manzûm	16
1.1. Adı ve Yazılış Tarihi.....	16
1.2. Yazılış Sebebi.....	16
1.3. Şekil Özellikleri.....	17
1.3.1. Nazım Şekli.....	17
1.3.2. Vezin	18
1.4. Muhteva.....	18
1.5. Dil ve İmlâ Özellikleri.....	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	34
1. METİN	34
1.1. Metinde Kullanılan Yazma Nüshanın Tavsifi.....	34
1.1.1. Ankara Millî Kütüphâne Yz. A. 9196/2.....	34
1.2. Metnin Kurulmasında İzlenen Yöntem	36
1.3. Çeviri Yazı (Transkripsiyon) Alfabeti.....	38
1.4. Çeviri Yazılı Metin.....	39
SONUÇ	119
KAYNAKÇA.....	121

GİRİŞ

1. XVI. Yüzyılda Anadolu Sahasında Siyasî Durum ve Bilim

XVI. yüzyıl Osmanlı bilim sahası için en velut dönemlerden biri olmuştur. İstanbul, Edirne, Bursa, Kütahya, Amasya, Trabzon, Manisa birer kültür merkezi haline gelmiştir. Edebî ve kültürel faaliyetler yoğun bir biçimde gerçekleştirilmeye başlanmış, yetişen büyük isimler sadece bu merkezlerde değil bütün Türk dünyasında tanınmıştır.

İstanbul'un fethi ile siyasî birliğini tamamlayan Osmanlı Devleti, her alanda hızlı bir ivme göstermiştir. Fatih Sultan Mehmet'in vefatından sonra yerine geçen II. Bayezid padişah olmasının yanı sıra aynı zamanda Adlî mahlasını kullanan bir şairdir. Amasya valiliği sırasında çevresinde edebî bir muhit oluşturmuş ve Amasya'nın kültürel anlamda gelişmesi için önemli atılımlar gerçekleştirmiştir. Amasya büyük âlimlerin yetiştiği bir şehir olmuştur. Tahta geçtikten sonra imarda ve kültürel anlamda teşvik ve himâyeleri sayesinde büyük fetihler gerçekleştirmiştir. Bu dönemde İstanbul sanat ve kültür merkezi hâline gelmiş ve devrin en önde gelen şairlerinin, bilim insanlarının toplandığı bir yer olmuştur. II. Bayezid zamanını ilim, sanat ve tasavvuf yolunda geçirmiştir. Fıkıh âlimi derecesinde de İslâmî bilgisi vardır. "Bayezid-i Velî" ve "Bayezid-i Sâni" diye anılmıştır (Kollektif, 2008). Adlî mahlaslı II. Bayezid aynı zamanda ilm-i nücûm ile de ilgilenmiştir.

XVI. yüzyıldan itibaren vuku bulan Safevî devleti sorunu, Anadolu topraklarında büyük gâileler yaratmıştır. Şah İsmail'in Anadolu topraklarına, Şii propagandası yapmak için câsuslar gönderip fikirlerini kabul ettirmek istemesi, karşı çıkanları katletmesi ve II. Bâyezîd'in ikazlarına rağmen durmaması meseleyi çok vahim bir mecrâyâ sürüklemiştir. II. Bâyezîd'in batıya düzenlediği seferleri fırsat bilen Şah İsmail, her seferinde Anadolu'yu yağmalamıştır. Anadolu toprakları içerisinde Şah İsmail'e bazı beylikler ve devletlerin biât etmeye başlamasıyla II. Bâyezîd bu tehlike üzerine Doğu için harekete geçmiştir. Bu süreçte Şah İsmail'in çevresinde Anadolu toprakları içerisinde binlerce mürîdi olmuş ve ordusunun yarısını Anadolu'dan gelenlerden oluşturmuştur. Şah İsmail, Osmanlı Devletini yıkma

gâyesinin tahakkuku için Anadolu'ya ajanlar göndermiştir (Kollektif, 2008). Şah İsmail, Doğu'da Dulkadiroğulları topraklarına girerek, Maraş ve Elbistan'ı almıştır. Bu dönemde Trabzon vâililiğini icra eden Şehzâde Selim, İran üzerine bir sefer düzenlenerek bu sorunun çözülmesini istemektedir. Gürcistan üzerine seferler düzenleyerek Kars, Erzurum, Artvin illerini fethetmiş, Osmanlı topraklarına kazandırmıştır. Akkoyunlu Devletine seferler düzenleyerek Bayburt, Erzincan, Kemah, İspir, Gümüşhane, Çemişgezek ve çevresini de almıştır. İlk defa Erzincan yakınlarında karşı karşıya gelen Safevî Devleti ve Şehzâde Selim, Safevî Devletini bertaraf edilmesiyle sonlanmıştır (Kollektif, 2008). Bu galibiyetin ardından Şehzâde Selim için Anadolu'da "*Yürü Sultan Selim devran senindir*" diye türküler söylenmiştir. Fakat babasının fermanı üzerine esir aldığı, İbrahim Mirzâ'yı serbest bırakmış ve fethettiği toprakları¹ geri vermiştir. Şâh Kulu isyanının başlaması ve Karagöz Ahmed Paşa'nın şehîd edilmesi Kütahya'nın kaybedilmesine neden olmuştur. İsyanı bastırmak isteyen Şehzâde Selim, sonrasında babasına âsi görünmemek için birliklerini dağıtmıştır. Şehzâde Selim'in lehine büyük gösteriler yapılmış, babası tarafından İstanbul'a çağırılmış ve saltanat kendisine teslim edilmiştir (H.917/M.1512). II. Bâyezîd, H.917/ M.1511-1512 tarihinde vefât etmiştir. Kendi yaptırmış olduğu Bâyezîd Camii yakınına defnedilmiştir (İnalçık, 2013).

II. Bâyezîd Anadolu toprakları içerisinde şehzâdeliğinde başlattığı imar faaliyetlerini saltanatı boyunca sürdürmüştür. Dönemin en yetkin tarihçisi Kemal Paşazâde, onun saltanatını Fatih döneminde yapılmış büyük fetihleri teşkilatlandırma ve böylece devlet yapısını kuvvetlendirme, adalet ve hakka dayanan bir idare kurma devri olarak adlandırır (İnalçık, 2013). Muhtelif yerlerde medrese, cami, zaviye, darüşşifâ, külliye ve ilim yuvaları inşâ ettirmiştir. Bu dönemin önemli olan Edirne Darüşşifâsı ve çevresindeki cami, medrese, imaret, hamam, hastane, tabhane, değirmen ve aşhane dönemin mimarı Hayreddîn'in eserleridir. Bu kuruluşlara II. Bâyezîd, kitap vakfettiği tesbit edilmektedir. Yollar ve köprüler yaptırarak, ticaretin ve ziraatın gelişmesine katkıda bulunulmuştur. Aynı zamanda şair olan II. Bâyezîd, şiirlerinde açık bir Türkçe kullanmayı tercih etmiştir. Zamanının bir kısmını güzel sanatlara ayıran padişah güzel yazı sanatı ile ilgilenmiş, İtalyan Michelangelo Buonarroti'yi İstanbul'a davet etmiştir (Kollektif, 2008).

Pozitif bilimlere olan ilgi hızlanarak devam etmiştir. Matematik ve astronomi alanında en önemli isimlerden olan Mirim Çelebi bu dönemde yetişmiştir. Bu dönemin matematik

¹ Akkoyunlu Devletinin toprakları üzerinde hak iddia eden Şâh İsmail'e Erzincan, Kemah, İspir, Bayburt ve İspir iade edilmiştir.

alanında önemli müderrisleri Muzafferüddîn Şîrâzî ve Muslihiddîn b. Sinân'dır. Astronomi alanında ise el-Mütetabbib Celyân'dır. Fizik alanında da telif eserler yazılmıştır. Tokatlı Molla Lütfî ve hocası Sinân Paşa matematik ve astronomi alanında diğer önemli isimlerdir. Tıp alanı için bu dönem en bereketli dönem olmuştur. Tıp alanında, Ahi Çelebi önemli bir hekimdir. Tıp alanında diğer önemli bir isim de İbrahim b. Abdullah el-Cerrah'tır (Kazancıgil, 2007). II. Bâyezîd zamanında saraya girmiş, sonrasında gelen üç padişaha hizmet etmiştir. Bu dönemde Osmanlı Devletinin kuruluş dönemi için yazılan *Aşıkpaşazâde'nin Tarihi*, *Neşri'nin Cihannüma'sı*, *İdrîs-i Bitlisi'nin Heşt Behîşt'i* ve *İbn Kemal'in* (Kemal Paşazâde) *Tevarih-i Âl-i Osman*'ı, dönemin önemli tarih kaynaklarıdır. Mueyyedzâde Abdurrahman, Taci-zâde Cafer ve Sadi Çelebiler, Zembilli Ali Efendi, Necâtî Bey, Zâtî, Firdevsi gibi âlim, şair ve sanatkârlar dönemin önde gelen isimleridir (Kazancıgil, 2007).

Yavuz Sultan Selim tahta geçtikten sonra ilk iş olarak bütün hâkimlere ferman göndermiş, adalet kavramı üzerinde durulmuştur. Biraz olsun inhiraf eden olursa en ağır şekilde cezalandırılacağını bildirmiştir. Öncelikle ehemmiyetini devletin adlî işlerine vermiştir. Müteakip doğruya yönelerek Safevî Devleti tehlikesi üzerine gitmiştir. Çaldıran Ovasında Şah İsmail'e büyük bir yenilgi yaşatmıştır. Sonrasında Mısır'a geçerek Mısır topraklarını, Halep ve Şâm'ı alarak "Sultan-ı Rûm ve Arab" ve "Hâdimü'l-Haremeyni's-Şerîfeyn" unvanına nâil olmuştur. Mukaddes emânetleri alarak İstanbul'a getirmiştir. Böylece H.922/M.1516 tarihinde Abbasilerden Osmanlı soyuna Hilafet'i geçirmiş oldu. Ayasofya Camii'nde bir törenle halifeliği devr aldı. Yavuz Sultan Selim'in niyeti tüm Anadolu topraklarından Şah İsmail yanlılarını temizlemektir. Güneye yönelerek Kemah, Karlıgöl, Karaçayır, Artıkâbâd, Sivas, Merzifon, Elmalı şehirlerini alınmıştır. Sinan Paşa'nın rehberliğinde Turnadağı Savaşı Dulkadiroğulları'na karşı yapılmış ve Dulkadiroğulları'na ait topraklar Osmanlı Devleti'ne katılmıştır. Şah İsmail'in doğudaki kalelerinin en mühimi olan Diyarbakır'ın alınması için ferman verildi. Böylelikle İdrîs-i Bitlisî ve Diyarbakırlı Ahmed Bey'in yardımlarıyla Siirt, Bitlis, Hasankeyf, Silvan, Cizre ve yirmi sekiz bölge kontrol altına alınmıştır. Batı seferine hazırlanan Yavuz Sultan Selim, sırtında çıkan çiban sebebiyle rahatsızlanmıştır, Edirne'ye varan padişah, H.926/M.1519-1520 tarihinde Çorlu karargahında vefât etmiştir (Kollektif, 2008).

Yavuz Sultan Selim kısa süren hükümdarlık dönemine çok önemli zaferler sıgdırmıştır. Sert tabiatlı, iyi eğitim görmüş, Farsça, Arapça ve Tatarca'ya hâkim, aynı zamanda bir zanaatkârdır. Trabzon valiliği sırasında kuyumculuğa ilgi duymuş ve bu sanatı oğlu Sultan

Süleyman'a da tevârüs etmiştir. Satranç oyununda da ustadır, Selimî mahlasını kullanan şairin, Farsça Divan'ı da vardır. Şair ve âlimlerin aralarında bulunmaktan hoşlanmaktadır. İstanbul'un, kültür ve sanat şehri olması için gayretler göstermiştir (Kollektif, 2008). Tebriz ve Kahire'deki binlerce sanatkârı, himâyesi altında İstanbul'a göndermiştir. Anadolu sahasında ayrıca birçok şair yetişmiştir. Safevî ve Timur muhitlerinden katılımlar olmuştur. Kültür ve bilim hayatının önemli isimleri Abdurrahman Çelebi, Zembilli Ali Efendi, Kemal Paşazâde, İdrîs-i Bitlisî, Halimî Efendi, Tacizâde Cafer Çelebi, Ahî, ve Revanî gibi şahsiyetlerdir. İmar faaliyetleri, II. Bâyezîd zamanındaki kadar yoğun değildir. Konya'da muhtelif çeşmeler, Mevlâna Külliyesine şadırvan, Miskinler Tekkesi, Gülbahar Hatun Camii, Kazancılar Mescidi, hamamlar, mektepler, türbe ve mescidler yaptırılmıştır.

H.926/M.1519-1520 tarihinde Şehzâde Süleyman tahta geçtiğinde, görkemli bir devletinde başına geçmiş oldu. Yavuz Sultan Selim'in emaneti; kudretli bir ordu, güçlü bir donanma, iyi bir devlet teşkilatı, adaletli devlet adamları, dolu bir hazine ve mutlu bir halk olmuştur. Şehzâde Süleyman güçlü bir devlet teslim almış ve Osmanlı Devletinin en parlak dönemini yaşatmıştır. İlk faaliyeti Pîrî Mehmed Paşa'nın sadrazamlığa devam etmesi ve ilk defa dördüncü bir vezir olarak Kâsım Paşa'yı tayin etmesi olmuştur (Kollektif, 2008). Sultan Süleyman babasının fütûhatlarına, fütûhat katmalıydı ve bu amaçla çeşitli hazırlıklar ve çalışmalar yapmış, gazâ alanında büyük başarılar elde etmiştir. Özellikle Batı devletlerinin üzerine giderek onları himâyesi altına almıştır. Dönemin Avrupalı tarihçileri kendisi için "Kânûnî, Muhteşem, Büyük Türk" unvanlarını kullanmışlardır. On üç sefer düzenlemiş ve üç yüzü aşan kale fethetmiştir. Devlet bürokrasisinde düzenlediği kanunnâmeler ile kurumsallaşma sürecini ve hukuk sistemini düzenleyerek, çağının ihtiyaçlarını karşılayacak bir sistem oluşturmuştur.

Kânûnî Sultan Süleyman adaletli bir hükümdar olmasının yanı sıra iyi bir şairdir. Şiirlerinde Muhibbî mahlasını kullanmıştır. Arapça, Farsça ve Sırpçayı bildiği gibi İslam ve Batı kültürünü çok iyi bilmektedir. Kânûnî aynı zamanda kuyumculuk ile ilgilenmiş, müziğe, minyatüre ve el sanatlarına çok önem vermiştir. Süleymaniye medreselerinin inşası, Anadolu'da bilimin gelişmesi adına önemli bir atılım olmuştur. Dönemin sanatçılarından en önemli isimler Bâki, Zâtî, Edirneli Nazmî, Hayalî, Taşlıcalı Yahya, Zembilli Ali Efendi, İbn Kemal ve Ebusuûd Efendi'dir. Dönemin Türk dil bilimcisi olan Bergamalı Kadri Efendi Batı Türkçesiyle yazılmış olan en eski dil bilgisi eserini yazmıştır. Önemli minyatürcülerinden olan Matrakçı Nasuh, fethedilen yerlerde ve gezdiği yerlerin minyatürlerini yapmıştır. Aynı zamanda matematikçi, coğrafyacı, tarihçi, hattat, ressam ve

silahşördür. Mimari alanda Koca Sinan dönemin en önemli ismidir. Süleymaniye Camii sadece döneminin değil, dünya mimarisinin en belirgin eseri olmuştur. Dönemin hekimlerinden olan Mahmud Efendi, H.953/M.1546-1547 yılında Mısır'dan getirilmiştir. Abdullah Efendi' in amcası Alâaddin ve babası Mehmed Efendi Yavuz Sultan Selim tarafından daha önce İstanbul'a getirilip hekimlik vazifesine tadviz ettirilmiştir. Mahmud Efendi yirmi yıl kadar saray tabipliği yapmıştır. Diğer önemli tabip Ankaralı Şair Hekim Şaban Nidâî'dir. Aynı zamanda iyi bir şairdir. Haseki Darüşşifâsı, Hürrem Sultan için yaptırılmış çok uzun yıllar hizmet vermiştir (Kazancıgil, 2007).

Taşkörüüzâde Ahmed b. Mustafa, bu devirde yaşayan diğer önemli bilim adamlarındandır. *eş-Şakâiku'n-Nu'mâniyye* adlı eseri önemli bir başvuru kitabıdır. Osman Gazi'den Kânûnî dönemine kadar beş yüzyıl geçen âlimden bahsetmiştir. Tarih alanında Nişancı Mehmed, Celâlzâde Mustafa önemli isimlerdir. Coğrafyada Piri Reis ve Seydi Ali Reis, denizcilikte Barbaros Hayrettin Paşa ve Turgut Reis önde gelen isimler olmuştur.

Kânûnî Sultan Süleyman diğer hükümdarlar gibi birçok şairi ve âlimi himâyesi altına almıştır. Bu tutumu Sadrazam İbrahim Paşa, Defterdar İskender Çelebi, Kınalızâde Ali, Nişancı Celalzâde Mustafa Çelebi, Kazasker Kadri Efendi, Şeyhülislam Kemal Paşazâde, Ebussuûd Efendi ve Seydi Ali Reis gibi devlet adamları da benimsemiştir. Bu dönem Anadolu toprakların için her sahada bereketli bir dönem olmuştur.

Kânûnî Sultan Süleyman'ın vefâtından sonra tahta, II. Selim geçmiştir. Sekiz sene tahta kalan II. Selim, saltanat istidadı olmasa bile çok iyi bir eğitim almış ve dedesi gibi Selimî mahlasını kullanan bir şairdir. Devlet işlerini, devlet adamlarına bırakmakla (Sokullu Mehmed Paşa) beraber, bazı durumlarda kendi inisiyatifi ile fermân çıkarmıştır (Kıbrıs Seferi).

Sancakbeyliği yaptığı illerde sohbet meclislerine katılmış ve Kütahya'da yirmi civarında şair, âlim ve sanatkâr ile yakından ilgilenmiştir. Bunlar arasında: Samî, Hatemi, Merdümî, Ulvî, Fıraki, Ferdi, Nigârî, Nihanî, Şeyhzâde Mehmed Çelebi, Memi Gülâbî vardır. Ebussuûd Efendi vefâtına kadar şeyhülislamlık makamında kalmış, II. Selim tarafından her zaman hürmet görmüştür. Tarih alanında önemli isimlerden biri Gelibolulu Mustafa Âli'dir. Minyatür alanında Nakkaş Nigârî, II. Selim'in himâyesi altına alınmıştır (Kazancıgil, 2007).

İmar faaliyetleri sırasında Türk sanatının şaheseri olan Sultan Selim Camii yapılmıştır. Caminin muvakkitti olan Mustafa b. Aliyül Muvakkit aynı zamanda pozitif bilimlerle ilgilenmiş gök bilimi ve coğrafya alanında eserler yazmıştır. Ayasofya Camii'ni istinat

duvarlarını yenilemesiyle, iki minare eklemiş ve çevresine medrese yaptırmıştır. Dönemin müneccimbaşı olan Mustafa Çelebi'nin H.979/M.1571-1572 yılında vefât etmesiyle yerine Takîyüddîn geçmiştir. Galata Kulesi'nde gözlem çalışmalarına başlamış sonrasında Tophane çevresinde Takîyüddîn Rasathanesi kurulmuştur (Kazancıgil, 2007).

XVI. yüzyıl; Anadolu topraklarında şiir ve edebiyat çok ilgi görmüştür. Padişahlar, şehzâdeler ve devlet adamları tarafından destekler verilmiştir. Deniz coğrafyacılığı bu dönemde faaliyetleri ile hâkim bir bilim dalı haline gelmiştir. Dönemin mimari yapısı ve medreselerin imarı matematiğin ve tıbbın gelişmesine büyük katkıda bulunmuştur. Astronomi alanında eserler telif edilmiş ve muhtelif eserler yazılmıştır. Müneccim ve müneccimbaşılık devlet teşkilatında yerini almıştır. Rasathaneler yapılmış, gök bilimi alanında önemli bilim adamları yetişmiştir. XVI. yüzyıl, bilim, sanat ve teknoloji alanında en görkemli çağ olmuştur.

2. Türk Edebiyatında Melheme Geleneği

Klasik Türk edebiyatı eserlerine bakıldığında tıp, astronomi, din, tasavvuf, tarih, sözlük ve nasihat içerikli çok sayıda eserin hem manzum hem de mensur olarak yazıldığı görülmektedir (Ekici, 2018). Bu bağlamda gaybî ilimlerden olan melhemeler de hem mensur hem de manzum olarak kaleme alınmıştır. Melhemeler, tarih boyunca, aklî ilimlerin beslendikleri kaynaklardan biri olmuştur. Sözelimi astroloji astronomi bilimini beslerken simya, kimya bilimine kaynaklık etmiştir. Osmanlı âlimlerinin “*Ulûm-ı Gaybîyye*” adı ile adlandırdıkları ilimler arasında melheme de vardır. Melheme kavramı kaynaklarda, *melheme*, *melhame*, *mülhime*, *melâhim*, *mülheme* gibi muhtelif şekillerde yazılır (Boyras, 2006). Melheme; kelime anlamı olarak savaş ve sert çatışma demektir. Fakat terim olarak, astronomik ve meteorolojik olgulardan yararlanılıp gelecek hakkında tahminlerde bulunma anlamına gelir (Boyras, 2006).

Melhemenin doğuşu öncelikle insanoğlunun merak duygusudur. Geleceği merak etme iç güdüsü çeşitli falların (Boyras, 2006)² ve kehanetlerin çıkmasına neden olmuştur. Aynı sebeple Ay ve Güneş tutulması, yıldızların konumları, meteorolojik olaylar, göksel hareketler geleceği öğrenmek için araç olmuştur ki buna melheme denir. Melhemeyi fal ve kehanetten ayıran özellik ise bir sistematığının olmasıdır.

Melhemenin kaynağı olarak gösterilen muhtelif sebepler vardır. Bu sebeplerden ilki “*Melhame-i Dâniyâl*” adlı eser ve bu eserin Dâniyâl peygamberin çevresinde biçimlenmesidir. Dâniyâl peygamberin görülen rüyaları yorumlaması, gelecek hakkında hükümdarların ve milletlerin bekâsı için kehanette bulunması bu türün başlangıç noktalarından biridir (Boyras, 2006). Buna dayanarak yazılan eserler de Dâniyâl peygambere nisbet edilmiştir. Sadece tabir sanatı ile kalmayıp, göksel oluşumlara dayalı ve ya astroloji inancı ile kaynaşarak göksel hareketlere dayanan kehanetler oluşmuştur. Bunun öncüsü Yunan astronom ve astroloğu *Batlamyus* sayılabilir. Bir başka melheme grubu da münecimlerin göksel hareketleri izleyerek sistemli bir şekilde hükümler vermesine dayalıdır. Melhemelerin yeni bir boyut kazanması Cafer el-Sâdık’ın ölümünden sonra olmuştur. Cafer el-Sâdık’ın çevresinde olup biten olayları daha önceden tahmin etmesi,

² Çeşitli nesneler kullanılarak oluşan fallar şu şekilde sıralanabilir: Ağaç falı, aşık kemiği falı, at falı, âteş falı, ayna falı, bakla falı, bulut falı, balmumu falı, bigisayar falı, çay falı, duman falı, el falı, horoz falı, harf falı, hava falı, iç organlar falı, ip falı, iskambil falı, isim falı, kahve falı, kemik falı, kitap falı, kuş falı, kaşık falı, kaplumbağa kabuğu falı, mâni falı, papatya falı, tarot falı, sayı falı, su falı, yıldız falı, yüzük falı... (Boyras, 2006).

geleceği bildiği yolunda bir inancın başlamasına neden olmuştur (Kara, 2019). Melheme geleneği cifr ilminin bir dalı haline gelmiştir. Sadece bunlarla sınırlı kalmayıp; çeşitli dinlerin önemli günlerini, ekinlerin ekilip biçileceği zamanı belirleyip önemli tarihlerin hatırlatıcısı olarak takvim görevini de üstlenmiştir.

Melhemeler, ele aldığı konular ve kehanetlerin muhtevası bakımından birbirlerinden ayrılır. Öncelikle Hz. Muhammed’ den rivayet edilenler vardır. Bunlar gelecekte olabilecek büyük savaş ve onun gibi kargaşaların haberlerini içeren sözlerden oluşmaktadır. Diğer bir melheme içeriği, münecimlerin yıldızların hareketlerine ve burçların durumunu dikkate alarak gelecekte cereyan edecek olaylara dair haber vermesidir. Bu gruptaki melhemeler konu bakımından geniş bir yelpazeye sahiptir. Uğursuzluklar, fitneler, savaşlar, hükümdarların ölümü, kıtlık, salgın hastalıklar, ziraat, iklim, ticaret gibi birçok konu bunlardan bazılarıdır. Son olarak Dâniyâl peygamberin çevresinde gelişen konulardır. Bu konuda yazılan eserler, eserin yazıldığı veya hitap ettiği dönem hayatının her alanıyla ilgilidir. Dâniyâl peygambere atfedilmektedir (Boyraz, 2006).

Melheme, Osmanlı toplumunda Türkçe ile yazılan edebî ve folklorik türlerdendir. Türk edebiyatına melhemeler, XII. asrın ortalarında girmeye başlamış, XV. asırdan sonra ilgiyle okunmuştur. Evveliyatında devlet teşkilatında yer alan münecimler, namaz vakitlerinin tayini, ramazan ayına başlama vakti gibi önemli zaman dilimleri için astronomi bilgilerini kullanırlardı. Aynı zamanda münecimler gelecekte haber verirlerdi. İlm-i nücum ile sadece münecimler değil halk, padişahlar, bilginler ve şehzadeler de ilgilenmiştir. Osmanlı topraklarının, devlet teşkilatında olan önemli isimlerin ve padişahların bekâsına yönelik kehanetler yazılmaya başlanmıştır. H.1318/M.1900-1901 yıllarından sonra falın İslam dininde yasak olması sebebiyledir, kehanetlerin yazılması ve yayılması yasaklanmıştır (Boyraz, 2006).

Türk Edebiyatında melheme örnekleri şu şekildedir. *Ahmed-i Dâ’î’nin Risâle-i Sî-Fasl* adlı kitabı *Nasîrüddin-i Tûsî*’nin astronomi ve astroloji hakkında bilgiler veren *el-Muhtasar fî İlmi’t-Tencîm ve Marifeti’t-Takvîm* adlı kitabının tercümesidir. Farsça’dan tercüme edilen bu kitap otuz bölümden oluşur. Eser tam olarak bir melheme olmasa da içinde kehanetler kısmı mevcuttur. Dua cümlecikleri ile başlayan eserin ilk kısmı cümel hesabı hakkındadır. İkinci kısımda haftanın günlerini ve alametlerini açıklanır. Muhtelif takvimlerde ayların isimlerini ve nasıl yazılması gerektiğini bildirir. Burçların ve yıldızların isimlerini açıkladıktan sonra tüm özelliklerini belirtir. On altıncı bölüm günlerin karşılığı ve o günlerde nelerin yapılmasının faydalı olduğu açıklanır. Eserin son dört bölümünde hayatı düzenlemek

için yıldızlardan nasıl yardım alınacağı üzerinde durulur. Eserde astronomi ve astroloji kısmı yoğunlukta olsa da, göksel hareketlere bakılarak günlük hayatın düzenlenmesi hakkında hükümler yer alır (Karabacak, 2013).

XV. asrın başında Türkçe yazılan, ilk melheme *Ebu'l Fazl'ın Usûlü'l- Melâhim* adlı eserini tercüme eden *Yazıcı Sâlih*'in *Şemsiyye*'sidir. Bu manzûm melheme için yarı telif yarı tercüme bir eserdir diyebiliriz (Boyras, 2006). Müellif hakkında bilgiler yetersizdir fakat astroloji alanında çok iyi bir eğitim almıştır. Günümüze ulaşan tek eseri, adı geçen eserdir. İskender İbn Hacı Paşa'ya ithaf etmiştir. Eser, klasik mesnevî şekline uygun ve aruzun “fâ'i lâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Eserde yaklaşık 4708 beyit bulunmakta, baştaki 421 beyitlik bölüm müellifin kendisine aittir. Eserde ayların hangi vakitte başladığını, Arapça ay isimlerini, haftanın günlerinin özelliklerini, Arap aylarının ilk gününün hangi güne geldiği, her ayın bütün günlerinin özelliklerini ve o günlerde faydalı olan ya da olmayan neler yapmak gerektiğini, nikah ve özel hayat ile ilgili bölümler vardır (Çelebioğlu, 1975).

Yazıcıoğlu Ahmed Bîcân'ın *Melheme* adlı eserinde, babası *Yazıcı Sâlih*'in *Şemsiyye*'sinden çokça faydalanmıştır. Eserin başında ismi *Melheme* olarak adlandırılrsa da sonunda isminin *Bostânü'l- Hakâyık* olduğunu yazar. Eser manzum ve mensur karışık olarak yazılmıştır.

Diğer önemli eser *Melheme*'si ile tanınmış *Cevrî İbrâhim Çelebi*'dir. İstanbul da yaşayan şair aynı zamanda hattattır. İyi bir eğitim almıştır. Hayatını Mevlevî dergâhlarında geçirmiştir. Eser mesnevî şeklinde ve aruzun “Fe'ilâtün/mefâ'ilün/fe'ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Eser, 1635 yılında tamamlanmıştır. Eserde yaklaşık olarak 3672 beyit bulunmaktadır. Eserde mukaddime kısmı, Yahudîlik ve Hristiyanlık dinine göre yıl başının ne vakitte olduğu, Rum ve Arap takvimi, belirli bir yıla ait özellikler ve aylar ile ilgili kehanetler, burçlar, ayın menzilleri vardır (Köksal, 2019).

Ebrî Hoca İbn Âdil'in *Melheme-i İbn Âdil* adlı eseri muhtelif kitaplardan tercüme ettiği hikmet ve yıldızbilim konularını derlediği bir eserdir. XVII. asırda yani Klasik Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınmıştır. IV. Mehmed döneminde yazılmıştır. Klasik mesnevî girişi ile başlayan eser yedi bölümden oluşur. Her ayın ilk günü, haftanın günleri, günlerin özellikleri, burçlar, ayın menzilleri, kehanetler kısmı, menzillerin doğuşu ve batışı, yıldızlardan bahseder (Boyras, 2006).

Mütercimi ve yazarı belli olmayan, manzum ve mensur birçok melheme vardır. Günümüzde de kütüphanelerde el yazması ve taş baskı şekilleri bulunmaktadır. Bu manzum veya mensur

melhemeler mecmûaların içinde veya anlatım planı olarak kısa tutulmuştur. Fakat muhteva bakımından hiçbir değişiklik göstermemektedir.

İnsanoğlunun eski çağlardan beri geleceği merak etme, günlük işlerinin nasıl sonuçlanacağını bilme arzusu kaynaklardan anlaşıldığı üzere gözleme dayalı bir bilim dalı haline gelmiştir. Yıldızların ve meteorolojik olayların gözlenmesinden hareketle günlük işler, ekim-dikim, kesim- biçim, taşınma, savaş, günün uğurlu uğursuz saatlerinin tespitleri, kişilerin akıbetlerine kadar nesilden nesile aktarılmış ve yorumlanmıştır. Osmanlı devletinde, devlet işlerinin düzenlenmesi, sefere çıkılması, düğün günleri ya da devlet büyüklerine mühür verilmesinin günün uğurlu saatlerinde yapıldığı bilinmektedir. Özellikle XV. ve XVI. yüzyılda Osmanlı devlet teşkilatında müneccimle ve muvakkitlere özellikle danışıldığı bilinmektedir (Aydüz, 2019).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Mehmed İbn Kâtib Konevî'nin Hayatı ve Edebi Kişiliği

Müellifin, XV. yüzyılın sonları ve XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşayan Mehmed İbn Kâtib Konevî olduğu düşünülmektedir. Hayatı hakkındaki kaynaklar, gayet mahdut malumat vermektedir. Muhtelif kaynaklarda müellifin ismi Muhammed b. Kâtib Sinan el-Konevî el-Muvakkit (ö.:H.930/1524 sonrası) (Fazlıoğlu, 2007) olarak da geçer. Aslen Konyalıdır. Babası Sinan Konevî; devlet bürokrasisinde vazifelendirilmiş, kâtip olarak devlet dairelerinde hizmet vermiştir. Bu sebeple Kâtib Sinan olarak tanınmıştır (Fazlıoğlu, 2002). İstanbul Beyazıt semti civarında halen mevcut bulunan bir mescit inşâ ettirmiştir (Aydüz, 2009).

Zamanının bütün büyük astronomlarıyla tanıştığını *el-Aslu'l-Mu'addil* (Hesaplamanın Temeli) isimli eserinde belirtir. Müellifin bu ifadesiyle Ali Kuşçu, arkadaşları ve öğrencilerinin bulunduğu bir ilmî çevreye dâhil olduğu söylenebilir. II. Bayezid, I. Selim ve I. Süleyman zamanında; İstanbul'da, Edirne'deki Yeni Camii ve çeşitli yerlerde muvakkitlik yapmıştır. Bu görevi sırasında yazdığı eserlerinden *Hediyetü'l-Mülûk*'ü II. Bâyezîd'e, *Fazlü'd-Dâ'ir* adlı eserini I. Selim'e, *Mizânü'l-Kevâkib* adlı eserini de I. Süleyman'a sunmuştur.

Henüz Osmanlı ilim dünyasına girmemiş olan astronomi bilgisi, XIII. ve XV. yüzyıllar arası Memlük astronomları tarafından geliştirilmiştir. XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren istinsah edilen eserlerle ivme kazanmaya başlamıştır. Ömer ed-Dımeşkî, Memlük astronomlarına ait mîkât ilmini tevarüs ettiği söylenebilir (Arslan, 2015). Mîkât ilmine ait risâleleri derleyerek başlattığı süreç Mehmed Konevî'nin eklemeleriyle yeni bir boyut kazanmıştır. Böylelikle Mehmed Konevî hem Semerkand matematik- astronomi okulundan

hem de mîkât ilmi geleneğinden beslenmiştir (Fazlıoğlu, 2002). Bu konuda yaptığı çalışmalar ve eserler müellifin bulunduğu sahanın öncüsü yapmıştır.

Konevî'nin on üç eseri bulunmaktadır. Osmanlı Devletinde edebi ve bilimsel eserlerde Arapça kullanımın aksine Konevî, eserlerinden dokuz tanesini Türkçe, geri kalanını Arapça olarak yazmıştır. Türkçeleşme hareketinin ilk temsilcilerindendir. Eserlerini Türkçe yazmakla kalmamış üslubunu örneklerle ve anlaşılır ifadelerle kullanmaya gayret göstermiştir. Bu süreç mîkât ilminin yaygınlaşmasında, kolaylaştırılmasında tetikleyici olmuş ve bu dönemin en önemli astronomlarından Mustafa b. Ali el- Muvakkit tarafından da devam ettirilmiştir. Türkçeleşmeye zemin hazırlayan: Konevî'nin eserleri zamanımıza gelen nüshalarının bulunduğu kütüphanelerden anlaşıldığı üzere yalnız İstanbul, Balkanlar ve Anadolu'da değil Kahire'de de kullanılmıştır (Fazlıoğlu, 2002).

Mîkât ilminin Osmanlıda gelişmesine yön veren ve ilmin temsilcisi mesabesinde. Konevî ele aldığı konuları titizlikle tetkik ederek, Memlûk mîkât geleneğinin eksiklerini de gidermeye çalışmıştır.

“...Mesela Güneş'in konumuna dayalı vakit tayini yapmaya yarayan yeni cetveller hazırlamak yerine on dördüncü yüzyıl Memlûk astronomu Şemseddin el-Halîlî'nin Cedvelü'l-âfâkî isimli eserini kullanırken, yıldızların konumuna dayalı vakit tayini yapma hususunda, yaklaşık 250.000 sayısal veri içeren cetvellerden müteşekkil Mizânü'l-Kevâib isimli eserini telif etmiştir” (Arslan, 2016, s. 109).

Konevî'nin eserlerinin büyük bir bölümü ilm-i mîkât ve astronomi âletlerini ihtiva etmektedir.

“Zira ibadet zamanlarının ayarlanması, Kâbe'nin yönünün tayin edilmesi, başta Ramazan olmak üzere dinî ayların ve günlerin belirlenmesi gibi konuların devletin başşehri İstanbul'a göre yeniden düzenlenmesi için gerekli astronomik, geometrik-trigonometrik tablo ve tekniklerin geliştirilmesi, mevcut âletlerin daha doğru ve kullanışlı hale getirilmesi, ince hesaplamaların yapılması gerekiyordu. Böylece Helenistik ve İslam mirasını İstanbul'a göre yeniden düzenlemeye çalışan Konevî bir taraftan eserlerinde rub'-i müceyyeb, rub'-i mukantara, rub'-i daire gibi eski astronomi âletlerinin kullanış yöntemlerini basitleştirdi. Diğer taraftan el-Aslû'l-muaddil adlı eserinde astronomi hesaplamaları için rub'-i dâireyi "sümünü'd-devr" adını verdiği yeni bir yöntem icat ederek kullandı” (Fazlıoğlu, 2002, s. 165).

1.2. Eserleri

2.1. Hediyyetü'l-Mülûk

Sultanlara Armağan anlamına gelen bir astronomi risâlesidir. II. Bayezid'e ithaf edilmiştir. Bu sebeple 1512 tarihinden önce yazıldığını söylemek mümkündür. İçeriğinde rub'u'l-mukantarât âletiyle ilgili çizim teknikleri anlatılmaktadır. Muvakkitlik makamının henüz özümsemeye ve gelişmeye başlamasıyla anlaşılan ihtiyaca yönelik ve padişahın iltifatına mazhar olmak için telif edilmiştir. Öğretici ve eğitsel bir amaç güden müellif, eseri yazılabilecek en basit şekilde yazmaya özen göstermiş, anlatılan ifadeler örneklendirilmiştir. Uzmanlık istemeden teknik bilgisi az olanların bile vakit tayini yapabilmeleri için yazılmıştır. Astronominin temel mefhumunu bilen birinin bir pergel ve uzunca bir cetvel yardımıyla rub'u'l-mukantarât çizebilmesine yetecek düzeyde bilgi içerir (Arslan, 2016). Eserin 26 nüshası vardır (Arslan, 2016). Nüshaların çoğu istinsah olup XVII. yüzyıldan sonrasına aittir. Müellif nüshası yoktur.

2.2. Mîzânü'l-Kevâkib

Bu eser, I. Süleyman'a sunulmuştur. Eser 500 sayfadan fazla, 4 bölümden oluşmaktadır. Arapça ve Türkçe mukaddeme kısmının sonrasında yıldızlar cetveli ve ana cetveller yer almaktadır. Yıldızların ölçütü anlamına gelen eser yıldızların konumundan faydalanılarak namaz vakit cetvelleri husûsunda bilinen en hacimli eser özelliği taşır. "King" e göre bu muazzam tabloların bilinen İslami yazma eserlerde 1425'te Dımaşk'ta tamamlanan, Mehmed Konevî'nin tablolarına göre oldukça eksik bir çalışma dışında bir benzeri yoktur. Bu eser, tablolarla astronomik zamanı tespit etme konusunda bilinen en orijinal Osmanlı katkısını temsil eder (Fazlıoğlu, 2002)." Konevî, önceki astronomları tetkik ederken bir eksikliği farkederek; mîkât cetveli oluştururken sadece Güneş'in bulunduğu yerden yararlandıklarını, yıldızların konumundan zaman tayinini yapılmadığını ve bu boşluğu doldurmak için eseri yazdığını ifade eder. Eserin önemle üzerinde durduğu konular arasında vakit tayininin yapılması için bir zaruri âlete ihtiyaç duyulmadığını belirtmesidir. Bu fikrin müsebbibi

olarak tezini örneklerle anlatmaya çalışmış ve kendisine öngörülebilecek soruları sorarak da cevaplandırmıştır. Eser iki nüsha ile günümüze ulaşmıştır.³

2.3. el-Aslu'l-Mu'addil

Hesaplamaların Temeli anlamına gelen eser, telif bir eserdir. Özne eksik Türkçe olarak kaleme alınmıştır. Eserin mukkaddeme kısmında “zamanının büyük astronomlarıyla tanıştığını” belirtir. Eserde rub-ı dâirenin işlemlerini yapmak için icat edilen *Sumun el-Devr* adını verdiği bir âleti tanıtmaktadır (İhsanoğlu, 2019).

2.4. Fazlû'd-Dâ'ir

Bu eserde saat açılardan bahsedilir. Mîkât cetvelleri konusunda açıklamaların olduğu eser, Türkçe yazılmıştır.

2.5. Ecnâhu'l-Necâh

Başarının kanatları anlamına gelen *Ecnâhu'l-Necâh*, tek nüsha olarak günümüze ulaşmıştır. Fakat bu esere erişilmesi mümkün olmadığından, eserin içeriği ile ilgili olarak sadece âlet kullanımı hakkında olduğu tahmin edilmektedir (Arslan, 2015).

2.6. Terceme-i Cedvelu'l-Âfâkî

Ufuk Cetvelinin Tercümesi, Şemseddin el-Halîlî'nin *Cedvelu'l-Âfâkî* isimli eserinin Türkçe tercümesidir. Konusu mîkât cetvelleridir. Konevî eseri şerh ederken eserdeki parametreleri değiştirmiştir. “Mîkât ilmindeki husûsların, trigonometrik hesap gerektiren problemlerinin kolayca çözülmesine imkân sağlayan bu eser, cetvellerin kullanımını anlatan bir giriş bölümü ile toplam 15000 civarında sayısal veri içeren cetvellerden müteşekkildir” (Arslan, 2015).

Eserde sırasıyla cetveller yer almaktadır bunlar: Güneş eğikliği cetveli, enlemler cetveli, trigonometrik düzen cetveli, ikinci cetveli. Eserde gün ile ilgili vakitler, öğle ve ikinci namazları aralarında geçen süre, yatsı namazı, gün doğumu ve gün batımı değerlerinin tespiti anlatılmıştır (Arslan, 2016).

2.7. Kitâbu fî-Ma'rifeti Vaz'i'r-Rûhamât li-'Arz-ı mâ

³ Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya 2710, Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi III. Ahmed 3515.

(41° Enlemi için Güneş Saati Çizimi Hakkında Kitap) Arapça olarak telif edilmiştir, Güneş saatleriyle ilgilidir. Bilinen tek nüshası vardır.⁴

2.8. Risâle fî-Ma'rifeti Vaz'î'r-Rub'î'd-Dâ'ireti'l-Mevzu'a

Rub'û'd-Dâ'ire'nin Çizimi Hakkında Risâle, Türkçe olarak kaleme alınmıştır. Rub'û'l-mukantara çizimine dair bilgiler verir. Bilinen 11 nüshası günümüze kadar ulaşmıştır (Arslan, 2015).

2.9. Mûzihu'l-Evkât fî-Ma'rifeti'l-Mukantarât

Mukantara kullanımında vakitlerin belirlenmesi anlamına gelen eser, Arapça olarak yazılmıştır. Rub'û'l-mukantara kullanımı hakkındadır (Arslan, 2015).

2.10. Tebyînü'l-Evkât

Arapça yazılan eserde vakitler hakkında açıklama yapılmıştır. Bu eser de Usturlaba ihtiyaç duymadan gözlem ve hesap yapmaya imkân sağlayan rub'û'l-mukantara kullanımı hakkındadır (Arslan, 2015).

2.11. Tuhfetü'l-Fukarâ

Fakirin Hediyesi anlamına gelen eser Arapça yazılmış olup müellif eserde, âletlerin yapımı dışında kullanımı hakkında da bilgi vermektedir (Arslan, 2015).

2.12. Terceme-i Risâletü'l-Ceyb

Sinüs Risâlesinin Tercümesi anlamına gelen eserini Türkçe telif etmiştir. Eserin mukaddeme kısmından muvakkithânelerde astronomi dersleri verdiğini ve eğitim dilinin Türkçe olduğunu anlaşılmaktadır. Eserde sinüs, kosinüs, doruk yüksekliği, saat açısı, namaz vakitleri vb. bilgiler verir. Eserin şu ana kadar tespit edilen tek nüshası mevcuttur.⁵ (Arslan, 2015)

⁴ İlgili nüsha için bk. Kahire- Mısır Milli Kütüphanesi ve Arşivleri (Dâru'l Kütüb Ve'l Vesaik El-Kavmiye Kütüphanesi, 4059)

⁵ Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya 2594.

İKİNCİ BÖLÜM

1. Mahzen-i Manzûm

1.1. Adı ve Yazılış Tarihi

Mahzen-i Manzûm'un yazılış tarihi ile ilgili eserde bilgi verilmemektedir. Eserin adı, metinde iki beyitte geçmektedir.

Uşda biñ beyt-ile işbu *Mahzen-i Manzûm* hoş
Pâdişâh avına hem-zâd eylemek ister dilüm (174^b/8)

Şamu bir nüşhada ma' lûm itdüm
Adını *Mahzen-i Manzûm* itdüm (209^b/66)⁶

1.2. Yazılış Sebebi

Mahzen-i Manzûm'un yazılış sebebi “*Der-Sebeb-i Nazm-ı Mahzen-i Manzûm Der-Sebeb-i ‘İlm-i Nücûm*” başlığı altında verilmiştir. Bu başlık 174^a / 174^b numaralı varaklarda bulunmaktadır.

Şair bu bölümde yıldız ilmi ile ilgili bilgiler vermek istediğini, bu ilimle ilgili açıklamalarda bulunurken de belagat ve fesahat ilminin imkânlarından faydalanarak bu eseri yazdığını, eseri yazma sebeplerini sıralarken ifade etmektedir:

1. Yine bir hoş sözi bünyâd eylemek ister dilüm
Anuñ ile ‘âlemi şâd eylemek ister dilüm
2. ‘İlm-i ebdândan geçiçek dâniş-i ehl-i nücûm
Fenn-i nâzîkdür anı yâd eylemek ister dilüm

⁶ İncelemeye alınan beyitlerin metin içindeki varak ve beyit numaraları parantez içinde gösterilmiştir.

3. Bu perîşân gönlümün vîrân evlerini
Bir nice beyt-ile âbâd eylemek ister dilüm
4. Pâdişâhlar şöhbeti şâyestesidir lâ-cerem
Kim bu sözden kendüyi âzâd eylemek ister dilüm
5. ‘Adl oldır faşîh olan ide baş-ı kelâm
Pes belâgat mülküne dâd eylemek ister dilüm
6. ‘Üd bigi sūznākım olduğı-çün dil-pezîr
Ney bigi her demde feryâd eylemek ister dilüm
7. Şunı kim takvîm aḥkāmında olmışdur esîr
Vecd asân-ıla âzâd eylemek ister dilüm
8. Uşda biñ beyt-ile işbu *Maḥzen-i Manzûm* hoş
Pâdişâh avına hem-zâd eylemek ister dilüm (174^b)

1.3. Şekil Özellikleri

Maḥzen-i Manzûm, tertip özelliklerine göre bir mukaddime (giriş), astronomi ile ilgili genel bilgiler kısmı, kehanetler kısmı ve hâtimedden oluşmaktadır. Mukaddimede hamdele ve salveleden sonra gezegenler ve burçlar ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bu eserde 97 başlık ve 995 beyit vardır.

1.3.1. Nazım Şekli

Uşda biñ beyt-ile işbu *Maḥzen-i Manzûm* hoş
Pâdişâh avına hem-zâd eylemek ister dilüm (174^b/8)

Metin içerisinde geçen ifadede eserin 1000 beyit olduğu yazılsada 995 beyit sayılmıştır. *Mehmed Konevî*’nin *Maḥzen-i Manzûm*’u mesnevi şeklinde yazılmış olup, 995 beyitlik manzum bir eserdir.

1.3.2. Vezin

Mahzen-i Manzûm’un nazmında 5 bahir kullanılmıştır. Bu bahirler aşağıdaki tabloda alfabetik olarak gösterilmiştir:

No	Bahrin Adı	Kullanım Sıklığı
1	Cedîd	3
2	Hecez	9
3	Remel	75
4	Muzâri	7
5	Müctes	2

Mahzen-i Manzûm’daki şiirlerin vezinleri ve beyit sayılarını gösteren tablo aşağıdaki gibidir:

No	Vezin	Beyit Sayısı
1	Fâ’ilâtün /Fâ’ilâtün /Fâ’ilün	60
2	Mef’ûlü/Fâ’ilâtü/Mefâ’ilü /Fâ’ilün	69
3	Fâ’ilâtün/Fâ’ilâtün /Fâ’ilâtün /Fâ’ilün	705
4	Mefâ’ilün/Mefâ’ilün /Mefâ’ilün /Mefâ’ilün	46
5	Fe’ilâtün/Mefâ’ilün /Fe’ilün (Fa’lün)	17
6	Mefâ’ilün/Mefâ’ilün /Fe’ülün	78
7	Fe’ilâtün (Fâ’ilâtün)/Fe’ilâtün/Fe’ilâtün/ Fe’ilün (Fa’lün)	6
8	Mefâ’ilün/Fe’ilâtün/Mefâ’ilün/Fe’ilün	5
9	Mef’ûlü /Mefâ’ilü /Mefâ’ilü /Fe’ülün	3

Remel bahri, en çok kullanılan bahirdir. 995 beyitlik eserde “*Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün*” en çok kullanılan vezindir.

1.4. Muhteva

Mahzen-i Manzûm'un muhtevası tetkik edilirken, eserin başlıklarına göre tek tek açıklanacaktır:

Mahzen-i Manzûm, Allah'a hamd ile başlar. *Münâcât ve Hâtimetü'l-Kitâb* (Yakarış ve Son Söz) ismini verdiği başlık ile biter. Müellif, *Mahzen-i Manzûm*'un yazılış sebebini açıkladıktan sonra Hasan Bey İbn el-Merhum Çelebi İbn Arslan için de övgülerini ifade eder:

1. İy ferr-i ' izz ü devlet-i fermân-dih-i zamân
Kim virdi ' âleme zaferüñ müjde-i emân
2. Ârām buldı bezelü gök içinde vahş u tayr
Âsûde oldı ' adl ü gök altında ins ü cân (174^b)

Eserin ilk kısmı cümel hesabı hakkındadır. Harfler üzerine kurulan bu hesap, harfin bir sayıya karşılık gelmesidir. Yirmi sekiz harften, dokuz tanesi birler, dokuz tanesi onlar, dokuz tanesi yüzler basamağı, bir tanesi bindir. Müellif cümel hesabının nasıl yapıldığı hakkında bilgi verir. Mesela elif birdir, be iki, cim üç, ye on, lam yirmi, mim kırk, nun elli, kaf yüz, re iki yüz, yâ elif on birdir, ye be on iki olur:

Tı tokuz **ye** on **kef** yigirmi **lam** otuz
Mim oldı kırk **nun** elli **sin** altmış ey hoş-ğâl (175^{a/2})

Cümel hesabının bilgisi verildikten sonra fahriye bölümü yer alır:

Ki kılduğunça du' âsın İbn-i Kâtib'üñ
Hâlâvet-ile artursun sözinde hüsni cemâl

Çü nazm-ı nâzîkdür bu zamân içinde bugün
Le' al-i baħr-ı ma' âni me' âl-i siħr-i helâl

Sözi şühüd-ı ' adl-ıla kıılır işbât
Nice kişi ola kim toğru kııla cidâl

Hâkikatde eger inşâf ehliy-sen it
Bu resme nazm kim ider kimde var bu hayâl (176^a)

Ardından haftanın günlerini yazarak alametlerini belirtir. Yek-şenbe eliftir, dü-şenbe be, se-şenbe cim, çehar-şenbe dal, penç-şenbe he, cum'a vav, ze şenbenindir:

Se-şenbe **cim** oldu çehâr-şenbe çu **dâl**
He dahı penç-şenbe hemîn ider beyân (176^a/2)

Sonrasında muhtelif takvimleri açıklar. Arap takviminde; on iki ay olduğunu, altı ayının yirmi dokuz, altı ayının otuz olduğunu ifade eder. Arap takviminde ayların adlarının daima sağ tarafına yazıldığını belirtir. Ayların adları: Muharrem, Safer, Rebî'ü'l-evvel, Rebî'- sâni, Cümâd-i evveli, Cümâd-i ahiri, Receb, Şa'bân, Ramazân, Şevvâl, Zi'l-ka'de, Zi'l-hicce:

‘ Arab’uñ ayları çü mefhûmdur
Cümlesi on ikiye maşûmdur (176^a/1)

Muharrem u şafer rebî'ü'l-ülâ
Rebî' -i şânî cümâdi evveli vü âhîri uş (176^b/1)

Arap takviminden sonra Rum takvimini yazmanın vacip olduğunu belirtir. Rum aylarının isimleri: Teşrîn-i evvel, Teşrîn-i sâni, Kânûn-ı evvel, Kânûn-ı sâni, Şubat, Nisan, Eyâr, Hâziran, Temmuz, Âb, Eylöl, Ağustos. Yedisi otuz bir gündür. Teşrîn-i sâni, nisan, haziran, eylöl otuz gündür. Şubat yılda yirmi sekiz ve yirmi dokuz gün olur. Yılda yirmi dokuz gün olduğu zaman, o güne kebîse denir. Üç sene art arda yirmi sekiz gün olduktan sonra, dördüncü sene de yirmi dokuz olur:

Pes temüz ü âb eylöldür bu aylaruñ adı
Otuzar gündür bular ki dört ayı iy gül-‘ izâr (176^b/2)

Fars takviminde ayların adları: Urdîbehişt, Tîr, Murdâd, Şehriver, Behmen, Mihribân, İsfendiyâr, Hurd, Âz, Abî.. Bu takvimde yılda üç yüz altmış beş gün olmasına rağmen ayları otuz gündür. Geriye kalan beş güne müşterâk (çalınmış beş gün) denir. Her yıl İsfendârmend in sonuna eklerler:

Âhîrinde beş gün isfendiyâruñ almışdur müşterâk
Uş târîhi koyandur Yezd merd-i şîr-gîr (177^a/4)

Sultan Celaledin zamanındaki tarihi ifade eder. Ayların adı İranlılarla aynıdır, günleri otuz gündür. Geriye kalan beş gün müşterâk olur. Her senenin çeyrek güne yaklaşan kesrinden dört senede hâsıl olan birer gün yüz yirmi senede bir ay kebîse olur (Remzi Demir, Yavuz

Unat, 1996). Ayların ilk gününü öğle vakti güneşin bir burçtan diğer burca dönüştüğü gün olarak alırlar. Bu aylara Celâlî denir. Takvimde nasıl yazılması gerektiğini tarif eder:

Bunları takvîme yazmaklığa eylerseñ heves
Şağ yanına beş cedvel çek ber-â-ber ey seḥî (177^a/3)

Dördine târîḥ yazgıl hefte günün birine
Üstüne i' yâd it aylaruñ adını daḥı (177^a/4)

Ardından gezegenlerin isimlerini yazarak özelliklerini belirtir. Gökteki yedi yıldızın isimleri ile başlar: Zühre, Mirrîḥ, Şems, Müşterî, Kamer, Utârid, Zuhâl. Bunlar gökte döner. Felek on ikiye ayrılır: Yedincide Zuhâl, altıncıda Müşterî, Mirrîḥ beşincide, Gûn dördüncüde, Zühre üçüncüde, Tîr ikincide, Kamer birincidedir. Dokuzuncu feleğe atlas felek derler. Feleklerin feleğidir, en yüce felektir. “Sabit” adı verilen, kalan yıldızlar sekizinci felektedir:

Pes yidinci Zuḥâl Müşterî altıncıdur
Mirrîḥ beşincidedür dördüncide Gûn seyr ider (177^a/5)

Tokuzuncı gün kim iderler felek atlas aña
Heybetini her kim işidürse kendüden gider (177^a/7)

Müellif daha sonra seb'-i seyyârenin tabiatını açıklar. Mesela, Zuhâl uğursuzdur, Utârid mutluluktur. Şems sıcak ve kuru, Kamer ise soğuktur:

Pes Zuḥâl kim ḥalka düşmen ter-durur
Naḥs-ı rûzı serd u ḥuşk u ter-durur (177^b/1)

Aşlını şorar olursañ ḥurşîdüñ
Şems ü ḥâver yâbis u hem ner-durur (177^b/4)

Gezegenlerin hangi gün olduğunu bildirir: Zuhâl şenbe günü, Güneş yek-şenbe günü, Ay dü-şenbe, se-şenbe Mirrîḥ, çehâr-şenbe Utârid, penç-şenbe Müşterî, cum'a ise Zühre'nindir:

Çün Zuḥâl yıldıza şenbe günidür mensûb olan
Daḥı yek-şenbe günidür Güneş'e mektûb olan (177^b/1)

Şenbe gecesi Mirrîḥ, yek-şenbe gecesi Utârid, dü-şenbe gecesi Müşterî, se-şenbe gecesi Zühre, çehâr-şenbe gecesi Zuhâl, penç-şenbe gecesi Güneş, cum'a gecesi Ay'ındır:

Şenbe gicesi ki var Mirrîh'çündür iy şehā
Gicesi yek-şenbenüñ olur 'Uṭārid'le behā (178^a/1)

Şair sonrasında burçları ve burçların tabiatını açıklar. Sekizinci felek on ikiye ayrılır. Her birine burç ismi verilir. Burçların ismi: Hamel, Sevr, Cevzâ, Seretân, Esed, Sünbüle, Mîzân, Akreb, Kavs, Cedy, Delv, Hût. Burçların tabiatını açıklar. Bu burçların üç tanesi ateş (hamel, esed, kavs), üç tanesi su (Seretân, Hût, Akreb), üç tanesi toprak (Cedy, Sevr, Sünbüle) ve üç tanesi hava (Cevzâ, Delv, Mîzân) grubudur. Burçlar eril ve dişil olarak ikiye ayrılır: Eril burçlar, hava ve ateş grubudur. Dişil burçlar ise su ve toprak grubudur:

Āteşidür Ḥamel Esed hem Ḳavs
İtmesün şükr ḥātīruña keder (178^a/3)

Bunlaruñ birisi olur erkek
Birisi dişī iy daḳīḳ-naẓar (178^b/7)

Burçların niteliklerini açıklar. Öncü burçlar: Hamel, Cedy, Mîzân ve Seretân. Sabit burçlar: Akreb, Delv, Esed, Sevr. Değişken burçlar: Kavs, Cevzâ, Sünbüle, Hût.

Dördi münḳalīb burūcuñ iy yār
Biri Ḥamel biri Cedy eyle ki var (178^b/1)

Burçların doğdukları yönü açıklar. Doğudan: Hamel, Ḳavs. Batıdan: Delv, Cevza. Güneyden: Cedi, Sünbüle, Sevr. Kuzeyden: Seretân, Akreb, Hût, Delv.

Seretân-ile 'Akreb ü hem Hût
Uş şimālīdür Ay'a Delv cān (178^b/4)

Sonradan çıkan burçları açıklar. Doğudan doğan hangi burç olursa olsun yine ona dönerler. İlk doğuşları yaşam evidir, ikinci mal ve geçim evi, üçüncü akraba, dördüncü annenin babanın ve geleceğin evi, beşinci çocuk ve sevgili evi, altıncı hizmetçi ve eziyet evidir. Sekizinci ev korku, keder ve miras evidir. Dokuzuncu sefer, eğitim evidir. Onuncu devlet ve amel evi, on birinci dost ve mutluluk evi, on ikinci düşmanlar ve dört ayaklı canlıların evidir:

Pes onuncı evi devlet hem 'amel evi-durur
On birinci dost emīnūñ evine oldu dāl (179^a/6)

Yıldızların bulunması gereken evi ifade eder. Utâridin farkı sonradan gelir. Ay farkı üçüncü evdir. Zühre farkı beşinci evdir. Mirrîh farkı altıncı, Şems farkı dokuzuncu evdir. Müşterî farkı on birinci ev, Zuhal farkı on ikinci evdir:

Ve dağı on birini Müşterî kabûl itdi
On ikisi Zuhal'ıñ oldu iy zarîf-i zamân (179^a/3)

Burçların alâmetini bildirir. Hamel he, Safer elif, Sevr be, Cevzâ cim, Seretân dal, Esed he, Sünbüle vav, ze Mîzân , Akreb ha, Kavs tı, Cedy ye, Delv yâ, çu be Hûttur:

Hamel **he** şafer **elif** Sevr **be** Cevzâ'dur **cim dal** Sereţân
Esed'dür **he** hoş erķam **vav** Sünbüle **ze** Mîzân (179^a/1)

Burcun ve yıldızların alâmetini açıklar. Derecelerin alâmeti otuz olursa burç olur. Dakikanın sayısı altmış olursa derece olur. Derecenin alâmeti otuzdan küçüktür. Yıldız; burçlarda kaç derece, kaç dakika hareket ederse o sayıyı yazarlar. Takvime yedi cedvel çizerler. Yedi yıldız için her gün yedi cetvele üç rakam yazılır. Birincisi burç alâmeti, ikincisi derece alâmeti, sonuncusu dakika alâmetidir:

Pes imdi yidi cedvel çek tevârihüñ hizâsında
Yidi yıldızları şebt it yidi yıldızları hâli (179^b/4)

Dereclerüñ birin altmış dakikalar düzedürler
Ki bu resm-ile biline şevânîlerüñ ahvâli (179^b/8)

Ay'ın ve Güneş'in burçların ortasında hareket ettiği ve Ay'ın Güneş'in karşısında hareket ettiği bir daire vardır. Ay'ın dönüşünün bir kısmı kuzeyde, güneşin dönüşünün bir kısmı güneyde olur. Ay'ın dönüşü kuzeyde olduğunda re's (baş) denir, güneyde olduğunda ona zeneb (kuyruk) denir.

Re's-i zeneb-durur bu taķāţu' laruñ adı
'Arz-ı Kâmer burada çün ide gider (179^b/3)

Eserde bazı terimlerin ne anlama geldiğı, yıldızların görünüşü ve simetriğı açıklanır. Ay ile Güneş bir derecede birleşse ona ictimâ denir. Aynı durum Güneş ve Ay ortasında olursa ihtirâk denir. Bir yıldız burçta olsa, başka bir yıldız da onun üçüncü burcunda dakikaları ve dereceleri aynı olsa buna tesdîs (altılanmış) denir. Aynı durumda yıldız dördüncü burçta olsa

terbî olur. Beşinci burçta olsa teslîs denir. Her yıldızı ayrı takvimde gösterilirken, Güneş'in enlemi yoktur. Fazla ve ya eksik alâmet olarak kalan harfleri yazarlar:

İki yılduzuñ dereceleri bir olsa nā-gehān
İctimā^c dirler aña Ay-ıla Gün olsa hemān (180^a/1)

Girü kalan yılduz olsa Güneş-ile maḵrūn
İhtirāk ider aña şinf-ı müneccim bî-gümān (180^a/2)

Muḵarına **ne** muḵābile **le** çü **taht** tahte'ş-şu' ā' a hem
Zeneb **neb** muḵterik **ka** zımān itmek diler göñlüm (180^b/4)

Ay'ın yıldızlarla karışmasını ve durumlarını ifade eder. Görünüşlerinin düştüğü altı yıldız belirtir. Takvimin sol tarafına dört cedvel çekilir. Haftanın günleri yazılır. İkinci cetvelde Arap aylarının isimleri yazılır. Sonrakinde gün içinde Ayın nerede durduğu hangi burçta kaldığı ve son olarak Ayın burç değiştirirken saati yazılır. Bu sonuçlara göre alâmetleri gece ve gündüz olarak açıklarlar:

Pes takāvimüñ şolına dört cedvel çek daḥı
Hefte günlerin birine yazgıl iy hoş re' y-i hoş (180^a/2)

Daḥı çek altı cedvel geri şolından yanına
Yaz ' alâmetin nazarlarıñız ser-tā-pāy-ı hoş (180^a/3)

Burçların evlerini açıklar: Cedy (oğlak) ve Delv (kova) Zuhal'in evidir. Kavs (yay) ve Hût (balık) Müşterî'nin evidir. Akreb ve Hamel (koç) Mirrîh'in, Sevr (boğa) ve Mîzân (terazi) Zühre'nin evidir. Esed (aslan) ve Seretân (yengeç) Güneş'in, Sünbüle (başak) ve Cevzâ (ikizler) Utârid'in evidir.

Cedy Delv olur Zuḥal evi bilgil yaḵın
Müşterî'nüñ Kavs u Hût iy server-i rüy-ı zemân (180^b/1)

Yıldızların sınırları açıklar. Hamelden on dokuz derece Güneş sınırındır. Kamer'den üç derece Sevrin sınırındır. Zuhal yirmi bir derece Mîzândan alır. Seretândan on beş derece Müşterî almıştır. Cedyden yirmi sekiz derece Mirrîh almıştır. Hûtdan yirmi yedisini Zühre almıştır. Sünbüleden on beş derece Utârid almıştır:

Yigirmi sekizincisin alıcak Cedy'den Mirrîh
Yigirmi yidisi Hût'uñ meger kim Zühre'ye kılmış (180^b/3)

Hayatı düzenlemek için Ay'ın diğer gezegenlerle açısal durumlarından yararlanmayı bildirir. Mesela Ay'ın Güneş ile kavuşum (mukârin) yapması iyi değildir. Yapılan her işte korku vardır fakat hacamat yapmak iyidir. Bu iki gezegen arasında ki açısal uzaklık 60 derece olursa (tesdîs) hayırlıdır. Yapılan işlerde hayır, edilen dualar kabul olur. İki gezegen arasında ki açısal uzaklık 90 derece olursa (terbî) siyaset ve imaret yapmak iyi değildir. Bu iki gezegen arasındaki açısal uzaklık 120 derece olursa (teslîs) yeni elbise dikmek, sefere çıkmak hayırlıdır. Bu iki gezegen karşı karşıya gelirse (mukâbil) iyi değildir. İntikam almak, müsibetler çok olur. Ay ve Zühre kavuşum yapsa hayırlıdır. Düğün yapmak, sefere çıkmak, ziyet almak, yeni elbise dikmek iyidir. Bu iki gezegen tesdîs olduğunda hayırlıdır. Tırnak kesmek, sefere çıkmak, yeni don biçmek, imaret yapmak iyidir. Bu iki gezegen terbî olduğunda imaret yapmak, eşlerin sohbeti hayırlıdır. Ay Utârid'le mukârin olsa eğitim almak hayırlıdır. Bu iki gezegen arasında teslîs olsa hayırlıdır: Mektup yazmak, ilim öğrenmek, sefere çıkmak, ticaret yapmak. Ay Zuhal ile mukâbil olsa iyi değildir. Sefere çıkmak, yeni don biçmek, yeni işlere girişmek hayırlı olmaz. Bu iki gezegen arasında tesdîs olsa imaret yapmak iyi değildir. Ay Müşterî ile tesdîs olsa ticaret yapmak, sefere çıkmak hayırlıdır. Bu iki gezegen arasında teslîs olsa mülk almak ve satmak iyi değildir. Ay ile Mirrîh tesdîs olsa savaş ve elçilik iyidir. Bu iki gezegen arasında terbî olsa nikâh kıymak, sefere çıkmak, don biçmek hayırlı değildir:

Güneş-ile ictimâ' i olsa Ay'ın hoş degil
Korhudur her iş anda çün evler ide kırân (180^b/2)

Ger ola tesdîs ü tezvîc u ticâret yahşidür
Hem yeñi biçmek u dırnak kesmek u itmek sefer (181^a/3)

Ger 'Utârid'le mukârin olsa Ay iy şehriyâr
Yahşidür tahşîl-i 'ilm u hem hisâb u hem şümâr (181^b/1)

Ger ola teslîs anda hem sefer hem şayd-ı hoş
Var mukâbil olsa hiç yahşi degildür iy debîr (181^b/5)

Anda mülk almak şatun yahşi degildür kişi
Baş itmegeñdür ancak yokdur anuñ miñneti (182^a/5)

Ayın burçlardaki açısal konumundan faydalanmayı bildirir. Ay koç burcunda olduğunda hacamat yapmak, sefere çıkmak, yeni işe başlamak, don biçmek, ekin ekmek hayırlıdır. Boğa burcunda olsa tahta oturmak ve nikâh kıymak iyidir. İkizler burcunda olsa yazı yazmak ve

vezirleri görmek iyidir. Yengeç burcunda olsa ulu kişileri ziyaret etmek, hamama gitmek, tırnak kesmek, ticaret yapmak hayırlıdır. Ay aslan burcunda olduğu zaman beyleri ziyareti hacamat yapmak, ilim öğrenmek hayırlıdır. Başak burcunda olsa ekin ekmek, sefere çıkmak, yeni don biçmek, ticaret yapmak hayırlıdır. Ay akrepte olsa imaret yapmak, düğün yapmak hoştur. Yay burcunda olsa silah yapmak, hacamat yapmak iyidir. Oğlak burcunda olduğu zam an don biçmek, elçilik yapmak, beylerden ricacı olmak hayırlıdır.

Şevr'de olsa oturmak tahta hoşdur hem nikāh
Dağı bey' u mülk didār havātīn zī-şafā (182^b/5)

Olsa Cevzā'da eyüdü şayd u şirket hem hisāb
Hem kitābet hem vezīrlr görmek olur mühtedā (182^b/6)

Hüt'da olsa be-ğāyet yahşidür itmek rikāb
Dağı istiḥmām eylemege şürb-ı devā (182^b/16)

Ayın menzillerini (duraklarını) ve tarihleri bildirir. Ayın yirmi sekiz menzili vardır. Bunlar: *şarṭeyn, buṭayn, şüreyyā, deberān, haḳ'a, han'a, zirā', nesre, ṭarafā, cebhe, zebere, şarafā, 'avā, semāk, ğufra, zebāne, iklīl, ḳalb, şūle, ne'āyim, bel', zāyic, sa'udü's-su'ūd, sa'dü'l-aḥbiye, muahḥar, muḳaddem, rişā, ay.*

Menzil şola ne'āyim belde hem
Zāyic ü sa'ud-bel' adür aña zām (184^b/7)

Dağı sa'dü's-su'ūd iy nīk-dil
Dağı sa'dü'l-aḥbiyedür bellü bil (184^b/8)

Yedi gezegenin neyi temsil ettiğini ve görünüşünü açıklar. Zuhāl yaşlıların, köylülerin, yıldızıdır. Güneş sultanların ve hükümet ehlinin yıldızıdır. Zühre'nin rengi beyazdır. Kadınların ve hizmetlilerin yıldızıdır. Utârid hâkimlerin, yazıcıların yıldızıdır. Mirrîh askerlerin yıldızıdır. Rengi kırmızıdır.

Pes olur Mirrîh dağı leşker ehline delīl
Kızıl u ḳan rengi bulur rengine anuñ sebīl (185^b/6)

Yıldızların sınırlarını açıklar. Burçlar otuz derecedir. Koç burcundan altı derece Müşterî sınırır. Sekiz derece Utârid sınırır. Beş derece Mirrîh, beş derece Zuhāl, altı derece Zühre sınırır. Koç toplamda otuz derecedir. Boğa burcundan Zühre sekiz derece sınırır, Müşterî

sekiz derece, Mirrîh üç derece, Utârid altı derece, Zuhâl beş derece sınıridir. İkizler burcundan Utârid altı derece, Mirrîh yedi derece, altı derece Müşterî, beş derece Zühre, altı derece Zuhâl sınıridir. Yengeç burcundan Utârid altı derece, Müşterî yedi derece, Zühre altı derece, Mirrîh yedi derece, Zuhâl dört derece sınıridir. Aslan burcundan yedi derece Mirrîh, Müşterî altı derece Zühre beş derece, altı derece Utârid, yedi derece Zuhâl sınıridir. Başak burcundan Müşterî dört derece, Zühre on derece, Mirrîh yedi derece, Utârid, yedi derece, Zuhâl iki derece sınıridir. Terazî burcundan Utârid sekiz derece, Müşterî, yedi derece, Mirrîh iki derece, yedi derece Zühre, altı derece Zuhâl sınıridir. Yay burcundan Zuhâl beş derece, Müşterî on iki derece, Utârid dört derece, Zühre beş derece, Mirrîh dört derece sınıridir. Oğlak burcundan Müşterî yedi derece, yedi derece Utârid, sekiz derece Zühre, dört derece Zuhâl, dört derece Mirrîh sınıridir. Kova burcundan Utârid yedi derece, yedi derece Zühre, Müşterî yedi derece, Mirrîh beş derece, Zuhâl beş derece sınıridir. Balık burcundan Zühre on iki derece, dokuz derece Mirrîh, üç derece Utârid, iki derece Zuhâl, dört derece Müşterî sınıridir.

Ḥamel'den altı derec Müşterî'nün olur iy yâr
Pes altı daḡı yine Zühre'nündür iy dil-dâr (186^b/2)

Şevr'den Zühre sekiz alır sekiz Müşterî
Üçe Mirrîḡ olur üçe ' Utârid müşterî (186^b/1)

Ḥût burcından on iki Zühre'nün ḡaddini bil
Ṭokuzı Mirrîḡ'ündür sa' dîḡ iy pâkîze-dil (187^b/1)

Yıldızların genel durumunu bildirir. Bütün burçlar üçe bölünür. Koç burcundan ilk on Mirrîh'e verilir. İkinci kısmı Güneş'e, son kısmı Zühre'ye verirler. Boğa burcunun ilk onunu Utârid, onunu Kamer, onunu Zuhâl'e verilir. İkizler burcunun ilk onunu Müşterî, onunu Mirrîh, onunu Güneş alır. Yengeç burcunun onu Zühre, onu Tîr, onu Ay'ındır. Aslan burcunun onunu Zuhâl, onunu Müşterî, onunu Mirrîh alır. Başak burcundan on derece Güneş'in, onu Zühre'nin ve onu Tîr'indir. Terazî burcundan onu Zuhâl, onu Müşterî, onu Ay'a verilir. Akreb burcundan on derece Mirrîh, onunu Güneş, onunu Zühre'ye verirler. Yay burcundan Utârid onunu, onunu Ay, onunu Zuhâl alır. Oğlak burcundan onunu Müşterî, onunu Mirrîh, onunu Güneş'e verilir. Kova burcundan onu Zühre, onu Tîr, onunu Ay'a verirler. Balık burcunun ilk kısmını Zuhâl'e, ikinci kısmını Müşterî'ye, son kısmını Mirrîh'e verirler:

Burc-ı Cevzâ'nuḡ onını uşda alır Müşterî

Onına Mirrîh olur onına Gün'dür müşteri (188^a/3)

On derec Mizân'dan alur Ay iy ferhunde-fâl
On Zuhal on Müşteri bulur eyâ şîrîn-fa' 'âl (188^a/7)

Hüt'dan onın Zuhal dutar onını Müşteri
Onına dahı alur Mirrîh onuñ müşteri (188^a/12)

Burçların gezegenlerdeki konumlarına bakılarak gelecek hakkında bir takım haberler verilmektedir. Örneğin; Koç burcunda Zuhal ve Müşteri birbirine yaklaştığında halk zarar görür. Bir sultan ölür. Savaş olur ve hastalıklar olur. Koç burcunda Müşteri ve Mirrîh bulunsa savaş ve hastalık çok olur. Bir sultan ölür. Rum ehli savaştan dağlara kaçar. Boğa burcunda Müşteri ve Zuhal birbirine yaklaştığında savaşlar olur, insanlar katledilir. İlimle uğraşanlar musibet bulur. Ekin ekip biçmek iyi olmaz. Müşteri ve Mirrîh boğa burcunda bulunsa İslam ehline, Rum'un askerleri saldırır. Savaşın galibi Müslüman askeri olur. Bu haberler arasında bir devletin kurulması ya da yıkılması, devleti yönetenlerle ilgili olumlu veya olumsuz durumlar, devlet teşkilatında yer alan gruplarla ilgili durumlar, halk, savaşlar, hastalıklar, kıtlık, iklim, ticaret, ziraat, isyanlar, ölümler, hava olayları, doğa olayları, hayvanların akıbetleri, yiyecek ve içecekler, kavimlerle ilgili durumlar, haramiler vs. yer alır.

Ger Zuhalitse Hamel'de Müşteri ile kırân
Bir melik maqtûl ola dahı gele halka ziyân (188^b/2)

Ger 'Uṭārid Ay-ıla 'Akreb'de maḳrūn bulına
Ḥarbla mevtūn-nisādan halk maḥrun olına (198^a/32)

Ger Zuhal Mirrîh-ile ide kırānı Sevr'de
Ola 'ālem қаһт u mevt u ҳарқ elinden cevride (190^a/4)

Gün-ile Mirrîh Cevzā'da olıcak ihtirāk
Mevt ü şer ḥarb-ıla bula ḥalāyık iftirāk (192^a/23)

Müşteri Mirrîh-le Sereṭān'da olsa muḳterin
Zāhir ola düşman u 'ālem içre tola fiten (193^a/14)

Ger 'Uṭārid'le Zuhalitse Esed'de iḳtirān
Çok zinā vü şiddet ucından ola halka ziyân (194^a/9)

Sünbüle'de ger Zuhal Mirrîh'e olsa muḳterin
Çıka çekirge vü kopa ḥarb ucından çok fiten (195^a/3)

Ger 'Uṭārid Zühre-ile olsa Mizân'da qarîn

Türk'le Rûm arasında h arb ola ender kem n (197^a/27)

Yıldızların bir burçta doğu veya batı yönünde toplanmasına bakılarak gelecek hakkında bir takım haberler verilmektedir. Örneğin: Koç burcunda doğu yönünde toplansalar bir sultan doğar. Batı yönünde toplansalar dedikodu çok olur.

Ger H amel'de maşrıķ  cem  olsa bir sult n  le
Mağrib  cem  olur-ısa fitne v  teşv ş ola (202^b/4)

H t'da ger maşrıķ  olursa çok  an olur
Mağrib  olsa cid l u  atlı b -p y n olur (202^b/16)

Gün içerisinde yapılacak i leri tasarlar ken yıldızlara nasıl başvurmak gerektiğini bildirir. Değişen i lere göre burçlar seçilir. Misal yeni don biçmek Ay'ın Z h re ile birleşmesine bağlıdır. O vakitte dikmek ve giymek hayırlıdır. Z h re yıldızının temsil ettiği ziynet ve elbisedir. Ay M       evinde sabit burçlarda olursa banyo yapmak arınmak gerekir. Ziraat için en uygun vakit ayın toprak burçlarında olduğu vakittir. Ağaç dikmek istersen ayın sabit burçlarda olduğu zamanı se melisin. Yolculuk yapmak istersen sabit olmayan burçlar gerekir. Eğer bir yıldızın uğursuzluğu fazla ise, olumsuzlukta tesiri az olur. Eğer yıldızın kötülüğü eksik ise, kötülükte tesiri fazla olur.

  n bur c-ı s abitde iy  o -li  
Anda  on biçmek   giymek olmaya hergiz rev  (202^b/1)

Ger dilerse  ki s v r olasın iy ferru -nij d
M n al b burc Z   al  ıla anu -ıla it nih d (203^b/1)

Ger ola Sere  n burcında da ı olur sez 
Kim zir   at eylemek ol va tdur ancak rev  (204^a/2)

M   il içmege eger rağbet iderse  iy  ab b
 abite burcunda Ay'u  menziline bul na  b (204^b/1)

Burçların insan vücudunda temsil ettiği yerleri açıklar. Koç burcu ba ı temsil eder. Boğa burcu g rtlak ve boğaz kısmını.  kizler burcu kollar, eller ve sinirleri temsil eder. Yengeç burcu mide ve sindirim sistemi, aslan burcu kalp ve dolaşım sistemini temsil eder. Başak burcu sindirim ve boşaltım sistemini temsil eder. Teraz  burcu bel, omurga ve böbreği temsil eder. Akrep burcu cinsel organı, yay burcu omuzlar ve kas sistemi, oğlak burcu dizler ve iskelet, kova burcu bacaklar, balık burcu ayakları temsil eder.

Çün Hamel burcına baş olur uş [iy yār-ı hoş]
Şevr'e boyun u boğaz nisbet-durur iy yār-ı hoş (205^a/1)

Cedy uylukdır dağı Delv'üñ diz Hüt'üñ ayak
Bu ne hikmetdür şehā 'ibret göz-ile buña bak (205^a/5)

Arabî ayının ilk günü olan “gurre-i muharrem” hangi güne denk geliyorsa o güne ait kehanetler yazılmıştır. Muharrem ayının ilk günü cumartesi gününe gelirse o kış çok soğuk geçer. Ağaçlara hastalık gelir ve Rum ile Arap halkı birbirine girer. Muharrem ayının ilk günü pazar günü olursa; kış iyi geçer, ekinlere hastalık gelir, doğu emniyetli olur. Muharrem'in ilk günü Çarşamba günü olursa ucuzluk olur, bazı hastalıklar çıkar, kış geç gelir, yaz iyi geçer. Muharrem'in ilk günü Cuma günü olursa kış soğuk geçer, askerler batıya savaş açar ve batıda ki halk ölür:

Ger muharrem gürresi olsa dü-şenbe gün yakın
Kış hoş ola vu vakt yağmurı yağa iy rüy-bîn (206^a/5)

Ger muharrem gürresi olsa se-şenbe gün şehā
Ola ucuzluk velî qar-ıla yağmur çok ola (206^a/7)

Penç-şenbe gün girer olsa muharrem iy debîr
Ğalle vü bal u yimişler cümlesi ola keşîr (206^a/11)

Cumartesi ve pazartesi günü doğudur. Cuma günü ve Pazar günü batıdır. Çarşamba günü ve Salı günü kuzeydir. Perşembe günü güneydir.

Şenbe ve dü-şenbe gün maşrıkî olur şehā
Cum' a vü yek-şenbe gün mağribde dutar bu maķām (206^b/2)

Çār-şenbe vü se-şenbe şimālî gün olur ol
Penç-şenbe gün cenūbidür eyā fahrü'l-enām (206^b/3)

Eserin son kısmı 75 beyitlik hâtime bölümüdür.

İlāhî ol kelām haķķı haķ-ıyçün
Dağı sen hālik u muṭlak haķ-ıyçün (207^a/1)

İlāhî toğru yoldan ırma anı
Kim ol yoldur selāmetlik nişānı (208^a/19)

Du‘ ʿası-ile çün hatm eyledüm uş
Ol ucdan oldı işbu hatimet hoş (208^b/36)

Söz temām oldı çü hatm oldı kitāb
Söz budur vʿAllāhu aʿlem biʿş-şavāb (209^b/75)

1.5. Dil ve İmlâ Özellikleri

Eserde, Eski Anadolu Türkçesi özellikleri görülmektedir. Bu dönemin belirgin özelliklerinden biri olan, ünlülerin düzlük-yuvarlaklık durumu metinde görülmektedir. Metin içerisinde bu konuda bir tutarlılık söz konusu değildir:

Pādişāhlar şöḥbeti **şāyestesidür** lā-cerem
Kim bu sözden kendüyi āzād eylemek ister **dilüm** (174^b/4)

Sünbüle’de olsa **yaḥşidür** zirā‘ at hem sefer
Hem vezīr u hem debīre eylemege iltikā

Bildirme kipi ekinin günümüzdeki haliyle eski biçimi olan –durur ekinin metin içinde karşımıza çıkması imlâ konusundaki tutarsızlığı gösteren başka bir örnektir:

Pes Zuḥal kim ḥalka düşmen **ter-durur**
Naḥs-ı rūzı serd u ḥuşk u **ter-durur** (177^b/1)

Daḥı bu eyyām içinde nāme yazmak **ḥūbdur**
Hem ticāret hem ‘arūsī hem yeñi biçmek şehā (182^b/12)

Bu durumlar, imlâ konusunda metin içinde tutarsızlığın söz konusu olduğunu gösterir niteliktedir. Ayrıca eserde, Eski Anadolu Türkçesi özelliklerinin bazı kelimelerde görmek mümkündür:

Ancılayın şehen-şāh-ı pīrüz zūr çeker
Çarḥ u felek ne gördi vü ne **ḥod** virür nişān

Ol bir girişme-ile ki olur ‘aṭāya dāl
Cüş eyler **uş** zaḥīre-i baḥr-i defīne kân

Kalınlık-incelik uyumu olarak da bilinen dil uyumu, metinde gerek Türkçe gerekse alıntı kelimelerde düzenli olmakla birlikte *yçün* edatının yazıldığı kelimelerde düzenin bozulduğu görülür.

Mülük-ı ‘ādilūn tācı **hak-ıyçün**
Resülūn yüce mi‘ rācı **hak-ıyçün** (207^b/4)

Dağı bunların dün ü gün seyr itdüğü
Ki **aşağa** varduğu gāhī yukarı kendüsi (206^b/5)

Ger iki olursa düşer bunların
Aralarında hilāf iy nām-dār (173^b/15)

Eski Anadolu Türkçesinde +{(n)Uñ} daima yuvarlak şekilli olan ilgi durumu metnimizde bu özelliğini korumuştur.

Burūcuñ çün ‘ ayān oldı **rağamlarınūñ** ahvāli
Yidi yıldız belki nicesi hem olur hāli (179^a/1)

Üç günü olıcağuz kânūn-ı evvel **ayınūñ**
Yirūñ altına girüp qarıncalar olur nihān (183^b/10)

Eski Anadolu Türkçesinin karakteristik zarf fiil yapısı olan +{IcAK}, metinde sıkça kullanılmıştır:

Ebr-ile yigirmi altı **olıcak**
Dağı ol yigirmi altı **tolıcak** (185^a/22)

Gün-ile Mirrih Cevzā’da **olıcak** ihtirāk
Mevt ü şer harb-ıla bula halāyık iftirāk (192^a/23)

Yigirmi sekizincisin **alıcak** Cedy’den Mirrih
Yigirmi yidisi Hüt’uñ meger kim Zühre’ye kılmış (180^b/3)

Bildirme kipi III. tekil şahıs çekimi metinde sıkça kullanılmıştır.

Anda mülk almak şatun yahşi degildür kişi
Baş itmegeñdür ancak **yokdur** anuñ miñneti (182^a/5)

Sevr’de olsa oturmak tahta **hoşdur** hem nikāh
Dağı bey‘ u mülk didār havātīn zī-şafā (182^b/5)

Metinde çok fazla sayı ismi geçmektedir. Sıra sayı sıfatı yapan +{IncI} eki metinde daima düz ünlüdür.

Ṭālī‘ ol ten evidür ikincisi māl evi
Pes üçinci aqrabādur **dördinci** emlāk u menāl (179^a/3)

Sekizinci merg ü havf hem haṭar evi olur

Tokuzuncı ‘ilm ü dīn hem sefer ey hoş-ḥiṣāl (179^a/5)

{+Dlr}ekinin eski şeklinde sonunda yer alan geniş zaman III. tekil şahıs {-r}eki düşmüştür. Yuvarlak okunmasını gerektirecek herhangi bir işaret de (ötre veya ۛ) yoktur.

İsim hal eki olan {+A} hep güzel h (ۛ) ile yazılmıştır.

Nisbet idicek **Şüreyyā’ya** anı
On beşinci menzil olur iy ḡanī (185^a/33)

İstek kipi eki {-A} ise çoğu yerde h (ۛ) ile gösterilmiş, çok az yerde elif (l) ile yazılmıştır.

Şol müşelleş kim anuñ ṭab‘ı muḥakḳak āb **ola**
Zühre vü Mirriḥ ü Gün’dür onlara erbāb **ola** (186^a/1)

Kaçınuñ azları binlerüñ oñına yazsın
Ye iki biñ diye üç biñdür **bula** eşkāl (175^b/7)

Esere genellikle Türkçe kelimeler hâkimdir. Bu durum, anlatımın sade ve akıcı şekilde olduğunu göstermektedir. Bunun yanında, Arapça ve Farsça kelime ve terkiplerin de eser içerisinde yer aldığı görülebilmektedir. Daha çok astronomi terimlerinde Arapça kelimelerin varlığı söz konusudur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. METİN

1.1. Metinde Kullanılan Yazma Nüshanın Tavsifi

Yazma eser kütüphanelerinde ve kataloglarda yapılan taramalar sonucunda *Mahzen-i Manzûm* adlı esere ait tek nüsha tespit edilmiştir. Ankara Millî Kütüphâne 9196 numaralı arşivde kayıtlı olan bu nüsha müellif hattıyla yazılmıştır.

1.1.1. Ankara Millî Kütüphâne Yz. A. 9196/2

Mahzen-i Manzûm, *Kitab-ı Melheme* adlı eserin 173^b/209^b sayfaları arasında bir bölümdür. Eser, çeharkuşe koyu kahverengi meşin, üzeri aşınmış ebru kâğıt kaplı mıktelepli mukavva cilt içerisinde. Türkçe manzum bir eserdir. Sözbaşları, sözüstleri ve cetveller kırmızıdır. Bazı başlıklar harekelenmiştir. *Mahzen-i Manzûm*'a ait bu nüshanın genel ve fiziksel özellikleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Arşiv No	06 Mil Yz A 9196/2
Ölçü	205x140-155x85 mm
Yaprak	173b-209b
Satır	15
Yazarı	İbn Kâtib Mehmed b. Sinân Konavî
Müstensih	-
Telif Tarihi Hicrî/Miladî	?
Yazı Türü	Nestalik

Kağıt Türü	Abadî
Bulunduğu Yer	Millî Kütüphâne-Ankara
Koleksiyon	Millî Kütüphâne Yazmalar Koleksiyonu
DVD Numarası	1793

Başı: Bi'smi'llāhir'-Raḥmāni'r-Raḥīm

Zıkr-i Allāh-ı Kerīm u Kird-gār
Cümle ḥayr-ı Hudā'dur ey nigār

Her ne kim başlaya adıyla anuñ
Olur evvel ferruḥ-ı ferḥundegār

Oldurur sultān onuñdur saltanat
Andan artuğa yaraşmaz iftiḥār (173^b)

Sonu:

Daḥı ḥācet degil taṭvīl-i ikşār
Ki bizümle kimesne kılmaz izrār

Pes imdi sözi bunda ḥatm idelüm
Daḥı bir ğayri te'līfe gidelüm

Çü biñ beyt oldu uş iy yār-ı hemdem
Koyalım burada v'Allāhu a'lem

Söz temām oldu çü ḥatm oldu kitāb
Söz budur v'Allāhu a'lem bi's-şavāb (209^b)

1.2. Metnin Kurulmasında İzlenen Yöntem

1. Mehmed Konevî'nin *Mahzen-i Manzûm*'u Latin harflerine aktarılırken XVI. yüzyıl metin neşirlerinde takip edilen fonetik ve yazım husûsiyetlerine sâdık kalmaya özen gösterilmiştir.

2. Metinde el yazmasının yaprak numaraları [] içinde yazılmış ve yaprakların ön yüzü rakam üzerine yazılan “ a ”, arka yüzü “ b ” işaretiyle gösterilmiştir.

3. *Mahzen-i Manzûm*'un metni, çeviri yazı olarak verilmiştir. Eserin yazıya aktarımında ilim çevrelerince kabul edilen transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır.

4. Metnin yazımında *Times Turkish Transkripsiyon* fontu kullanılmıştır.

5. Metinde geçen Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında İsmail Ünver'in (1993) “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” başlıklı makalesindeki önerilere uyulmaya çalışılmıştır.

- a. Arapça harf-i cerler (fî, bi, bî,...) ile ön ek konumundaki ibareler için kısa çizgi konulmuştur: bî-pāyān, bî-gümān
- b. Farsça kelimelerde ön ekler için çizgi konulmuş, son ekler, edatlar çizgi olmaksızın kelimelere eklenmiştir: be-nam
- c. Farsça da çoğunlukla aynı kelime arasına gelen edatlar için araya kısa çizgi konulmuştur: ser-be-nam
- d. Farsça birleşik kelimeler, kısa çizgi (-) ile ayrılmıştır: ser-nigün
- e. Farsça ve Arapça uzun ünlülerin üzerine (-) işareti konularak gösterilmiştir: fermān, merkūm.
- f. Farsça tamlamalar, mā'-i zülāl; Arapça tamlamalar ise hüsn-i cemāl örneklerinde olduğu gibi yazılmıştır.
- g. Tamlama dışında kalan harf-i tarifler “el-‘Irak, el-ḥaz̤er” şeklinde çizgiyle ayrıldı.
- h. Farsça kelimelerdeki vâv-ı ma'dûle, “ ˆ ” şeklinde gösterilmiştir: nîk-ḥˆāh
- i. Vâv-ı atif iki kelime arasında bağımsız bir kelime gibi ayrı yazılmıştır: gice vü gün, görmek u varmak.

- j. Medli okunuşları sebebiyle ses türemeleri görüldüğü düşünülen kelimelerde metindeki hareke esas alınmıştır. Āsmān kelimesi, āsumān şeklinde imlâ edilmiştir.
 - k. Metin içerisinde geçen özel isimlerin baş harfleri büyük yazılmıştır. Özel isimlere gelen ekler kesme işareti ile ayrılmıştır. “Zühre’nün” şeklinde yazılmıştır.
6. Metin içerisinde geçen bazı kelimeler peltek z ile yazılmıştır: maḍe.
7. Türkçe kelimelerin sonunda bulunan “b”ler “p” ile yazılmıştır: olup.
8. Görülen geçmiş zaman birinci ve ikinci teklik ve çokluk ekleri yuvarlak ünlülü yazılmıştır: oldum necât, düketdüm, eyledün
9. Öğrenilen geçmiş zaman eki düz-dar ünlülü okunmuştur: olmışdur.
10. Bildirme eki yuvarlak ünlü ile okunmuştur: ġāretdür.
11. Yazımda ve noktalama işaretlerinde, metnin zorunlu kıldığı durumlar dışında, Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzuna bağlı kalınmıştır.

1.3. Çeviri Yazı (Transkripsiyon) Alfabeti

ا	ʾ	ع	ʿ
آ	a / ā / e	غ	ġ
ب	b	ف	f
پ	p	ق	ḳ
ت	t	ك	k / g / ḡ
ث	ṯ	ل	l
ج	c	م	m
چ	ç	ن	n
ح	ḥ	و	v / o / ō / ö / u / ū / ü
خ	ḫ	ه	h / a / e
د	d	ی	y / ı / ī / i
ذ	ẓ		
ر	r		
ز	z		
س	s		
ش	ṣ		
ص	ṣ		
ض	ḍ / ẓ		
ط	ṭ		
ظ	ẓ		

1.4. Çeviri Yazılı Metin

[173^b] Bi' smi'llāhir'-Raḥmāni'r-Raḥīm

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Zikr-i Allāh-ı Kerīm u Kird-gār
Cümleye ḥayr-ı Hudā'dur ey nigār
2. Her ne kim başlaya adıyla anuñ
Olur evvel ferruḥ-ı ferḥundegār
3. Oldurur sulṭān onuñdur salṭanat
Andan artuğa yaraşmaz iftiḥār
4. Mālikü'l-Mülk-i ḳadīm-i lem-yazel
Vāhibü'l-Mülk-i veliyyü'l-iḳtidār
5. Kāşifü'l-esrār-ı 'allāme'l-guyüb
Mazḥaru'l-envār fi-ḥü'n-nehār
6. Ol tevālüdden müberrā ney-mişāl
Ol tenāsüliden münezzeh berr ü bār
7. Ol öñine ibtidā söz pāk zāt
Ol şoñına intihā söz pāy-dār
8. Ol mekān-ı ḥayr yok ber-kemāl
Ol nemā vü neşv bulmaz ber-ḳarār
9. Varlığına vü daḥı birliğine
Ṭanığıdur bu cihāna her ne ki var
10. Çünki maḥlūkātdur 'ayne'l-yakīn
Ḥālik'uñ varlığın iden āşikār
11. Pes bu 'ālemlere eyledüñ nazar
Der-maḥlūkāt gördigin bī-şümār
12. Bu sebebdan bildik uş taḥḳik kim
Bunları bir Ḥālik ider āşikār
13. Ger iki olursa düşer bunlaruñ

Aralarında hilâf iy nām-dār

[174^a] 14. Çünkü Hâliklar hilâf eyleyeler
Anda maḥlûḳatda bulunmaz vaḳār

15. Ger vifâḳ eyleseler ḥod ‘acַz olur
‘Āciz olan Tañrılık itmez iy yār

16. Pes yaḳîn bildik muḥaḳḳaḳ şübhesüz
Kim bir imiş Hâlik u Perverdigār

**Der-Na’t-ı Seyyidü’l- Mürselin ve Hâtemü’n-Nebiyyîn Muḥammed Muştafâ Salla’llāhu
‘Aleyhi ve Sellem**

Mef’ûlû/ Fā’ ilātû/ Mefā’ ilû/ Fā’ ilûn

1. Şol Muştafâ ki cümle cihānuñ penāhıdur
Yerüñ gögüñ rüşenāsı vü ḥurşid māhıdur
2. Anı resûle şādık u yār-ı ḥabīb iden
Ser-cümle ḳurınuñ daḥı yaşuñ ilāh’ıdur
3. Mi’râc-ı ḥûn tiz ḥücec-i ḳatı’a tîn
Kim çarḥdan daḥı yücerek ‘izz ü cāhıdur
4. Ol aradaki şaf-ı melekdür ki perr ü bāl
Bu ḳuds-ı mürğünñ ora cevlangāhıdur
5. Anuñ şefi’ olduğı vaḳt ḥisābda
‘İlm ehlinüñ menāhic veli iştibāhıdur
6. Mecnû’ ümmetinüñ şalâtı selām-ıla
Ma’ şumluğına bu nebünñ güvāhıdur
7. Daḥı dürüd eylemek aşḥāb āline
Şāḥib-i çerāguñ Ḳamer ‘afv günāhıdur

Der-Sebeb-i Nazm-ı Maḥzen-i Manzûm Der-Sebeb-i ‘İlm-i Nücûm

Fā’ ilātûn/ Fā’ ilātûn/ Fā’ ilātûn/ Fā’ ilûn

1. Yine bir hoş sözi bünyād eylemek ister dilûm

Anuñ ile ‘ālemi şād eylemek ister dilüm

2. ‘İlm-i ebdāndan geçicek dāniş-i ehl-i nücüm
Fenn-i nāzıkdür anı yād eylemek ister dilüm

3. Bu perîşān göñlümün vîrān evlerini
Bir nice beyt-ile ābād eylemek ister dilüm

[174^b] 4. Pādişāhlar şöḫbeti şāyestesidür lā-cerem
Kim bu sözden kendüyi āzād eylemek ister dilüm

5. ‘Adl oldur faşîḫ olan ide baş-ı kelām
Pes belāḡat mülküne dād eylemek ister dilüm

6. ‘Ūd bigi sūznākum olduḡı-çün dil-pezîr
Ney bigi her demde feryād eylemek ister dilüm

7. Şunu kim takvîm aḫkāmında olmuştur esîr
Vech-i asān-ıla āzād eylemek ister dilüm

8. Uşda biñ beyt-ile işbu Maḡzen-i Manzūm hoş
Pādişāh avına hem-zād eylemek ister dilüm

**Der-Medḫ-i Emîrû’l- Mu‘azzam Melikü’l-Ümerā Ḥasan Beg ibni el-Merḫūm Çelebi
İbn Arslan**

Mef‘ûlû/ Fā‘ ilātü/ Mefā‘ ilü/ Fā‘ ilün

1. İy ferr-i ‘izz ü devlet-i fermān-dih-i zamān
Kim virdi ‘āleme zaferün müjde-i emān

2. Ārām buldı bezelü gök içinde vahş u tayr
Āsūde oldı ‘adl ü gök altında ins ü cān

3. Mîr-i cevān-baḫt Ḥasan Şāh kim anuñ
Elṭāfına ne fikr irişür ne cinān

4. Ol şāh beşîr-i cümle ki şāh himmeti
Uş sidreden daḡı yuḡaru döndi sāyebān

5. Toldı diyār cūd-ile lü’lü-i hoş-āb
Oldı cihān vücūdı-ile ravza-i cinān

6. Ancılayın şehen-şāh-ı pîrüz zūr çeker

Çarḥ u felek ne gördi vü ne ḥod virür nişān

7. Taḥtī ayağın urmağa nāziş ḳalur zemīn
Tācī başına ermege şād olur āsumān

8. Erzānī nidüğini ḳuşūr-ı keyāne ol
Ḳılur ‘ayān uşda bu çetr-i hudāyegān

9. Ol bir girişme-ile ki olur ‘aṭāya dāl
Cūş eyler uş zaḥīre-i baḥr-i defīne kān

[175^a] 10. Bilgil dünyādan götürelidür ḥarş u nesl
Şemşīr-i abdārī eger olmasa zīmān

11. Ay ḥarḡenini yillere şordı heybeti
Yandı oda şükūhla rāh-ı keh-keşān

12. Vakt-i va‘de görince bir ḳadd-i ḥışım-ıla
Mirriḥ cānına ḥaṭ-ı şadmet u sinān

13. Ger çarḥdan Zuḥal kim olur-ısa ğam degil
Baḥt aña olıcak ne işe gele pāsḡān

14. Zūhre-mişāl muṭṭıb-i bezmi nevāsına
Biñ Müşterī ‘imāme-ile şala ṭaylasān

15. Şems-i münīrdür anuñçun ‘Uṭārid uş
Dīvān-ı defter eyledi medḥinde bī-kerān

16. Budur du‘āsı dün ü gün İbn Kātīb’üñ
Kim pādīşāh devlet-ile ola kāmurān

17. Olduḳca nāz şubḥ-dem-ile bahārda
Gūlzār ḥūb u lāle vü ruḥsār ergūvān

18. Gūlzār ḥazretine hevā-yı ḥarīfdür
İrürmesün bi-ḥaḳḳın Ḥudā āfet-i ḥazān

19. Ol Ḥaḳ ki ḥaḳlığına anuñ yok-durur gümān
Alsun celāl-i cāh-ıla bu şāhı cāvidān

Der-Beyān-ı Ḥisāb-ı Cūmel-i Ḥurūf-ı Şaġīr ü Kebīr

Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. **Elif** bir **be** iki **cīm** üç dördür **dāl**
He beş **vāv** altı **ze** yididür **ha** sekize dāl
2. **Ṭı** tokuz **ye** on **kef** yigirmi **lām** otuz
Mīm oldu kırk **nun** elli **sin** altmış ey hoş-hāl
3. Çu ‘**ayın** yetmiş **fe** seksen oldu **şad** tokısan
Kaf oldu yüz **re** iki yüz **şın** üç yüz mişāl
4. **Te** dört yüz oldu **şa** beş yüz **hı** altı yüz iy dost
Çu **zel** yidi yüz **zat** sekiz yüze i‘ tidāl
- [175^b] 5. **Zıdur** tokuz yüz **ğayn** oldu biñ añla yakīn
Ki müstemi‘ olunañı key degildür i‘ tikkāl
6. Mişāl **yā** olur on bir **yeb** on ikidür uş
Kalanına dağı diyelüm seni ‘ale‘ l-icmāl
7. Kaçınuñ azları binlerüñ oñına yazsın
Ye iki biñ diye üç biñdür bula eşkāl
8. Nerede kim görsin ola **beğ** ü **ceğ** merķüm
Beğ iki biñ **ceğ** üç biñdür iy sa‘ id-fāl
9. Bu resme çünki nuḥbe-ile olına ḥisāb
Bulına keşf-i deķāyıkda kebire per-ile bāl
10. Dilseñ ki bu fenne mümāreset kılasın
İşit bu nüshayı kim saña bu maķāl
11. Şükür ki şāh-ı cihānuñ şerīf ‘aşrında
Bu silk-i nāz ki cem‘ eylemege oldu mecāl
12. Şücā‘ dururdu zamān Şeh-zāde Şāhın
Ki cıvāna bigi aña ‘ādet oldu cūd-ı nevāl
13. Anuñ seḥāsı-ıla oldu baht-ı taht karār
Anuñ vücūd-ıla buldı ‘izz ü cāh-ı cemāl
14. Anı begendi zamān kim ola sezā-yı serīr
Aña şunuldu hemān kim bula cihānda ḥilāl

15. Hemîşe zıll-ı zîlîlini hâkķ müdâm itsün
Nice ki yirlerde göklere ola eṭlâl
16. Muķîm olsun anı gitdügünce gice vü gün
Maķâm virsün aña yitdigünce mäh-ıla sâl
17. ‘Adûların tâ ki varıram eyleyü virsün
Ki bulmay-ıla aña zerrece maḥâl-i cidâl
18. Yürüdügünce felek döndügünce seyyâre
Sa‘ âdet-ile qarârında bulsun istimlâl
19. Bahâr-ı devletine irmesün hevâ-yı ḥazân
Nice ki dâyim ola nâr u arz mâ-yı zülâl
- [176^a] 20. Ki kılduğunça du‘âsın İbn-i Kâtib’üñ
Ḥalâvet-ile artursun sözinde ḥüsn-i cemâl
21. Çü nazm-ı nâzîkdür bu zamân içinde bugün
Le‘ al-i baḥr-ı ma‘âni me‘âl-i sıḥr-i ḥelâl
22. Sözi şühûd-ı ‘adl-ıla kıılır işbât
Nice kişi ola kim toĝru kula kıla cidâl
23. Ḥaķîkatde eger inşâf ehliy-sen it
Bu resme nazm kim ider kimde var bu ḥayâl

Der-Beyân-ı ‘Alâmât-ı Rûzhâ-yı Hefte

Mef‘ûlü/ Fâ‘ilâtü/ Mefâ‘ilü/ Fâ‘ilün

1. Yek-şenbenüñ nişânı **elif**dür uş ‘ayân
Niteki ki **be** dü-şenbeye eyle virür nişân
2. Se-şenbe **cim** oldu çehâr-şenbe çu **dâl**
He dahı penç-şenbe hemîn ider beyân
3. **Vav** uşda azînenüñ **ze** şenbenüñ yakîn
Heftelerüñ ‘alâmeti işbu-durur hemân

Der-Beyân-ı Temâmî ve Kuşûrî Ez-Şuhûr-ı ‘Arabiyye

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün (Fa‘lün)

1. ‘Arab’uñ ayları çü mefhūmdur
Cümlesi on ikiye maḳsūmdur
2. Olur altı ay yigirmi toḳuz
Altı ayı otuza mersūmdur
3. Ğurre oḳur hilāline üstād
Selḥ-ile otuzuncı ma‘lūmdur
4. Bunlaruñ adları tekāvīmūñ
Dāyimā saḡ yanında merḳūmdur
5. Pes beyān eyleyelūm olurunı
Çünkü uş müttediye mektūmdur

Der-Beyān-ı Esmā-i Şuhūr-ı ‘Arabī İsnā ‘Aşer

Mefā‘ilūn/ Mefā‘ilūn/ Fe‘ulūn

- [176^b] 1. Muḥarrem u şafer rebī‘ü’l-ülā
Rebī‘-i şānī cümādi evveli vü āḫiri uş
2. Recebdür daḫı şa‘bān hem daḫı ramazān
Ve daḫı uşda şevvāl māhi ola uş
3. Ve daḫı zi’l-ka‘ de daḫı şoñra zi’l-ḫicce
Ki hüccet-ile şerīf ü ‘azīz-i a‘lā uş

Der-Beyān-ı Esmā-i Şuhūr-ı Rūmī İsnā ‘Aşer

Fe‘ilâtūn (Fā‘ilâtūn)/ Fe‘ilâtūn/ Fe‘ilâtūn/ Fe‘ilūn (Fa‘lūn)

1. Çün ‘Arab illerini zıkr eyledüm ey şehriyār
Vācib oldı kim idem Rūm illerin daḫı şümār
2. İki teşrīn iki kânūn u şubāṭ āzārdur
Daḫı nisān ü eyār hem ḫazīrān filvār
3. Pes temūz ü āb eylūdür bu aylaruñ adı
Otuzar gündür bular ki dört ayı iy gül-‘izār
4. Birisi kim ḳalur uş eylül eydürler aña
Çün aḡustoş çıḳa andan şoñra ider ol güzār

5. Yidisi dağı otuz bir-durur illā şubāt
Kim otuzdan eksük o gör kim aña yokdur qarār

6. Yıl kebise olıcağ olur yigirmi toğuz ol
Anda artuğda iki eksikdür otuzdan iy yār

Der-Beyān- 1 Esmā-i Şuhūr-1 Furūs İsnā ‘ Aşer

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Māh-1 Furūs’dur pes ürdibehiştür iy emîr
Dağı ħurd āz ābî vü andan geçicek māh-1 tîr

2. Şoñra murdād dağı şehriver ü mihribân
Dağı ezâlar-idi behmendür iy şâh-1 dilîr

3. Şoñı isfendiyârmüzd otuz olur bular
Bunlara māh-1 qadîm ider nücüm ehli dir

[177^a] 4. Āhirinde beş gün isfendiyâruñ almışdur müşterāk
Uş târihi koyandur Yezd merd-i şîr-gîr

Der-Beyān-1 Esmā-i Şuhūr-1 Celālî-i İsnā ‘ Aşer

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Furūs ayı bigidür celâlinüñ dağı
Günleri de otuzardur bularuñ iy ağı

2. Yılda beş gün müşterāk olur bu aylarda velî
Altı gün dağı olurdum sañadur dersüñ dağı

3. Bunları taqvim yazmaqlığa eylerseñ heves
Şağ yanına beş cedvel çek ber-â-ber iy seğı

4. Dördine târiğ yazğıl hefte günün birine
Üstüne i‘ yād it aylaruñ adını dağı

Der Beyān-1 Kevākib ü Eflāk-1 İşān

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Yidi yıldız kim adı seyyāredür iy nām-ver

Zühre vü Mirrîh Şems Müşterî devr-i Kamer

2. Pes ‘Uṭārid hem Zuḥaldür her biri bir gökde gezer
Gice vü gündüz ider Allāh’uñ emri-ile güz̄er
3. Bu uşak yıldız ki adları şevābitler-durur
Sekizinci günde şābitdür bular iy pür-hüner
4. Göge kebkeb gibi muḥkem yapışmışdur Kamer
Gündedür yir yok-durur gökler-ile hoş güz̄er
5. Pes yidinci Zuḥal ü Müşterî altıncıdur
Mirrîh beşincidedür dördüncide Gün seyr ider
6. Zühre üçüncidedür ikincide hem Tîr olur
En aşğa bu birincide Kamer eyler güz̄er
7. Tokuzuncı gün kim iderler felek atlas aña
Heybetini her kim işidürse kendüden gider
8. Ne şevābit vardur anda ne ḥoḍ seyyāre var
Āyine bigi mücellādur u hem pākîze ter

[177^b] 9. Uş mecmū‘ feleklerin aradı seyr̄süz
Kaşrla bir demde dönderüp kılur zîr ü zeber

10. Şarkdan garba kevni bir günde iltür zūr-ıla
Zihî ḥikmet ki mü’eşşirden olupdur bu eşr-ile

Der-Beyān-ı Kevākib-i Seyyāre ki Sa‘ ādet ü Nuḥūset ü Ṭabāyi‘ -i Īşān

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Pes Zuḥal kim ḥalka düşmen tavr-durur
Naḥs-ı rûzı serd u ḥuşk u ter-durur
2. Müşterî kim anda pirûzî olur
Sa‘ d u ner rûzî vü germ-ter-durur
3. Pes olur Mirrîh naḥs-ı ner şebi
Germ u ḥuşk u ṭālî‘ ü ebter-durur
4. Aşlını şorar olursañ ḥurşîdüñ

Şems u hāver yābis u hem ner-durur

5. Sa‘ d-ı mādē ser dutardur Zühre uş
Pes ‘Uṭārid kamuya himmet-durur
6. Kankı yıldıza olur-ısa qarın
Aña hem ṭab‘ olduğu eẓher-durur
7. Ay sa‘ d u mādē durur serd-ter
Hem şebīdür kim geçe enver-durur

Der-Beyān-ı Mensūbat-ı Kevākib Ez-Rūzhā-yı Hefte

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Çün Zuhal yıldıza şenbe günidür mensüb olan
Dağı yek-şenbe günidür Güneş’e mektüb olan
2. Aya dü-şenbe günü se-şenbe Mirrīh’ü-durur
Çār-şenbedür ‘Uṭārid yıldıza mergüb olan
3. Müşteriye penç-şenbe Zühre’ye cum‘ a olur
İşbu resmedür bu yidi kevkebe maṭlūb olan

Der-Beyān-ı Mensūbat-ı Kevākib- Ez-Şebhā-i Hefte

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

- [178^a] 1. Şenbe gicesi ki var Mirrīh’çündür iy şehā
Gicesi yek-şenbenün olur ‘Uṭārid’le behā
2. Pes dü-şenbe gicesidür Müşteri’nün bellü bil
Dağı se-şenbe gicesi Zühre’nün iy dil-güşā
 3. Çār-şenbe gicesi uş Zuhal olur yaqın
Penç-şenbe gicesidür Güneş’ün iy meh-liqā
 4. Cum‘ a gicesidür Ay’uñ bu muḥakkaḳ bil dağı
Bunuñ-ıla imtiḥān ehline eyle iḳtidā

Der-Beyān-ı Mensūbat-ı Kevākib Ez-Sā‘ at

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Her gün ü gice kim ol yılduza nisbet ola
Evvelinci sâ' atin anlaruñ ol yılduz ala
2. Dağı andan şöñra nüh kevkeb gelürse bular
Bu ikinci sâ' atin ol şöñrağı kevkeb bula
3. Pes üçinci dağı bu resme eyle gel kıyāş
Şu ki degin kim yidi kevkeb bu vech-ile tola

Der- Beyān-ı Tabāyi' -i Burūc-ı Dīvāzdeh-Kemāne

Fe' ilātün/ Mefā' ilün/ Fe' ilün

1. Bu burūcuñ tabi' atı kim var
Üçi od üçü şudur iy server
2. Üçi toprakdur dağı üçü yıl
Bize bu resme virildi haber
3. Āteşidür Hāmel Esed hem Qavs
İtmesün şükr hātıruña keder
4. Cedy-ile Şevr Sünbüle hākī
Durur iy muḳtedā-yi ehl-i hüner
5. Dağı Cevzā vu Delv ü Mīzān uş
Bil ki bādī-durur Ay'a mehter
6. Sereḡān-ile ' Akreb u hem Hūt
Bu üçü şu tabi' atını dutar

[178^b] 7. Bunlaruñ birisi olur erkek
Birisi dişi iy daḡıḡ-nazar

8. Hāmel erkek ü Şevr dişi-durur
Şöyle kim Hūt'a dek bu resme gider

Der-Beyān-ı Burūc-ı Münḡalüb ü Şabite vü Zü'l-Cesedeyn

Fe' ilātün/ Mefā' ilün/ Fe' ilün

1. Dördi münḡalib burūcuñ iy yār
Biri Hāmel biri Cedy eyle ki vār

2. Biri Mîzân birisi Sereṭān
Münḳaliblerdür işbu çār ad var
3. ‘ Akreb u Şevr u Delv daḫı Esed
Şābitedür bu dördi iy dildār
4. Ḳavs u Cevzā vü Sünbüle daḫı Ḥüt
İki cesed ıssıdur bular hemvār

Der-Beyān-ı Ahvāl-i Burūc-ı Dīvāzdeh

Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Ḥamel u Ḳavs hem Esed iy ḥān
Maşrıḳîdür bu üçü itme gümān
2. Bunlaruñ mağribî olanları
Delv ü Cevzā-durur hem Mîzān
3. Pes cenūbîsi Cedy ü Sünbüle’dür
Daḫı Şevr iy zarîf-i ehl-i zamān
4. Sereṭān-ile ‘ Akreb ü hem Ḥüt
Uş şimālîdür Ay’a Delv cān

Der-Beyān-ı Ṭālî‘

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Şarkdan her [biri] burūc kim toğar eyā hoş-ḥāl
Adı ṭālî‘ dür anuñ-ıla dutılır dürlü fāl
2. Andan kim ki ol vaḳtin toğarsa lā-cerem
Ṭālî‘ ine ol ṭulū‘ iden olur anuñ mişāl
- [179^a] 3. Ṭālî‘ ol ten evidür ikincisi māl evi
Pes üçinci aḳrabādur dördinci emlāk u menāl
4. Daḫı beşinci ṭarab altıncı miḥnet evidür
Bu yidinci şirket evidür daḫı ehl-i ‘ iyāl
5. Sekizinci merg ü ḥavf hem ḥaṭar evi olur
Toḳuzuncı ‘ ilm ü dîn hem sefer iy hoş-ḥişāl

6. Pes onuncı evi devlet hem ‘amel evi-durur
On birinci dost emînüñ evine oldu dāl
7. On ikincisi ‘adāvet hem sūturuñ evidür
Bunu eyle bilmeyen sözüme eyle imtişāl

Der-Beyān-ı Feraḥ-ı Kevākib-i Seyyāre

Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. ‘Uṭārid’üñ feraḥın burc-ı ṭālī‘ añla hemān
Ayuñ daḡı feraḡıdur üçünci burc iy ḡān
2. Beşinci Zühre’nüñ altıncı burūc Mirrīḡ’üñ
Pes oldu uş toḡuzuncısı ḡoḡ ṭābān
3. Ve daḡı on birini Müşterī ḡabūl itdi
On ikisi Zuḡal’uñ oldu iy ṡarīf-i zamān

Der-Beyān-ı ‘Alāmāt-ı Burūc-ı Dūvāzdeh

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Ḥamel **he** şafer **elif** Şevr **be** Cevzā’dur **cim dal** Sereṡān
Esed’dür **he** ḡoş erḡam **vav** Sünbüle **ze** Mīzān
2. ‘Aḡreb’dür **ḡa** Ḳavs **ṡı** Cedy oldu **ye** Delv uş **yā**
Çü **be** Ḥūt’uñ mişālīdür bulur ḡılup nevāḡı ‘ayān

Der-Beyān-ı ‘Alāmāt-ı Burūc-ı ḡayr

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Burūcuñ çün ‘ayān oldu raḡamlarınüñ aḡvālī
Yidi yılduz belki nicesi hem olur ḡālī
2. Gerek āḡır ḡurūfını alasin her kevākibden
‘Alāmāt ola bunlara yazasın her yere ḡālī

- [179^b] 3. Burūcuñ on ikidür ḡılur otuz derec-i ḡikmet
Ki ḡamudan ḡakīmüñdür zamīr-i ‘ālī

4. Pes imdi yidi cedvel çek tevāriḥüñ ḥizāsında
Yidi yıldızları şebṭ it yidi yıldızları ḥālī
5. Dekāyıklar daḥı altmış şevānīdür bilā-iştibāḥ
Çü teşlīs-ile terbi' üñ bulunmaz bunsuz ef' ālī
6. Raḳūmın üç yire yazup kevākib esfelinde ḳo
Burūcuñ biri dürc bir dekāyık biri emşālī
7. Bulardan añlayasın ki ol günün yöresinde
O yıldızlar nerededür yā ne nesnedür a' māli
8. Dereclerün birin altmış daḳīkalar düzedürler
Ki bu resm-ile biline şevānilerün aḥvālī
9. Eger artar-ısa günden olurlar müstaḳīm anlar
Ve eger eksilseler ic' ād nücūmuñ budur aḳvālī
10. Ne artarsa ne eksilse muḳīm iderler anlara
İşāret böyle etmişdür bu fenn ehli ey dālī

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Dū-Zahīr

Mef' ülü/ Fā' ilātü/ Mefā' ilü/ Fā' ilün

1. Bir yolu kevkebün ki burūc içre seyr ider
Ayuñ daḥı yolu anı toḳuz geçe gider
2. Olur bularuñ uş iki yirde taḳāṭu'ı
İşit ki bu taḳāṭu' -ıla bu iki nider
3. Re's-i zeneb-durur bu taḳāṭu' laruñ adı
' Arz-ı Ḳamer burada çün ide gider
4. Re'suñ yidincisinde durur bu zeneb müdām
Birisi birisini ne eger ne ḥod gider
5. Mümkin degil ki biri birinden ırāḳ düşe
Turur muḳābil ikisi biri birin gider

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Nazāre

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [180^a] 1. İki yılduzuñ derecleri bir olsa nā-gehān
İctimā‘ dirler aña Ay-ıla Gün olsa hemān
2. Girü kalan yılduz olsa Güneş-ile maḵrūn
İḥtirāk ider aña şınf-ı müneccim bī-gümān
3. Olsa üçünci burcda derecede evidür tesdīs anuñ
Ger ola dördincide bir bey‘dür iy ḥurde-dān
4. Ger beşincide ola teşlīs iderler aña
Pes yidincide muḵābildür iy faḥr-ı zamān
5. Çün raşad ḥükmiyle işbu kevākib cümlesi
Oldı biñ yigirmi toḵuz ancak iy ferḥunde-cān
6. Bunlaruñ yidisine seyyāredür ehl-i nücūm
Budur anlar kim uş aḥkāmın kılam beyān

Der-Beyān-ı Aḥkām-ı Mümāzeczāt

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Çün mümāzecz-durur altı yılduz-ıla Ay ḥoş
Gelesin bir bir beyān eyleyüm sen şay ḥoş
2. Pes taḵāvimüñ şolına dört cedvel çek daḥı
Hefte günlerin birine yazgıl iy ḥoş re‘ y-i ḥoş
3. Yaz ‘ Arab ayın birine birine yazgıl burūc
İntikālın birine yaz iy cihān-ārā-yı ḥoş
4. Daḥı çek altı cedvel geri şolından yanına
Yaz ‘ alāmetin nazarlarıñız ser-tā-pāy-ı ḥoş

Der-Beyān-ı Aḥkām-ı Nazar-ı Kevākib-i Seyyāre

Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün/ Mefā‘ ilün

1. Mümāzececler nazarların beyān itmek diler göñlüm
Raḵamlar-ıla bunları beyān itmek diler göñlüm
2. Ki uş teşlīs ü terbi‘ ü şeref re‘ s ü ḥübūṭ tesdīs
Vebāliyle ḵamusına nişān itmek diler göñlüm

3. Āhir harfin raqamlığı oluban her birisinden
Bulara dāl olduğu revān itmek diler gönlüm

[180^b] 4. Muqarına **ne** muqābile **le** çü **taht** tahte's-su' ā' a hem
Zeneb **neb** muhterik **ka** zımān itmek diler gönlüm

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Hanehā-yı Kevākib u Vebāl-i Ū

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Cedy Delv olur Zuhal evi bilgil yakın
Müşteri'nün Kavs u Hüt iy server-i rüy-ı zemīn
2. Çün 'amel-i 'Akreb'dür Mirrih evi lā-cerem
Sevr Mīzān dahı oldı Zühre'nün adı hemīn
3. Güneşü'ndür Esed'dür Sereṭān ayuñ bī-gümān
Sünbüle Cevzā 'Uṭārid evi iy şāhib-i dīn
4. Kendü evinden yidinci evi her yılduzuñ
Pes vebālidür eger olursa ol eve qarīn

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Şeref-i Kevākib-i Seyyāre

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Me fā' ilün

1. Hamel'den on toközuncı derec Gün'e şeref olmış
Üçincisi dahı uş Kamer[i] Sevr'üñ şeref kılmış
2. Zuhal yigirmi birinci derece Mīzān'dan tutmış
Dahı Sereṭān'üñ on beşin mübārek Müşteri almış
3. Yigirmi sekizincisin alıcağ Cedy'den Mirrih
Yigirmi yidisi Hüt'üñ meger kim Zühre'ye kılmış
4. 'Uṭārid Sünbüle'den on beşincisi oluban
Bu Cevzā'nuñ üçincisin ferahlığa zeneb almış
5. 'Aceb degil mi re'süñ üçüncisi dahı Kavs'üñ
Şeref olduğunu aña nice tuymış neden bilmiş

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Mümāzeczāt Der-İhtiyārāt-ı Kevākib-i Seyyāre

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Çün mümāzecz ola Ay yıldızlar-ıla her zamān
Ol zamānuñ ihtiyārātını kılayın beyān
2. Güneş-ile ictimā' ı olsa Ay'ıñ hoş degil
Korhudur her iş anda çün evler ide kırān
- [181^a] 3. Līk faşd-ile vedī' at hem tecessüs hem kemīn
İder-iseñ bunları it kim bular hoşdur hemān
4. Ger ide tesdīs bunlar yok-durur anda haṭā
Her ne işlerseñ olur kaması maḳbūl-ı cihān
5. İbtidā itmek olur eşlere virmek memleket
Māl hācet istemek yaḥşidür iy ferḥunde-cān
6. Olsa terbi' evit andan gerek-durur hāzer
Kim yaramazlığına_anuñ yok-durur hergiz gümān
7. Şundan artuḳ kim siyāset yā' imāret başlamak
Yāḥud daḡ uralar ancak daḡı senden var ziyān
8. Ger ola teşlīs yaḥşidür sefer hem 'arz-ı ḥal
Hem yeni biçmek aya bārīk-bīn ü nīk-dān
9. Ger muḳābil olsa bunlar eyü degil-durur ol
İ'timād itgil buña kim çok olupdur imtiḥān
10. İntikām almak-durur ancak ya siyāset eylemek
Ayruḡını itmemişdür bu nücūm ehli 'ayān

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Mümāzece-i Kamer Bā-Zühre

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ay eger olsa muḳārin Zühre'ye iy perhīz
Yaḥşidür mecmū' işe yok-durur anda haṭar
2. Düḡün itmek u sefer kılmak u zīnet eylemek
Yeñi biçmek daḡı giymekdür kaması mu' teber

3. Ger ola tesdīs ü tezvīc u ticāret yaḥşidür
Hem yeñi biçmek u dırnaķ kesmek u itmek sefer
4. Mūsikī öğrenmek ü şirket ‘imāret hem semā‘
Eyü-durur cümlesi bunlardan itmegil ḥazer
5. Ger ola terbi‘ ḥoşdur şurb u ‘ayş-ı şād bezm
Hem ‘imāret hem ḥavātin şoḥbetidür ḥüb u ter
6. Olsa teşlīs eyüdü bezm-i ‘arūsī vü sefer
Hem yeni biçmek ü giymek işbu resmedür ḥaber

- [181^b] 7. Ger muķābil olur-ısa şoḥbet-i ḥuzzām ḥoş
Hem ḥavātin şoḥbeti vü hem seferdür baḥr u ber
8. Hem daḥı şirket daḥı edviye dermekdür eyü
Bunuñ-ıla kııl ‘amel itme daḥı bundan güzer

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Mümāzece-i Kamer Bā-‘Uṭārid

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Ger ‘Uṭārid’le muķārin olsa Ay iy şehriyār
Yaḥşidür taḥşīl-i ‘ilm u hem ḥisāb u hem şümār
2. Olsa tesdīs eyüdü ehl-i kalemnden iltimāş
Hem sefer hem ‘ilm okımaķ yaḥşidür iy baḥtiyār
3. Ger ola terbi‘ u baḥş hem ḥisāb u şayd-ı ḥoş
Var ola teşlīs eyüdü nāme yazmaķ iy nigār
4. Daḥı ‘ilm öğrenmek ü itmek ticāret hem sefer
Eyüdü cümlesi iy muḥterem ehl-i rüzgār
5. Ger muķābil olsa baḥş hem ḥisāb u şayd eyü
İḥtiyārāt işbudur bunları eyle iḥtiyār

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Mümāzece-i Kamer Bā-Zuḥal

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Ger Zuḥal Ay-ıla olursa muķābil iy emīr
İctināb eylegil andan kim degildür dil-pezir

2. Hāşa tezvīc u sefer itmek u ʔon biçmek ʔatı
Yaramazdur bağlamağıl işbu işlere zāmīr
3. Bu ikiden özge ʔazıla gāzūr ile havż
Dağı nesne yok-durur iy şāhib-i tedbīr pīr
4. Olsa tesdīs eyūdūr anda ‘ imāret eylemek
Līk terbī’i yaramaz-durur olur bā-güzīr
5. Ger ola teşlīs anda hem sefer hem şayd-ı hoş
Var muḳābil olsa hiç yaḫşı degildūr iy debīr

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Mümāzece-i Kamer Bā-Müşterī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

- [182^a] 1. Müşterī’le ger muḳārin olsa Ay hoş ʔatı
Her ne iş kim işlenürse çokdur anuñ rāḫatı
2. Olsa tesdīs eyūdūr hem ticāret hem sefer
Şöyle kim terbī‘ inde dağı iderler rağbeti
 3. Ulular görmek u varmak kızmaḫ cāmī‘ dūr mülūk
Vaḫt-i terbī‘ inde gāyet yüce-durur rütbeti
 4. Olsa teşlīs muvāfiḫdur her işi bunlaruñ
Līk yaramaz muḳābil olduğınuñ ‘ illeti
 5. Anda mülk almak şatun yaḫşı degildūr kişi
Baḫş itmegeñdür ancak yokdur anuñ miḫneti

Der-Beyān-ı Ahkām Mümāzece-i Kamer Bā-Mirriḫ

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Ger mümāzec olsa Mirriḫ-ile Ay iy hoş nijād
Yaramazdur itme ḫarb ehliyle hergiz vidād
2. Olsa tesdīs eyūdūr ḫarb ehli görmek hem dağı
Elçilik ebvābın itmek her ḫarafa key küşād
3. Yaramazdur terbī‘ inde līk eylemek nikāḫ

Hem sefer hem yeñi ton biçmeklik olmaz ki nihād

4. Eyüdüür teşlîş vaqtinde sipāhîlerden uş
Ne dilerseñ hāşıl olur it sözüme i‘ timād

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Hāliyyü’s-Seyr

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Çün mümāzec olduğın Ay’uñ ‘ayān itdüm saña
Vācib oldı kim hālî’s-seyri dağı itmek baña
2. Hāliyyü’s-seyri ol-durur kim bu on iki burcda
Olmaya Ay’uñ nazarları kevākibden yaña
3. Ger Hāmel’de hāliyyü’s-seyr olsa Ay yaḥşi-durur
Şayd-ı istiḥmāmım faşd u ğargara iy dil-güşā
4. Hem sefer hem kaşd-ı düşman hem ulu işe başlamak
Dağı ton biçmek u kaşd u yer biçmek iy meh-likā
- [182^b] 5. Şevr’de olsa oturmak tahta hoşdur hem nikāḥ
Dağı bey‘ u mülk didār havātın zī-şafā
6. Olsa Cevzā’da eyüdüür şayd u şirket hem hisāb
Hem kitābet hem vezîrler görmek olur mühtedā
7. Olsa Sereṭān’uñ onda ulular görmek eyü
Şûrb u ḥamr-ı müshil u ḥammām hem bezm-i nevā
8. Dā dırnaḵ kesmegü itmek ticāret yaḥşidür
At segirdürmek u kaşd viribimekdür sezā
9. Ger Esed’e olsa begler görmegü faşd eylemek
Tahta oturmak ‘ilm bağlamak u şayd u binā
10. Dağı bey‘ eylemek kılmak ḥacāmat yaḥşidür
İşbu resm ile kim olmaya işüñde ḥatā
11. Sünbüle’de olsa yaḥşidür zirā‘ at hem sefer
Hem vezîr u hem debîre eylemege iltikā
12. Dağı bu eyyām içinde nāme yazmak ḥübdur

Hem ticāret hem ‘arūsī hem yeñi biçmek şehā

13. Olsa ‘Akreb’de iken hoşdur ‘imāret hem düğün
Bu-durur bize görünen yegregın bilür Huzā

14. Kavs’da olsa eyüdü od işi vü faşd hem
Dağı alat-i silāh u şayd maraž itmek hevā

15. Cedy’de ton biçmegü viribimek elçi yaḥşidür
Dağı beglerden dilekler eylemek olur revā

16. Delv’de olursa bey‘ yirde emlāk hoş
Hem ekābir ḥazretine eylemeklik ilticā

17. Hüt’da olsa be-ğāyet yaḥşidür itmek rıķāb
Dağı istiḥmām eylemege şürb-ı devā

Der- Beyān-ı Ahkām-ı Cedvel-i A‘yād-ı Tevārīḥ

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Girü cedvel celālinüñ soñunda çek temām
Dağı a‘yadı bu resme kim dirüm yaz iy hümām

[183^a] 2. Mūsā vü ‘İmrān toğduğı dağı fevt olduğı
Yidi güninde durur martuñ aya faḥrū’l-‘ izām

3. Hem Çalab’dan ümmetine levḥ alup indürdüğı
Yidisindedür temūzuñ aña yok-durur kelām

4. ‘İsā vü Meryem dağı kânün-ı evvel ayınuñ
Yigirmi beşinde geldi bu cihāna iy imām

5. Yaḥyā peygāmbere vücūdı ḥoḍ ḥazirān ayıdur
Oldı yigirmi yidi gününde iy tāk-ı kirām

6. Cemre-i evvel yere gücük yidisinde düşer
Şoñra şuya düşer on dördine ayuñ müdām

7. Dağı şoñra olıcaḳ yigirmi biri gücüküñ
Pes hevāya anda düşer böyledür ser-be-nām

8. Şol kırıcuk ḳarı kim dirler aña berdü’l-‘ acüz
Gücüküñ yigirmi altısındadır iy nīk-nām

Der-Beyān-ı Ahkām-ı A‘yād-ı Tevārīh

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Orucı naşrānilerin şol dü-şenbedür iy cān
Kim yaḥın ola gücükün ictimā‘ına hemān
2. Şöyle kim ya‘ nī ikisinden gücükün ictimā‘
Bulına mart ayınuñ sekizinde iy civān
3. Ol dü-şenbe kim bunuñ onunda ya soñundadır
Ol-durur şavm-ı naşāri bilgil luṭfa mekān
4. Pes yigirmisinde abrilün olur meddü’l-‘uyün
Daḥı ḥadd-i nīlgün Sereṭān’da olıcaḡ ‘ayān
5. Altısında fāş yok teşrīn-i evvel ayınuñ
Nehy-i müşhil daḥı on dördünde iy faḥr-i cihān
6. Kırlaḡuçlar ihtifāsıdur yigirmi toḡuzı
Āḥirinde dökülür yapraḡ bu ayuñ bī-kerān
7. Hem daḥı teşrīn-i şānīnuñ üçincisi şu şuvar
Sekizinde yilleri eser cenūbuñ her zamān

[183^b] 8. Vaḡt yaḡmurı-durur beşinde yaḡan bu ayuñ
On birinde ihtifā ider hevām iy pehlivān

9. Bunuñ on dördindedür Nūḥ’uñ gemisi gördüḡi
İnkılāb-ı baḥre on yidinci gün-durur nişān
10. Üç günü olıcaḡuz kânün-ı evvel ayınuñ
Yirün altına girüp ḡarıncalar olur nihān
11. On günündedür aḡaç dikmek velī saḡn- arz
On birindedür nitekim ḡılur saña beyān
12. On toḡuz gününde artar nezleler işbu ayuñ
Otuzunda mürtefi‘ olur vebālardan zamān
13. Cedy burcına Güneş varıcaḡız gün ḡışalır

Erba‘ inüñ ibtidāsına oradadur oran

14. Evvel-i kânûn-ı şânide qalendās olur uş
Nesr-i t̄ayir on yidisinde t̄ulū‘ ider revān
15. Gücükün birinde başlar qatı yiller esmege
Sekizinde qarışur q̄uşlaruñ duta aşiyān
16. On günü olıcağız qarıncalar yerden çıkar
On yidisinde şular geleyi ota gülle
17. Olıcaq yigirmisi şekker qamışi biçilür
İçilür yigirmi üçinde devā’-i cism-i cān
18. Martuñ on dördünde balıqdan tevālūd belürür
T̄okuzı olduqda q̄ulunmağa başlar māziyān⁷
19. Mantar biter on ikisinde l̄ikin gök siñegi
On beşinde yeruñ altından çıkup olur ziyān
20. İnficār ider şular dördinde abril ayınuñ
On birinde q̄orhu olur ekine iy hurde-dān
21. Faşd on yidisine ‘ide yā h̄ini selhına
Ādemüñ yigirmisindedür h̄übūṭı bī-gümān
22. Mayısüñ evvel güninde arpa biçilse gerek
Şurb-i müşhil on güninden şöñradur iy mihribān

[184^a] 23. Qarışur serçe on üçinde uyut bād-ı semūm
Girü sinusuñ ikisi yir yiçmek olur devān

24. Şehvet artar yidisinde on üçinde alma irer
On sekizi olıcaq q̄avun çıkarır bāğbān
25. Üzüm irişdüğü çekirgeler kırıldığı
Bu ayuñ yigirmi yidisinedir iy n̄ik-dān
26. Nehy-i müşhil vaqtini yigirmi sekizinde bil
Kim h̄isāb ehli bu resme eylemişdür imtiḥān

⁷ Bu kelime metinde mādiyān şeklinde yazılmıştır.

27. Tīrnusun on beşinde yirlerüñ altı şovur
Yidisinde hoşdur anuñ kim tavardan ala kan
28. Muhtelif yiller on ikisinde başlar esmege
Kim aña ne kāmīler döyer ne hod bād-bān
29. Dördi usturus ki olunca sükūt ider nidā
Bu-durur a‘ yād tārīhi kim olur sāliyān
30. Martuñ on birine nev-rüz hāli dāyimā
Kim mübārek olsun üstüñüze iy mīr-keḷān

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zıkr-i Menāzil-i Kāmer

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Pes menāzil zıkrini diyeyim uş
Ger gönülden eyler-iseñ anı gūş
2. Kim yigirmi sekize baḥş oldu ol
Tā felek içinde bula Ay’a yol
3. Birisi şarteyndur biri buṭayn
Hem şüreyyādur kim olur göge zeyn
4. Daḥı dübrān haḳ‘ a han‘ adur iy yār
Pes zirā‘ neşre ṭarafa iy nigār
5. Cebhe zīre şurfa ‘ avādur şehā
Hem semāk hem ğufurā-yı meh-liḳā
6. Pes zibānedür daḥı ikḷīl ü ḳalb
Ḳalb olma ḳalbden ḳıl ḳalbi selb
- [184^b] 7. Menzil şola ne‘ āyim belde hem
Zāyic ü sa‘ ud-bel‘ adür aña zām
8. Daḥı sa‘ dü’s-su‘ üd iy nīk-dil
Daḥı sa‘ dü’l-aḥbiyyedür bellü bil
9. Pes girü fer‘ ü’l-muḳaddemdir yaḳīn
Hem mu’ahḥardur reşā eyle hemīn

10. Çün bu yigirmi sekiz menzil tolar
Ki ğurūbuña tūlū‘ ider bular
11. Kankısı kim tālī‘ ola ol zamān
On beşincisi ğurūb ider hemān
12. Çünki tālī‘ ola şarteyn iy nigār
Pes ğufur ğārib olur itmez kırān
13. Kim tūlū‘ unı yazarlar menzilūñ
Şunda kim taqvīm yazalar bilūñ
14. Çeker iki cedvel uş ehl-i nücūm
Birine menzilleri ider ruķūm
15. Birine aḥvāl Ay derec ider
Anda çok dürlü şınā’at ḥarc ider
16. Pes gögi bunlara kısm eylediler
Aya menzil diyu ism eylediler
17. Kim Ḥamel’dür evveli şarteyn ḥoş
Şoñı Ḥūt’uñdur reşānuñ şoñı uş
18. Toğacak şarteyn üç günden daḥı
Pes tūlū‘ ıdur buṭaynuñ iy aḥi
19. Çün semāk ardınca on dördi geçer
Tālī‘ oluban ğufur yüzün açar
20. İşbu resmedür tūlū‘ ı bunlaruñ
İşbu menziller ü meymūnlaruñ
21. Biñ yidi yüz on altısında bil
Rumī tāriḥūñ eyā pākīze-dil

[185^a] 22. Ebr-ile yigirmi altı olıcak
Daḥı ol yigirmi altı tōlıcak

23. Toğduğı şarteynuñ öñ gönderir ol
Bundan artuğına yoḡdur daḥı yol
24. Yidi yüz seksen iki yıl dek uş

Her yıl ol vaktin tülû' ider bu hoş

25. Yidi yüz seksen iki ola temām
Yirmi yidide toğır-ısa müdām
26. Altmış altı yıl bu resme devr ider
Dağı andan şöıra bir güne gider
27. Bākī menziller dağı şarteyn tek
Toğduğı günden ider bulınıcak
28. Altmış altı yıl da bir gün eksilür
Buna hikmetdür ne işdür kim bilür
29. Çün toğar şarteyn nisyānuñ iy yār
İdicek yigirmi altısın şümār
30. Pes tülû' ider şüreyyā bī-gümān
Abrilün yirmi birinde hemān
31. Dağı uş teşrīn-i şānīnuñ ki var
Olıcak yigirmi biri ol bitār
32. Pes tülû' iklile dağı andadur
Çünkü mecmû' ısı bir menzildedür
33. Nisbet idicek Şüreyyā'ya anı
On beşinci menzil olur iy gānī

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Delā'il-i Kevākib-i Seb' a-i Seyyāre

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Yidi yılduzuñ delīlin saña 'arz itsem gerek
Neye dāl olduğıni her biri farz itsem gerek
2. Şöyle kim uşda Zuhal olur delil u hem nişān
Köylere buķ'alara vü 'aķķār u bī-gümān
- [185^b] 3. Pırler u vaz' ın tutar pes hastaya olur delil
Karlık kanda ki varsa orada bulur sebīl
4. Müşteri'ye nisbet olan kādī-durur hem vezīr

Dağı ehl-i şuffe vü ‘ ilm ehlidür iy dil-pezir

5. Boylaruz [biz] ne kilâr kısmında erzâk olur ol
Kanda Gün varsa vücûdı bulur anuñ aña yol
6. Pes olur Mirriğ dağı leşker ehline delîl
Kızıl u kan rengi bulur rengine anuñ sebîl
7. Ger şorarsañ Güneş’i sultânlar mensûbdur
Hem ululara kanda kim olsa bulur mergûbdur
8. Dürlü dürlü renklerden ol şaru rengin dutar
Neye yakîn gelse yâ hızıye neye yapışa utar
9. Zühre’dür ‘ avratlara mensûb rengi ağ olan
Dağı çalıcılara nisbeti her çağ olan
10. Pes ‘ Uṭārid nisbeti yazıcıya kâbil olur
Kankı rene kim der-iseñ ol aña Bâbil olur
11. Ay casuslara delîldür anı bilgil yakîn
Kanda yeşil var-ısa mensûb olur aña hemîn

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zikr-i Erbāb-ı Müşelleşāt-ı Ṭab‘ -ı Nārī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Her müşelleş kim meger ṭab‘ ı durur nār iy dilir
Gündür olan şāhibidür bunlaruñ Şems-i münir
2. Dağı ondan soñra olur Müşterī bir şāhibi
Hem muḳaddemdür gicede Güneş’e bu Ay vezir
3. Gicesine gündüzine bunlaruñ uşda Zuḫal
Ortağ olur kim ola şāhiblime bu üçü bir

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zikr-i Erbāb-ı Müşelleşāt-ı Ṭab‘ -ı Ḥākī

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Şol müşelleşlüne ṭab‘ ı anlaruñdur uşda ḫāk
Zühre evvel şāhibidir soñra Ay iy rūḫ-i pāk

[186^a] 2. Gice olıcak Kamer taqdīm olınur Zühre'ye
Zī-[‘] acāyib sır ki olmışuz anuñla zıkr-nāk

3. Pes dün ü gün bunlara Mirrīḥ ortak eyledi
Şol ki yokdur aña hergiz kimseden ḥavf-ıla bāk

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zıkr-i Erbāb-ı Müşelleşāt-ı Tab[‘] -ı Bādī

Fā[‘] ilātün/ Fā[‘] ilātün/ Fā[‘] ilātün/ Fā[‘] ilün

1. Ol müşelleş kim anuñ [tab[‘] ı] olur bād iy emīr
Şāḥibi gündüz olaruñ uş Zuḥal'dür daḥı tīr
2. Gice Tīr olur muḳaddem bu Zuḥal'den bil yakīn
Dün ü gün bunlara ortak Müşterī'dir bī-naẓīr

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zıkr-i Erbāb-ı Müşelleşāt-ı Tab[‘] -ı Ābī

Fā[‘] ilātün/ Fā[‘] ilātün/ Fā[‘] ilātün/ Fā[‘] ilün

1. Şol müşelleş kim anuñ tab[‘] ı muḥaḳḳaḳ āb ola
Zühre vü Mirrīḥ ü Gün'dür onlara erbāb ola
2. Gice olsa [‘] aksi olur şöyle kim zıkr eyledüm
Daḥı dün ü gün şerīki bunlaruñ meh-tāb ola

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zıkr-i Hübūt Kevākib-i Seyyāre ve Re's ü Zeneb

Fā[‘] ilātün/ Fā[‘] ilātün/ Fā[‘] ilātün/ Fā[‘] ilün

1. Çün müşelleşler beyānın ṭāpuña zıkr itdüm uş
Pes hübūṭı daḥı bir bir şerḥ idelüm saña ḥoş
2. Ger Ḥamel'de olda yigirmi birincide derec
Pes hübūṭ iderüz ḥalinde aña irer ḥarc
3. Cedy'üñ ider Müşterī yigirmi beşinde iy cān
On sekizinde kıılır Mirrīḥ Sereṭān'uñ hemān
4. Gün hübūṭı on toḳuz burcında Mīzān'uñ olur
Sünbüle'nüñ yirmi yidisinde ḥoḍ Zühre bulur

5. Dağı bu Tır'ın hübüti Hüt'ün on beşindedür
‘ Akreb’ün içinde Ay ider hübüti iy baırdur
6. Kavsuñ içinde olan re’sün hübütidur yakın
Dağı uş cevzanuñ içinde zeneb eyler hemın

[186^b] **Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zıkr-ı Hudūd-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Hāmel**

Mefā‘ ilün / Fe‘ ilātün/ Mefā‘ ilün/ Fe‘ ilün

1. Hübüti ka‘ idesi çün idildi saña beyān
Hudūd dağı gerek kim ola táb‘ mña ‘ ayān
2. Hāmel’den altı derec Müşterī’nün olur iy yār
Pes altı dağı yine Zühre’nündür iy dil-dār
3. Sekiz derec bu ‘ Uṭārid alur Hāmel’den bil
Beşincisin dağı Mirrīḡ alur eyā hoş-dil
4. Beşincisin dağı alur uş Zuḡal taḡkīḡ
Bu toḡru sözümü degil yaḡşı it taşdıḡ

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zıkr-ı Hudūd-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Şevr

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Şevr’den Zühre sekiz alur sekizin Müşterī
Üçe Mirrīḡ olur üçine ‘ Uṭārid müşterī
2. İki dağı kim kıılır ḡaddini Tır’ün hemān
İşbu resm iledür naşibi bunlaruñ iy nīk-dān

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zıkr Hudūd-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Cevzā

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Altı Cevzā’dan ‘ Uṭārid yidi uş Mirrīḡ olur
Altı dağı Müşterī’nün beşi Zühre’nün olur
2. Ol kalan altı derec ḡadd-i Zuḡal’dur iy lebīb
Böyle taḡsīm eyleyivirdi ‘ ulūm ehl-i edīb

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zikr-i Hudūd-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Sereṭān

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Burc-ı Sereṭān'dan 'Uṭārid ḥadddür altı derec
Yidi daḡı Müşterī'nün kim ṭoludur ol ferec
2. Zühre'nün altı pes yidisi Mirrīḡ'ün olur
Dörd daḡı ḡalur Zuḡal ḥaddidür anı ol alur

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zikr-i Hudūd-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Esed

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [187^a] 1. Oldı çün burc-ı Esed'den yidisi Mirrīḡ'e ḡad
Müşterī'ye altı vü beş Zühre'ye eyledi 'ad
2. Altısı ḡaddi 'Uṭārid-durur ol aldı anı
Yidi daḡı ḡalur Zuḡal ḥaddidür ol iy ḡanī

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zikr-i Hudūd-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Sünbüle

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Sünbüle'den Müşterī çün dört derec ḡaddin alur
Zühre'ye on daḡı Mirrīḡ'e yidisi ḡalur
2. Yidisın daḡı 'Uṭārid alur ikisini Zuḡal
Bu dereclerdür hemān yıldızlara olan maḡal

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zikr-i Hudūd-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Mīzān

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Burc-ı mīzāndan sekiz olursa 'Uṭārid zī-kemān
Müşterī'ye yidi Mirrīḡ'e iki ḡalur hemān
2. Yidisın Zühre dutar altısın alur Zuḡal
Āferīn gelsün aña kim itdiler eşkāli ḡal

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zikr-i Hudūd-ı Kevākib Seyyāre Der-Burūc-ı 'Aḡreb

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Burc-ı 'Akrēb'de Zuhal ü Cedy olur altı derec
Beşini dağı alır altıya ol şāhib-ferec
2. Sekiz olur 'Uṭārid dördini Zühre dutar
İkisi dağı Zuhal ḥaddi-durur ey ferḥunde-fer

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zikr-i Ḥudūd-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Kavs

Mef' ülü/ Fā' ilātü/ Mefā' ilü/ Fā' ilün

1. Kavs burcınıñ Zuhal ḥaddi şehā beşdür uş
Müşteri'nün on ikisi iy sa' idü'l-fāl hoş
2. Dört 'Uṭārid ḥaddi beş Zühre'nüñdir iy ḥabīb
Dördi dağı kim ḳalur Mirriḥ'ün olur ol naşīb

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zikr-i Ḥudūd-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Cedy

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Mefā' ilün

- [187^b]
1. Cedy burcında yididür Müşteri ḥaddi yaḳın
Yidisın dağı 'Uṭārid alır iy pākīze-dīn
 2. Sekizin Zühre dutar dördin Zuhal alır müdām
Dört derec kim ḳalur ol Mirriḥ'ün olur iy hümām

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zikr-i Ḥudūd-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Delv

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' i lātün / Fā' ilün

1. Delv burcında 'Uṭārid ḥaddidür yidi derec
Yidi dağı Zühre'nüñ-durur ber-ā-ber bī-ḥarac
2. Müşteri'nün yidi Mirriḥ'ün-durur beş iy kirām
Beş derec dağı ki ḳalur dutar anı pīr-i ḳadīm

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zikr-i Ḥudūd-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Ḥūt

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Hüt burcından on iki Zühre'nün haddini bil
Tokuza Mirrîh'ündür sa' dñ iy pākîze-dil
2. Üç derec alur 'Uṭārid ikisin dutar Zuḥal
Şol Zuḥal kim yücedür andan şehā sūrda maḥal

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Akşam-ı Vücūh-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Dūvāzdehgāne

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fâ i lātün / Fā' ilün

1. Çün hudûdı uşda bildürdüm saña iy gül' izār
Pes vücūhı daḥı dilerüm ki eyleyem şümār
2. Çün üçe baḥş itdi her bir burcı erbāb-ı hüner
Cümlesi onar derec olmuş ber-ā-ber iy püser
3. Bu nücūm akşamını taḥsīm eyleyen gürūh
Ad ḳodılar bunlaruñ uş her ayına yüz vücūh
4. Her vücūhı virdiler bir yıldıza iy hoş-ḥişāl
İstimā' eylesen ideyüm saña bir bir mişāl

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Akşam-ı Vücūh-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Dūvāzdehgāne

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fâ i lātün / Fā' ilün

1. Şöyle kim on Ḥamel'den oldı Mirrîh'üñ yaḳın
Onını Gün oldı onı Zühre'ye ḳıldı hemîn
- [188^a] 2. Şevr'üñ onını 'Uṭārid aldı onını Ḳamer
On derec daḥı ki var aldı Zuḥal iy pîr-i hüner
3. Burc-ı Cevzā'nuñ onını uşda alur Müşterî
Onına Mirrîh olur onına Gün'dür Müşterî
4. Çünki Sereṭān'üñ onın Zühre alur ey nigār
Onını Tîr alur onın Ay ider ihtiyār
5. Pes Esed burcından onını vücūh alur Zuḥal
Müşterî'ye onı Mirrîh'e onı olur maḥal

6. Sünbüle'den on derec Şems'ündür Zühre'nün uş
Onını dağı kalur Tır'ündür iy hoşdur re'yi hoş
7. On derec Mizān'dan alur Ay iy ferhunde-fāl
On Zuhal on Müşterī bulur eyā şīrīn-fa' 'āl
8. On derec Mirrīḡ alur ' Akrēb'den onını Güneş
Onını dağı alur Zühre eyā ḡūrşid-veş
9. Kavs burcından alur uş ' Uṭārid bī-gümān
Onını Ay alur onını Zuhal bulur hemān
10. Cedy'den on Müşterī dutar on Mirrīḡ alur
Ol şoña kalan onı dağı gör a ne kalur
11. Delv burcından onın Zühre alur onını Tır
Onını dağı gümānsuz alur uş māh-ı münīr
12. Hūt'dan onın Zuhal dutar onını Müşterī
Onına dağı alur Mirrīḡ onuñ müşterī

Der-Beyān-ı Zikr-i Ahkām-ı Za' f-ı Kevākib-i Seyyāre

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Za' fı-durur yılduzuñ uşda hūbūt-ile vebāl
Hem ḡazīz ü hem rücū' itmek-durur re' y-i hoş-ḡişāl
2. Hem veteddendür sükūt eylemegi anuñ iy şāh
Dağı ondan zā'id olmaḡdur iy nīk-ḡāh

Der-Beyān-ı Zikr-i Ahkām-ı Sa' d u Naḡs-ı Kevākib-i Seyyāre

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün / Fā' ilün

- [188^b] 1. Müşterī'dür sa' d-ı ekber sa' d-ı asḡar Zühre hoş
Naḡs-ı ekberdür Zuhal Mirrīḡ naḡs-ı asḡar uş
2. Ay-ıla Gün sa' ddur teşlīş ü tesdīde şehā
Ger muḡābil yā muḡārin olsa naḡş iy meh-liḡā
3. Dağı terbi' ndedür artuḡ nuḡūset bunlara

Bu cemālũñ bigi dün ü gün maķrũnlara

4. Pes ‘Uṭārid naḥş-ıla naḥş olur sa‘ d-ıla sa‘ d
Līk ḳanḳı burca varır bilmegine eyle cehd
5. Ḳanḳı kevkeb evidür ol burc-ı yaḥşı fıkır ḳıl
Naḥş yıldız evi ise bunı daḥı naḥş bil
6. Yoḳ eger sa‘ duñ evi ise Tır daḥı sa‘ ddur
Bu-durur ḥāl-i kevākib aña iy deryā’dur
7. Re’s eger sa‘ da ulaḥssa arturur sa‘ dın anuñ
Naḥş ulaḥssa nuḥūset eker iy cān tenũñ
8. Ger zeneb sa‘ da ulaḥssa sa‘ dını ekşer müdām
Naḥsa ulaḥssa nuḥūsetin virer aña temām

Der-Beyān-ı Zıkr-i Aḥkām-ı İḳtirān u İḥtirāk u İctimā‘-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Ḥamel

Fā‘ ilātũn/ Fā‘ ilātũn/ Fā‘ ilātũn / Fā‘ ilũn

1. Dilerũm aḥkāmı daḥı söyleyũm iy ḥoş-ḥiṣāl
Kim ḳırān itse kevākib nice olur yirde ḥāl
2. Ger Zuḥal itse Ḥamel’de Müşterī ile ḳırān
Bir melik maḳtũl ola daḥı gele ḥalka ziyān
3. Ḥarb ḳızılıḳ ola vũ öle ‘Arab’da bir emīr
Zulm ide begler ra‘ iyyetlere ḳılına nefīr
4. Ger Ḥamel’de olsa Mirrīḥ ü Zuḥal ider delīl
Ḥasta ola uşacuç oḒlanlar u düşe zelīl
5. Mevt ola taḒlarda vũ Şām’da bir ulu beg öle
Fitne ḳopa Rũm’da ‘ālem ğubār-ıla tola
6. Ger Zuḥal burc-ı Ḥamel’de Gün’e olsa iḥtirāk
Mũlk tecdīd ola vũ yıḳıla ṭā‘ ũndan ‘Irāḳ

- [189^a] 7. Ḥarbla mevt ü maṭardan ‘āleme zaḥmet tola
Yimişe āfet erişe ḥışmına miḥnet ola

8. Ger H̱amel'de Zühre ile iktirān itse Zuhal
Mevt ola ʿālemde ʿavratlar bulalar çok ʿilel
9. Ger ʿUṭārid'le Zuhal ider olur-ısa kırān
Harb ṭāʿun ola yağmurlar u yiller bī-kerān
10. Daḡı birike degşürile Rūm'da kim ehl-i Rūm
Ermenīyye'ye gideler çün ʿadū ide hücum
11. Ehl-i aʿvāna be-ġāyet hürmet ü ʿizzet ire
Līk eşrāfa vebādan key katı ʿillet ire
12. Ger H̱amel'de Ay-ıla ola Zuhal bir iy emīr
Cenk çok ola daḡı yağa emṭār-ı keşir
13. Rūm ehli girü vü cümle Ermenī yite gide
Kamusı evṭān u emlākin temāmet terk ide
14. Müşterī Mirrīḡ-ile itse H̱amel'de iktirān
Harbla mevt ü marāz çok olduġı ola nişān
15. Taġlarda bir melik öle yağmur az yağa
Rūm ehli harbdan kaçuban çıka taġa
16. Çün H̱amel'de Güneş-ile Müşterī maḡrūn olur
Yağmur az yağar katı kaḡt olup ulular ölür
17. Ger H̱amel'de Zühre'ye olsan muḡārin Müşterī
Kamu ʿālem olur aña cān u dilden müşterī
18. H̱āl-i nisvān u ekābir hem kuḡāt eyü ola
Bābil u Şām u Filistīn'de ulu begler ola
19. Daḡı yağmurlar yağa vu arta ırmaqlar kamu
Hem ʿadūdan irişe mülke maḡarrat iy ulu
20. Ger H̱amel'de Müşterī-ile ʿUṭārid olsa bir
Leşker ehline ḡasāret hem memāt ola keşir
21. Raʿd u bārān ḡopa yavlaḡ likin erbāb-ı ḡalem
Olalar ser-cümle dil-şād u ʿazīz ü muḡterem

- [189^b] 22. Müşterî Ay’a kırân eylese ucuzluk olur
Hem yağa yağmur hem sūḳ ehline özlük olur
23. Ger Ḥamel burcında Mirrîḥ olur-ısa muḥterik
Fitne vü kızb-ile çok nesneler ola muterrak
24. Katı yiller ese vü şerr ü fesād ḥark ola
Ehl-i leşker kırıla daḥı bir ulu beg öle
25. Zühre vü Mirrîḥ eylese kırân budur delîl
Kim ḥavātîn ehli ola cümlesi ḥor u zelîl
26. Ba‘ zı yerde ḥark u ṭā‘ ūn ola yağmurlar yağa
Beglerüñ ḥālî ḥoş ola başları göge ağa
27. Tağlaruñ içi fesād u şerr ü fitneyle tola
Ba‘ zı yirlerde cefā vü cev̄ ü miḥnet çok ola
28. Ger ‘Uṭārid’le Ḥamel’de olsa Mirrîḥ ḥarîn
Şām u mağribde be-gāyet ḥarb ola bî-kerân
29. Düşe ba‘ zı yirde katı zūr-ı ceng ü hem cidāl
Rūm’la Etrāk’uñ arasında bulına kıtāl
30. Çeşmelerüñ şuyı kırya bevādir çok ola
Daḥı Allāh emri-ile pādīşāh-ı Rūm ola
31. Zühre ile ger Güneş itse Ḥamel’de iktirân
Ra‘ d u berḳ-ıla yağa yağmur ola mevtü’z-zamān
32. Daḥı çalıcılara bolluk ḥasāret irişe
İmtizāc ola hevāya kış gayet irişe
33. Ger ‘Uṭārid muḥterik olsa Ḥamel’de iy şehā
Ra‘ d u berḳ ü şā‘ iḳa çok ola anda bî-gümān
34. Ger Ay’la Güneş Ḥamel’de ider olursa kırân
Ra‘ d u berḳ ü şā‘ iḳa çok ola anda bî-mekān
35. Ger Ḥamel’de Zühre olursa ‘Uṭārid’le ḥarîn
Zer‘ arta şādlık irişe nisvāna hemîn
36. Ay-ıla Zühre Ḥamel’de ger ederse iktirân

Katı yağmur yağa yiller ese iy nîk-dân

[190^a] **Der-Beyân-ı Zîkr-i Ahkâm-ı İktirân u İhtirāk u İctimā‘-ı Kevākib-i Seb‘a-i Seyyāre Der-Burūc-ı Şevr**

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Şevr’de ger Müşterî ile Zuhal maḳrûn ola
Harb u ḳaḥṭ u ḳatıl ucından niceler maḡbûn ola
2. Hâşşa bunlar Rus u Bâbil’de ola yavlaḳ ḳatı
‘İlm ehlinüñ ziyân ola cevır [ü] miḥneti⁸
3. Bâz bârış-ıla zirā‘ at kısm iken ḥûb ola
Bula dihkân ol nesini kim maṭlûb ola
4. Ger Zuhal Mirriḥ-ile ide kırânı Şevr’de
Ola ‘âlem ḳaḥṭ u mevt u ḥarḳ elinden cevırde
5. Yiller ese hem maraḡ hem zelzele vâḳi‘ ola
Leşker ehline ḥasâret ire bir sulṭân ola
6. Pes hevâ ter ola daḡı anda bir sulṭân fütât
Hem şüyûḡ u pîrler bula ‘inâyetle memât
7. Şevr’de Gün’e Zuhal olsa ḳarîn iy şehriyâr
Zâr u ḡamnâk u perişân ola ehl-i diyâr
8. Ger Zuhal Zühre ile burc-ı Şevr’de olsa ḳarîn
Ol zamânda her ki Rûm’a şâh-ısa ola yaḳîn
9. Ola ‘avratlar ḥasâret fitneler ḳopa ‘azîm
Şiddet u ḳaḥṭ u vebâdan ire ḥalka cümle bîm
10. Şevr’de çünkim ‘Uṭârid’le Zuhal maḳrûn ola
Ḳanda kim ehl-i ḳalem var cümlesi maḡzûn ola
11. Katı yiller ese vü yağmurlar ola bî-ḳıyâş
Harbla ḳatluñ ucından zâr u giryân ḳala nâs
12. Şevr’de Ay-ıla olursa Zuhal maḳrûn şehâ

⁸ Bu mısra vezin yönünden bozuktur.

Harb u kaht u ğāret ola daḥı yağmur çok yağa

13. Müşterî Mirrîḥ-ile ger Şevr'de itse kırān
Harb-ile mevt ü ekābir ‘arız ola ol zamān

14. Ehl-i İslām’a hücūm eyleye Rūm’uñ leşkeri
Līk ola onlara ğālib müselmān ‘askeri

[190^b] 15. Beglerüñ ḥālī bu eṣnāda ğāyet ḥūb ola
Leşker ehli daḥı kanda varsa mergūb ola

16. Müşterî ger Güneş-ile Şevr'de itse kırān
Sām yili çok esdüğine ol kırān ola nişān

17. Pes cibāl ehlinüñ aḥvālī be-ġāyet ḥūb ola
Hem ki kuẓẓāt u ekābirden kişiler çok ola

18. Şevr burcında kırān ger Zühre vü Mirrîḥ ide
Ehl-i ihvānuñ gerek çoğı helāk ola gide

19. Çevre yaña dīn bilād-ı Rūm’a irişe zarar
Hem daḥı eyleyeler ‘avratlar erlerden ḥazer

20. Şevr'de olsa ‘Uṭārid Müşterî-ile karīn
Tāze vü ser-sebze ola cümledür rüy-ı zemīn

21. ‘Ālemüñ ḥalkı selāmet olalar ucdan uca
Ḥāşşa küttābuñ kamudan rütbeti ola yüce

22. Mevsimüñ yağmurları yağa cihān hoşluk tola
Līk Rūm ehli içinde fitne vü teşvīş ola

23. Şevr'den çün Müşterî-ile Kamer maḥrūn olur
Fürs Bābil ehli ḥarb u kahtdan maġbūn olur

24. Daḥı yağmurlar yağar u yiller ese ol zamān
Bu kırānuñ işbu resm iledür aḥkāmı hemān

25. İktirānı olsa Mirrîḥ’üñ Güneş’le Şevr'de
Issılar ola vu bir sulṭān ola ol devrde

26. Hem hevāya pes olup ‘avratlara ire memāt
Ḥarḫ ola tağ ehline bulunmaya oddan necāt

27. Şevr'de Mirrih-ile Zühre iderse kırân
Şarkdan bir şah öle dağı ola mevt zenân
28. Hastalıklar çok belüre ba'zı yir ola harâb
Leşker ehli şād ola kıla ziyân şeyh u şebâb
29. Şevr'de Mirrih olursa 'Uṭārid ile qarîn
'Ārız ola ba'zı iklîme fesād u buğz u kîn

[191^a] 30. Şoğula yağmur yağa ehl-i Rûm hem mevt ola
Hem hasâret ire küttâba vü bir sultân öle

31. Şevr'de Mirrih Ay-ıla kılur-ısa ger kırân
Fitneden toptolu ola 'âlemüñ içi fiğân
32. Katl u gâret çok ola bir ulu beg ide vefât
Az kişi kıla cihânda kim bula ol dem necât
33. Ekşer halkuñ vaṭanların koyup çıka tağa
Çār-pā gâyet kız ola dağı yağmur çok yağa
34. Şevr'de Şems ider-ise Zühre-ile iktirân
Leşker ucından çoğına 'âlemüñ ola ziyân
35. Katı şovuk yıllar ese dağı yağmurlar ola
Kanda kim begler var-ısa 'avratı kamu öle
36. Şevr'de Gün 'Uṭārid-ile olursa muḳterin
Nice şerh ider görelüm bunı dağı mümteḥin
37. Pes 'Irak-ıla gerek ehl-i cibāle 'izz ide
Hem vezîr olanlaruñ ḥālî fesād içre gide
38. Dağı yağmurlar yağa ese şimālüñ yılları
Şovuğuñ şerri harâb eyleye cümle illeri
39. Şevr'de Zühre 'Uṭārid'le eder-ise kırân
Ermeniyye hem Rûm'a gāzâ ideler ol zamân
40. Hoş ruṭubât ola vü bula şular i' tidāl
Olalar küttâb nisvân u vezîrân bî-melâl
41. Şevr'de ger Zühre Ay-ıla olur-ısa qarîn

Fāris ehline tamāmet fitneler ola kemīn

42. Kūt ola ‘avratlara ra‘d u maṭar ola ḳatı
Bir ulu beg öle vü çok ola uğrı zaḥmeti
43. Şevr’de olsa ‘Uṭārid Ay’a maḳrūn uş delīl
Bu durur kim otlar u yağmurlar olalar ḳalīl
44. Daḫı aḥbār-ı erācīf çıḳa her eṭrāfdan
İşit eyle dürlü dürlü nesneler eknāfdan

[191^b] **Der-Beyān-ı Zıkr-i Ahḳām-ı İhtirāk u İktirān ve İctimā‘ -ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Cevzā**

Fā‘ ilātūn/ Fā‘ ilātūn/ Fā‘ ilātūn/ Fā‘ ilūn

1. Ger Zuḫal Müşterī-ile itse Cevzā’da ḳırān
Cümle fellāḥ u şüyūḥ ehli olalar şādımān
2. Ḳāfileler gāret olına vü mālār alına
Yağmur az yağa ‘Arab ehlinde devlet bölüne
3. Şuda olan cānverler üreye yiller ese
Uğrılar arta ḥarāmīler çıḳa yollar kese
4. Bir melik öle vü ‘ālem ḥalkı ḡamgīn olalar
Daḫı fıḫh ehlinden ü yazıcıdan çok öleler
5. Ger Zuḫal Mirriḥ-ile Cevzā’da itse iḳtirān
Ḥarb ola çekirge çıḳa sām yili ola vezān
6. Ba‘zı kātibler muḥāsibler ḥasāret bular
Mağrib ehli fitnelerden zār-ı mağbūn olalar
7. Burc-ı Cevzā’da Zuḫal Şems-ile itse ihtirāk
Issı ola sām yili ese işidenden ırāk
8. Bir melik ḳatı oluna ḳopa ‘Arab’da çok fiten
Dürlü dürlü ḥastalıklardan ola ḥalka ḥazen
9. Zühre-ile ger Zuḫal cevzāda olsa muḳterin
Yiller eser daḫı yağmurlar yağar der-mümteḥin

10. Pes şuyūha daḥı fellāha olur zevk u şafā
Līk ‘avratlara ider miḥnet ü cevr ü cefā
11. Ger Zuḥal Cevzā’da olursa ‘Uṭārid’le qarīn
Qatl ola ‘ālemde kātibler darı ola hemīn
12. Ay-ıla olsa Zuḥal maḥrūn Cevzā’da iy yār
Olur aḥbār-ı erācīf daḥı çok yağmur yağar
13. Müşterī Mirrīḥ-ile Cevzā’da itse iktirān
Çok helāket bular ehl-i imāne ol zamān
14. Leşker ehli şād ola ba‘zı Fāşlılar öle
Yağmur az yağa kıyeden ba‘zısı vīrān ola
- [192^a] 15. Müşterī Şems-ile Cevzā’da muḥābil olına
Pes hevā raṭb ola ‘ālemlerde şiddet bulına
16. Narḥ deḡişür yile vü bir ulu kişi fevt ola
Bu cihānuñ ekşeri cevr u fiḡān-ile ṭola
17. Zühre ile Müşterī Cevzā’da maḥrūn olsa uş
Hem ulularuñ daḥı nisvānı ola ḥālī ḡoş
18. Fārs iḡlīmi melikleri kamu şād olalar
ḡuşşadan ḡamdan ayırtlanalar āzād olalar
19. Müşterī iderse cevzāda ‘Uṭārid’le kırān
Bu sebebden şādlık ṭolu ola şahn-ı cirmān
20. Yazıcılar kıanda var-ısa feraḥnāk olalar
ḡuşşadan kıurtıllar ser-cümle bī-bāk olalar
21. Līkin ola Rūm’da ḡarb u cidāl u hem ‘iḡāb
Daḥı bir şehir ola eṭrāf-ı şimāliden ḡarāb
22. Müşterī cevzāda Ay-ıla kırān itse iy cān
Çok yağa yağmur [u] kādīlar ola şādımān
23. Gün-ile Mirrīḥ Cevzā’da olıcak iktirāk
Mevt ü şer ḡarb-ıla bula ḡalāyık iftirāk
24. Ger ide Cevzā’da Mirrīḥ-ile Zühre iktirān

Çok ola harb-ıla fitne vü dağı mevtü'z-zamān

25. Çalıcılara hasāretler iken yavlağ ola
Yidi iklīmūñ içi şerr ü ziyān-ile tola
26. Olsa Mirriḥ-ile Cevzā'da 'Uṭārid muḵterin
Ulu begler ölümünden tola dünyāya fiten
27. Harb çok ola Ḥorasan'da ḥavāric belüre
Bu cihānuñ kimisin duta kimisin evire
28. Ay ve Mirriḥ olsa Cevzā'da muḵārin iy emīr
Pādişāhlar olalar dağı kıtāl ola keşir
29. Fitneler kıpa cihānda kıtı kıriya hevā
Mürtefi' ola ruṭūbet kılmaya hergiz nidā
- [192^b] 30. Gün eger Zühre ile Cevzā'da kırān bula yol
Şād ola begler veli 'avratlar ola kıana bol
31. Ger 'Uṭārid'le kırān eyler-ise Cevzā'da Gün
Sām yili ese maşrūf harb ola dökile ḥūn
32. Ay-ıla Gün itse Cevzā'da kırān-ı āşikār
Yağmur az u ra' d u berķ 'ālem ola bī-şümār
33. Ger ide Cevzā'da Zühre ile 'Uṭārid iḵtirān
Yollar emīn ola vu ırmaqlar taşā iy nīk-dān
34. 'Avrat-ıla er arasında düşe yoluğ cidāl
Ra' d u berķ ola kıtı iy ferḥ-i ferḥunde-fāl
35. Zühre vü Ay itse Cevzā'da kırān budur delīl
Ki ıssı yiller ese līkin ola yağmur kıalīl
36. Ger 'Uṭārid'le Kāmer Cevzā'da olursa kıarīn
Ol kırān içinde yağmurlar yağar ancak hemīn

Der-Beyān-ı Zıkr-i Ahkām-ı İhtirāk u İktirān u İctimā'-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Sereṭān

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün

1. Müşterî-le Zuhal Sereṭān'da iderse kırān
Pādişāhların arasında ola kıratı kırān
2. Ulu begler ölümünden irişe ḥalka ' azāb
Yidi iklīmüñ yarusından çoğı ola ḥarāb
3. Yağmur az yağa tevālüd hem nuşuş ola keşir
Pādişāhdan dağı ba' zıları ola esir
4. Ger Zuhal Mirriḥ-ile Sereṭān burcına gele
Pes ' Arab'da Ermeniyye ehli-ile ḥarb ola
5. Çıka çekirge cemī' yirlere kızılılık ola
Ḥalk arasında ' adāvet düşe yavuzluk ola
6. Bu cihānuñ ba' zı yirlere gāret irişe
Leşker ehline dağı yavlaḳ ḥasāret irişe
7. Ger Zuhal Şems-ile burc-ı Sereṭān'da ola
Bu delildür ki ḥātunları beglerüñ öle
- [193^a] 8. Ba' zı yirde mevt vākı' ola kıriya hevā
Lik ba' zı yirde ola ' işret u zevḳ u şafā
9. Zühre Ay-ıla ger Sereṭān'da ideler maḳām
Pes bilādına Fireng'üñ irişe āfet müdām
10. Ḥastalıklar çok me' kılātı ḥalkuñ az ola
Muṭrib ü nisvāne ḥālī kıratı yaramaz ola
11. Ger ' Uṭārid'le Zuhal Sereṭān'da ola kırin
Çok ısıtmalar ola yağmur yağa iy pāk-din
12. Hem muḥāsiblere hem kātiblere ire ḥaṭar
Hem vezir olanlara dağı ola bundan ḥazer
13. Ay-ıla itse Zuhal Sereṭān burcında kırān
Mevt ü ' ilm ola ḥalāyıkda dağı mevt-i zenān
14. Müşterî Mirriḥ-ile Sereṭān'da olsa muḳterin
Zāhir ola düşman u ' ālem içre tola fiten
15. Leşkeri çıka Fireng'üñ dār-ı İslām'a gele

Harb ideler bundan u ondan hasāret çok ola

16. Dağı emvāl u vatandaşan ba‘ zısı ola cüzā
Uğrılar belüre yavlaq eşler ola nā-sezā
17. Müşterī Gün-le Sereṭān burcını itse maḵām
Ola mevt çıka aḥbār-ı erācīf iy hümām
18. Pes ‘Irak ehlinüñ aḥvāli eyü ola ḵatı
Māldār olup unudalar cefā vü miḥneti
19. Zühre-le Müşterī Sereṭān’da iderse ḵirān
Bir beg öle vü dağı ṭufān çıka ol zamān
20. Müşterī-le ‘Uṭārid olsa Sereṭān’da ḵarīn
Yağmur ola vu yıkıla ekşer-i rüy-ı zemīn
21. Pes vezāret ehli-ile yazıcılar şād ola
Fāsīd ola meclis u aḥkām bī-bünyād ola
22. Ay-ıla ger Müşterī kılsa ḵirān Sereṭān’da
Yağa yağmur ḵatı ola ḵatı insānda

[193^b] 23. Şems-ile Mirriḥ Sereṭān’da iderse iḥtirāk
Çok şavaşlar olsa vü ḵatı-ıla itgil yaraḵ

24. Issı zaḥmından hevā ḵarıya mevt ü ḥarb ola
Ḷopa emrāz u çekirgeler çıka vü begler öle
25. Zühre vü Mirriḥ Sereṭān’da ḵirān itse şehā
Şiddet ire muṭrib ü nisvāne ḵarıya hevā
26. Līk begler dağı leşker ehli ḥurrem olalar
Her ne kim gönüller dilerse anı bulalar
27. Olsa Mirriḥ ü ‘Uṭārid burc-ı Sereṭān’da ḵarīn
Mevt içinde key ḵatı vīrān ola maşrıḵ zemīn
28. Ola enbā‘ -ı mülūkuñ ara yerinde ḵitāl
Mağrib ehli ideler düşmanları-yla cidāl
29. Ḷatı ıssılar ola ḵarıya ırmaḵlar ḵamu
Hem debīre hem vezīre ire ḥüsrān iy ulu

30. Ay-ıla Mirrîh Sereṭān'da iderse kırān
Mevt ü ğark u cenk çok ola eyā fahr-i zamān
31. Bir melik öle vü çoklar anda maḥbūs olalar
Ḥanmān terk eyleyüp me'yūs-ı maḡbūn olalar
32. Zühre Sereṭān burcında ider-ise iḥtirāk
Çok yağa yağmur daḡı ' avratlara ire firāk
33. Kuriya şular u ırmaqlar be-ġāyet az ola
Yazıcılar u muḡāsıblara ġam dem-sāz ola
34. Ger ola Şems ile Ay Sereṭān burcında qarīn
Şular eksile vü daḡı ıssılar ola hemīn
35. Zühre Ay-la ger ' Uṭārid itse Sereṭān'da kırān
Zelzele ola bilād-ı şarkda iy nīk-dān
36. Issı yıllar ese vü ra' d u maṭar ola keşir
Mevt ucından Rūm ehli ser-te-ser kıla nefir
37. Ger ' Uṭārid'le Kāmer Sereṭān'da olursa muḡīm
Muḡtelif yıllar ese vü ola yağmurlar delīm

[194^a] **Der-Beyān-ı Zıkr-i Ahkām-ı İhtirāk u İktirān u İctimā' -ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burc-ı Esed**

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ger Esed'e Müşterī-ile Zuḡal itse kırān
Pādişāhları Fāris'ün [dā'im] ola şādımān
2. Yidi iqlīmüñ ne kim var ḡālūñi yaḡşi ola
Hem faḡiḡe kuḡāt u hem müderrisler ola
3. Ger Zuḡal Mirrîh-ile itse Esed'de iktirān
Zelzele vü kaḡt-ıla sām yılleri ola vezān
4. Türk-ile ehl-i ' Arab'da şerr ü fitneler çıka
Ḥark şiddet vāḡı' ola dünyiyi oda yaḡa

5. Ger Zuhal Şems-ile iderse esede ihtirāk
Şarkda bir şāh öle vü yıķıla tahte'l-‘Irak
6. Yağa yağmurlar firāvān ola kızlıkla katı
Hem şedā’idden şimāl ehlinüñ arta miñneti
7. Ger Zuhal Zühre-ile olursa Esed’de muķterin
Bir melik öle dağı çeke ‘avratlar miñen
8. Maşrıķa şiddet irişe vü meşāyih şād ola
Nirde fellāh varsa ğuşşadan azād ola
9. Ger ‘Uṭārid’le Zuhal itse Esed’de iķtirān
Çok zinā vü şiddet ucından ola ħalka ziyān
10. Maşrıķa şiddet irişe vü meşāyih şād ola
Nerde fellāh var-ısa ğuşşadan azād ola
11. Ger Esed burcında Ay-ıla Zuhal maķrūn ola
Kızlık u çekirgeden ehl-i cihān maḥzūn ola
12. Yüklü ‘avratlara ğāyet ḥasāret irişe
Bābil’üñ sulṭānı öle mülke ğāret irişe
13. Ger Esed’de Müşterī Mirriḥ-ile maķrūn ola
Çeşmeler kıriya Bābil’de girü bir beg öle
14. Issılar katı oluban şād ola begler kıamu
Ehl-i leşker ḥāli dağı duta revnaķ iy ‘amū
- [194^b] 15. Ger Esed’de Müşterī-ile kırān eylerse Ğün
‘Ālemüñ ħalkı ola çekirge ħışmından zebūn
16. Pādişāhlar ħurrem ola bir ulu kışı öle
Narḫ degşürile otlar bite yağmurlar ola
17. Ger Esed’de Zühre-ile Müşterī itse kırān
İrişe ehl-i sivāda çok belā ile ziyān
18. Çıķa çekirge velī nisvān ħurrem olalar
Kāḍılar u hem müderrisler feraḥnāk bulalar
19. Ger ‘Uṭārid Müşterī-ile Esed’de olsa bir

Naḥş-ı ikbāl iriše cümleye hem ehl-i pîr

20. Maşrık ehli tağıluban bir melik katl olına
Tağıla şark arasında harb u fitne bulına

21. Müşterî-ile Esed'de iktirân eylese Ay
Issılar çok olur anda iy şeh-i pākīze-rāy

22. Ger Esed'de Gün-ile Mirrîḥ iderse ihtirāk
Harb çok u berķ ucından ire ḥalka iftirāk

23. Pādişāhlar zulm ide ḥalka ḥarāmīler çıka
Güçlü leşkerler ḥurūc eyleye vü iller yıka

24. Zühre ile eylese Mirrîḥ Esed'de iktirân
Leşker ehli vü daḥı begler olalar şādımān

25. Uğrılar çıkar u eşref nisāda mevt ola
Hem ziyān-ıla ‘adāvetde çok ādem fevt ola

26. Ger ‘Uṭārid Esed'de olsa vu Mirrîḥ'e kırān
Fāris ehli ğark ola ‘ālemde çok dökile kan

27. Zelzele vü ḥark ola iriše kaşşābe zarar
Issı yıllar çok ese vü az ola ğaym u maṭar

28. Ger Esed burcında Mirrîḥ-ile Ay itse kırān
Pes kıtāl u mevt ola çok ola mevt-i zenān

29. Ger Esed'de 'Uṭārid'le Güneş itse iktirân
Yıl ese çekirge çıka koyuna ola kırān

[195^a] 30. Gün eger Ay'a qarīn ola Esed'de iy şehā
Ḥükmi bu kim kem-ter ola anda bārān-ı nedā

31. Ger ‘Uṭārid'le Esed'de Zühre iderse kırān
Yidi iklīmüñ içinde ola mevt ü harb u kân

32. Ger Esed'de Zühre Ay-ıla olur-ısa qarīn
Hem nedā vu hem ruṭūbet az ola anda hemīn

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zikr-i İhtirāk u İktirân u İctimā‘-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Sünbüle

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün

1. Sünbüle'de Müşteri'le ger Zuhal maḳrūn ola
Mevt içinde ekşer Rūm ehlinüñ maḥzūn ola
2. Dürlü dürlü ḥastalıklar çok ola ekin oña
Köylünüñ ḥālī be-ḡāyet ḥoş ola öñden şoña
3. Sünbüle'de ger Zuhal Mirriḥ'e olsa muḳterin
Çıka çekirge vü kıpa ḥarb ucından çok fiten
4. Ağaca āfet ire ādem müfācātdan öle
Kıbıla Mehd ehli içinde be-ḡāyet ḳaḥṭ ola
5. Sünbüle'de ger Zuhal Şems-ile ide ihtirāk
Bir melik öle vü düşe ba' zılarda iftirāk
6. Pes hevā kırıya Muşıl'da bilüre kıtāl
Hem şimāl ehlinde vü taḡlarda çok ola cidāl
7. Sünbüle'de çün Zuhal Zühre-ile maḳrūn ola
Çalıcılar daḥı ' avratlar ḳatı maḥzūn ola
8. Yaḡa yaḡmurlar çeriler bilüre çevre yaña
Şöyle fitne ola kim ḳala işidenler taña
9. Sünbüle'de ger Zuhal itse ' Uṭārid'le kırān
Ḥarb u ra' d u berḳ ola çıka ḥavāric nā-gehān
10. Zelzele ola vu yazıcılara hem ire zarar
Ḳopa ra' d u berḳ ü ebr bād-ıla yavlaḳ maṭar
11. Sünbüle burcında ger Ay u Zuhal maḳrūn ola
Ḥarb Musıl sel ḳan ucından ekşeri ḥalkuñ öle
- [195^b] 12. Sünbüle'de Müşteri Mirriḥ'e ger olsa ḳarīn
Ḳavm-i Baḡdād u ' Irāk' uñ şād ola iy pāk-dīn
13. Uḡrılar çıka vu bazargānlara ḥüsran gele
Hem ḳuzāt u hem ekābirden ḳişiler çok öle
14. Sünbüle'de Müşteri itse Gün-ile iḳtirān
Pādişāhlar biribirine düşeler ol zamān

11. Bir melik öle vü kıtrāk ola vu kıriya hevā
Hem e 'imme vü kuzāta mevt urıla revā
12. Sünbüle'de Müşteri Zühre'yle iderse kırān
Yağmur az yağa vu ola Bābil ehli şādımān
13. Rūm halkı begleri 'āşī olalar kimü
Muṭrib u hem 'ālim u 'avrat işi ola eyü
14. Sünbüle'de Müşteri olsa 'Uṭārid'le bula
Yiller ese ehl-i 'ilm ola vezīrler şād ola
15. Arta ırmaqlar 'asel az ola iy nīk-dān
Bu kırānuñ hükmi işbu resm-ile-durur hemān
16. Sünbüle'de Müşteri-ile kırān eylerse Ay
Issı ola vu dağı yağmur yağa iy nīk-rāy
17. Sünbüle'de Gün-ile Mirriḥ itse ihtirāk
Harbla emrāz ucından ide halka iftirāk
18. Sünbüle'de Zühre vü Mirriḥ iderse kırān
Çalıcılara dağı 'avratlara ola ziyān
19. Fitne vü harb u mazarrat ola çekirge çıka
Leşker ehli katı fevt bula çok iller yıka
20. Sünbüle'de ger 'Uṭārid'le ola Mirriḥ bir
Pes 'Irāk u Fārs'da harb u fitne ola keşir
21. Yazıcılara hasāret ide vü bir beg öle
Korhular düşe kamu halka vu şular az ola
22. Sünbüle'de Ay-ıla Mirriḥ olur-ısa qarīn
Harbla mevt ola yağmurlar yağa çok çok hemīn
- [196^a] 23. Sünbüle'de Zühre iderse Gün-ile ihtirāk
'Avrat-ıla çalıcıya ola cānından firāk
24. Sünbüle'de ger Güneş olsa 'Uṭārid'le qarīn
Rūm'da harb ola kātibler olalar hemīn

25. Sünbüle’de ger Güneş Ay-ıla iderse kırān
Pes ruṭūbetle şular çok ola ol dem hemān
26. Sünbüle’de olsa Zühre’yle ‘Uṭārid muḵterin
Türk-ile ehl-i ‘Irāk içine düşe çok fiten
27. Ża‘ f u küttāb u daḥı nisvān cümle şād ola
‘İlm ü hikmet arta ‘ālim cehlden azād ola
28. Sünbüle’de Zühre-ile ger muḵārin ola Ay
Fārs-ıla Rūm arasında ḥarb ola iy dil-güşāy
29. Oğlanın düşüre ‘avratlara ola nidā
Çār-pā kız ola daḥı yigregın bilür Hudā

Der-Beyān-ı Zıkr-i Ahkām-ı İktirān u İhtirāk u İctimā‘-ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Mīzān

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Müşterī-ile Zuḥal iderse Mīzān’da kırān
Yıl ese yağmur yağa ola ekinler bī-kerān
2. Rūm ehli ba‘ zısı ba‘ zısına düşman ola
Fitneler kopa velī ehl-i ‘Irāk kuvvet bula
3. Ger Zuḥal Mirriḥ-ile Mīzān’da olsa muḵterin
Mevt ü ḥarb u ḥastalıklar çok ola der-mümteḥin
4. Çok kıtāl ola ‘Arab’da yağa yağmurlar katı
Issı olup ot bite öle ulular ‘avratı
5. Ger Zuḥal Gün-ile Mīzān’da iderse ihtirāk
Ḥarb ola ‘avratlarında erlere ire firāk
6. Bir melik mağribde öle çok iller yakıla
Ġālib ola ulu düşman u vatandaşdan çıkıla
7. Ger Zuḥal Zühre-ile Mīzān’da iderse kırān
Çalıcılara muḥāsibler olalar şādimān

[196^b] 8. Hem meşāyiḥ hem daḥı fellāḥ ḡāyet hoş ola
Ra‘ dla yağmur çok yağa daḥı ‘avratlar öle

9. Ger ‘Uṭārid’le Zuḥal Mīzān’da olsa muḵterin
Pādişāhlar ortasında çok ola ḥarb u fiten
10. Vakt yağmurları dāyim yağa otlar çok ola
Yazıcılara muḥāsibler ḥasāretler bula
11. Ger Zuḥal Ay-ıla Mīzān’da iderse kırān
Şiddet-i rucū‘ -ıla ola mevt eṭfālū’z-zenān
12. Müşterī Mirrīḥ-ile olursa Mīzān’da qarīn
Ola tācirler ḥasāret uğrılar ide kemīn
13. Halk arasında nizā‘ düşmanlık bī-kerān
Ulularuñ ortasında ola fevt ü hem kırān
14. Güneş-ile Müşterī Mīzān’da olsa ihtirāk
Mevt ü yağmur ola düşe ululara iftirāk
15. Zühre-ile Müşterī ger ider-ise iktirān
Ola ‘avratlara daḥı çalıcılar şādımān
16. Hastalık hem қаһт ide ḥalka ekin az ola
Līk tācirler cihān ḥalkıyla dem-sāz ola
17. Müşterī-ile ‘Uṭārid itse Mīzān’da kırān
Rūm’da bir beg öle hem қаһт ola bī-kerān
18. Cümle kātibler muḥāsibler feraḥnāk olalar
Ğuşşadan kırtılalar olalar bilgil pāk olalar
19. Müşterī Ay-ıla Mīzān’da eger maḵrūn ola
Yiller ese vü cihānuñ içi toz ile ṭola
20. Muḥterik olursa Mirrīḥ Mīzān’da şehā
Mevt ü ḥarb u fitne ola vu daḥı yiller ese
21. Zühre vü Mirrīḥ eger iderse Mīzān’da kırān
Sıbtı vü ḥarb ḥarḵ u bārān ‘ālemde hemān
22. Ger ‘Uṭārid olsa Mirrīḥ-ile Mīzān’da qarīn
Ḥarb u mevt ü ḥarḵdan vīrān ola maḡrib-zemīn

- [197^a] 23. Bābil'ūñ begleri aḥvālī katı fāsīd ola
Daḥı ba' zı yerde beg oğlanları yavlaḫ ola
24. Ay-ıla Mirrīḥ Mīzān'da olursa muḫterin
Bir melik öle kırla dābbe çok ola fiten
25. Zühre ger Mīzān burcında olursa muḫterik
Çok ola yağmur daḥı bula ' avratlar ḫalīḫ
26. Ger 'Uṭārid burc-ı Mīzān'da bulursa iftirāk
Cümle erbāb-ı ḫalem hem ḫahramān bula firāk
27. Ger 'Uṭārid Zühre-ile olsa Mīzān'da ḫarīn
Türk'le Rūm arasında ḫarb ola ender kemīn
28. Ba' zı yirlerde vebā ola vu yağmurlar yaḡa
Şād ola ehl-i ḫalem başları göklere aḡa
29. Ay-ıla Zühre ḫırān eylese Mīzān'da
Mu'tedil yiller ese yağmur yaḡa Mīzān'da
30. Ger 'Uṭārid Ay-ıla Mīzān'da ola muḫterin
Çok yaḡa yağmur ekinler oña der-mümteḥin

Der-Beyān-ı Zikr-i Aḥkām-ı İḫtirāk u İḫtirān u İctimā' -ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı 'Aḫreb

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Müşterī-ile Zuḫal 'Aḫreb'de ger maḫrūn ola
Mevt ü ḫarḫ u ḡarḫ ucından niceler maḫrūn ola
2. Ekşeri ḫalkuñ kırla vaḫt ola tufān çıḡa
Tehlike emṭār çok yaḡa vilāyetler yıḡa
3. Hem ḫuzāt-ıla faḫīhler cümlesi ḫüsrān bular
Līk cimriler daḥı inzāl-ı ḫurrem olalar
4. Ger Zuḫal Mirrīḥ-ile 'Aḫreb'de iderse ḫırān
Mısr'uñ eṭrāfında çekirgeden iriše ziyān
5. Ba' zı yirlerde fesād ola bir ulu beg ola

Ra‘d u berķ ü ħarb-ıla ‘ālemlerüñ içi tola

6. Burc-ı ‘Aķreb’de Zuĥal ger mümtezic olsa delīl
Bu-durur kim ehl-i ‘ālim ola ẗā‘ūndan zelīl

[197^b] 7. Dünyānuñ ħalkı içinde key ẗatı emrāz ola
Hem daĥı maġrib-zemīnde bir ulu sultān öle

8. Zühre-ile ger Zuĥal ‘Aķreb’de itse iķtirān
‘Āleme şiddet ire ‘avratlara ola ziyān

9. Hem maţar hem berķ hem ra‘d daĥı hem bād ola
Līk cimrīlerine kim varsa ‘ālemde şād ola

10. Ger ‘Uţārid’le Zuĥal ‘Aķreb’de olsa muķterin
Dāblar kırıla vu ẗā‘ūn ola der-mümteĥin

11. Kātib ü ‘ālimlere ire ĥasāret bī-kıyāş
Ra‘d u bārān ola daĥı cidāl ide ünāş

12. Ger Zuĥal Ay-ıla ‘Aķreb’de olursa ẗarīn
Ba‘zı yerde mevt u ba‘zıda maţar ola hemīn

13. Müşterī Mirrīĥ-ile ‘aķrebde eylerse kırān
Ĥarb u mevt ü ẗatlı ekşer ola ol zamān

14. Ehl-i leşker rüzgār-ıla ĥoş dem-sāz ola
Balıķ u yağmur daĥı dürlü kuşlar az ola

15. Müşterī’nüñ iķtirākı olsa ‘Aķreb’de hemān
Mevt olur daĥı ẗuzāta irişür zamān

16. Zühre-ile Müşterī ‘Aķreb’de maķrūn ger ola
Pādişāhlarda cidāl u ġuşşalar ekşer ola

17. Çalıcılar daĥı ‘avratlar olalar şād-kām
Ba‘zı yirde mevt ba‘zıda ola yağmur müdām

18. Müşterī ‘Aķreb’de olursa ‘Uţārid’le ẗarīn
Fitne vü ĥarbuñ ucından yıkıla maşrıķ-zemīn

19. Hem vezāret ehli hem ehl-i ẗalem şād olalar
Pādişāhlar zūr-ıla ulu medāyin olalar

20. Müşteri Ay-ıla ‘Aķreb’de kıran eylerse uş
Arta şular yağa yağmurlar oran-ıla hoş
21. Burc-ı ‘aķrebde eger Mirrih’e olsa ihtirāk
Harbla katluñ ucından gele halka iftirāk
- [198a] 22. Pādişāhlar leşker ehline nevāzişler kıla
Issılar ola hevā kıriya vü bir beg öle
23. Zühre vü Mirrih ‘Aķreb’de iderse iktirān
Pādişāh olanlaruñ ‘avratları ola hemān
24. Ger ola Mirrih ‘Aķreb’de ‘Uṭārid’le qarīn
Mevt ü emrāz-ıla ola toptolu rüy-ı zemīn
25. Bir melik öle ‘Arab’da dağı yağmur çok yağa
Alıcınıñ u yazıcınıñ ola başı aşāğa
26. Ger Kamer Mirrih-ile ‘aķrebde olursa kıran
Sıbtı vü kıtāl ra‘d-ıla bārān ola bī-kerān
27. Muhterik olur-ısa Zühre burc-ı ‘Aķreb’de eger
Hem yağar yağmur u hem şovuk olur hem yiller eser
28. Ger ‘Uṭārid muhterik olursa ‘Aķreb’de n’ola
Katı yağmur yağa dağı yüklü ‘avratlar ola
29. İctimā‘ iderse ‘Aķreb’de Kamer iy dil-güşā
Uğırlar çok ola yiller ese yağmurlar yağa
30. Zühre-ile ger ‘Uṭārid itse ‘Aķreb’de kıran
Harb u katl ola cihānda öle bir şāh-ı zamān
31. Yüklü ‘avratlar dağı eṭfāllar sāğ olar
‘Ālemüñ halkı maṭardan dürlü zaḥmet bular
32. Ger ‘Uṭārid Ay-ıla ‘Aķreb’de maķrūn bulına
Harbla mevtün-nisādan halk maḥrūn olına

Der-Beyān-ı Zıkr-i Ahkām-ı İhtirāk u İktirān u İctimā‘ -ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Kavs

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fâ i lâtin / Fâ' ilün

1. Kavs'da ger Müşterî-ile Zuhalitse kırân
Harb şiddetden cemî' yirlere ola ziyân
2. Kable ehlinüñ dahı ehl-i Hicâz u hem Yemen
Hem fakîhler hem yazıcınuñ ola hâli Yemen
3. Halk arasında 'adâvet düşe buğday kız ola
'Âlemüñ içi erâcif-ile ser-tâ-ser tola

[198^b] 4. Kavs'da Mirrîh-ile olsa Zuhal maqrûn şehâ
Harb u mevt ola cihânda kala buğday bî-behâ

5. Kavs burcında Zuhal ger olur-ısa muqterin
Ola fellâh u meşâyih yirlerinden muqterin
6. Mevt-i harb ire zirâ' at arta vu yağmur ola
Hem hevâ ıssı kırıla dahı bir sultân öle
7. Zühre-ile Kavs'da maqrûn olur-ısa Zuhal
Çalıcılar dahı 'avratlar ola hüzne maḥal
8. Kavs burcında 'Uṭârid'le Zuhalitse kırân
Harb ola çıka havâric fitneler tola cihân
9. Mevt kopa yiller ese dahı ekinler az ola
Hem vezîrûñ hem debîrûñ hâli yaramaz ola
10. Ger Zuhal Ay-ıla burc-ı Kavs'da ola qarîn
Mevt ola yağmur yağa çok elhiler geze hemîn
11. Kavs'da ger Müşterî Mirrîh-ile maqrûn ola
Harḳ emrâzuñ ucından niceler maḥrûn ola
12. Kış katı gele cihânuñ içi ucuzluk tola
Dahı Rûm içinde bir hoş mu' teber sultân ola
13. Müşterî ger Kavs burcında olursa iḳtirân
Beglere şiddet irişe vü ola mevtü'z-zamân
14. Kavs'da ger Müşterî Zühre-ileitse iḳtirâḳ
Çok ölür ola vu şayru ola hep şâh-ı 'Irâḳ

15. Dünyānuñ halkı arasına erācifer tola
Ulular birbirine düşe vü bir beg öle
16. Müşterī-ile ‘Uṭārid Qavs’da olursa bir
Hurrem hoş-vakt ola hem vezīr vü hem debīr
17. Harbla ola vu bir mülk ide vatandaşdan intikāl
Şām ehline ser-ā-ser irişe hūzn-i melāl
18. Müşterī ger Qavs’da Ay-ıla olursa qarīn
Bu kıran içinde yağmur az yağa ancak hemīn

- [199^a] 19. Qavs burcında eger Mirrīḥ olursa muhterik
Düşe tācirler menāl u mālardan muhterin
20. Pes ruṭūbet hevā-ile maṭarlar çok ola
Harb fitne kopa vu daḥı iki beg öle
 21. Qavsda Mirrīḥ-ile Zühre iderse iktirān
Mevt ola ‘ālemde ḥāşşe mevt maṭar u hem zenān
 22. Qavs’da Mirrīḥ-ile olsa ‘Uṭārid muhterin
Katl mevt hem erācīf çok olur der-mümteḥin
 23. Pes vezīr u hem debīr olanlara hūsrān ire
Daḥı mezzū’āt maṭ’ūmate çok nokşān ire
 24. Ay-ıla Mirrīḥ iderse Qavs burcında kıran
Mevt emrāz kıtāl toptolu ola cihān
 25. Bu şedāyid kamu yirlerde Yemen’de çok ola
Arta şular u kuyular çeşmeler cümle tola
 26. Muhterik olursa Zühre Qavs burcında şehā
Ehl-i nisvān çok ola daḥı yağmur az yağa
 27. Ger ‘Uṭārid Qavs burcında olursa muhterin
Harbdan ehl-i sevāhil öle cümle muhterin
 28. Qavs’da ger ictimā‘ iderse Ay-ıla Gün
Ola ‘ālem ḥavf uğrıdan ḥarāmiden zebūn
 29. Ra‘d berķ ü ebr ü iḥbār erācīf çok ola

Hem hevā yumşana yağmur yağa çeşmeler tola

30. Kavs'da ger muhterik Zühre olursa iy emîr
Ra'd u bārān kopa a'dā vu mülük ola keşir
31. Ger 'Uṭārid Kavs'da Ay'a qarîn olsa delîl
Buña yılañ evvelinde ola yağmurlar kalîl
32. Lîk yılañ âhirinde yağa ucuzluk ola
Hem Taberyāda sāhilde vü ulu begler ola

Der-Beyān-ı Zîkr-i Ahkām-ı İhtirāk u İktirān u İctimā' -ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Cedy

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

- [199^b] 1. Cedy'de ger Müşterî-ile Zuhal ide kırān
Hem sibā' u hem koyun ola himār ola kerān
2. Kanda kim var-ısa uğrılar harāmîler ola
Kırıya kıyular u ırmaqlarda şular az ola
 3. Cedy burcında Zuhal Mirriḥ-ile olsa qarîn
Harḫ ucından ola virān ekşer-i rûy-i zemîn
 4. Harb ola Bâbil'de vü 'âlemde bir sultân öle
Hem harāmîler belüre hastalıklar çok ola
 5. Cedy burcında Zuhal ger bulur-ısa ihtirāk
Şahlardan hâcılardan şâdlık ola ırāk
 6. Bir melik öle vü hevā yumşana vü şu az ola
Cimrilerün ü şüyûḥuñ ḥâlî yaramaz ola
 7. Cedy burcında Zuhal Zühre'yle olsa muhterin
Çok ola emrâz-ı 'âlem içinde mevt fiten
 8. Haş 'avratlar daḥı çalıcılar çok olar
Leşker-i Rûm'uñ 'adûlarına fırsat bular
 9. Cedy burcında Zuhal itse 'Uṭārid'le kırān
Zelzele ola daḥı Ay dutıla ol zamân

10. Çok yağa yağmur lîkin yerde otlar bite az
Yazıcılaruñ ola aḥvālî ġāyet yaramaz
11. Ger Zuḥal Ay-ıla burc-ı Cedy'de olsa ḡarîn
Mevt ola emrāz yerde vü şular arta hemîn
12. Cedy'de ger Müşterî Mirrîḡ-ile ide ḡırân
Şu ḡuşına kūyuna ola sibbā' ile ḡırân
13. Müşterî ger iḡtirākın Cedy'de peydâ ide
‘ Âlemüñ emlākını ser-geşte vü şeydâ ide
14. Ruḡlaruña deġişür çok yerde ola zelzele
Yimiş olmaya ölümden düşe ḡalka velvele
15. Cedy'de ger Müşterî'le Zühre olsa muḡterin
Rûm sulṡânı meger maḡtûl olur der-mümteḡin
- [200^a] 16. Daḡı ḡoyun ḡırılır mākûl ḡısm az olur
Lîk nisvân ehl-i şādḡıġ-ıla dem-sâz olur
17. Cedy'de itse ‘ Uṡârid Müşterî'yle iḡtirân
Ola küttâb ü muḡâsibler temâmet şâdimân
18. Lîk eṡrâf-ı Yemen'de ḡopa şavaşlar ḡatı
Ehl-i Rûm'uñ az ola cevr ü cefâ vü miḡneti
19. Cedy'de ger Müşterî Ay-ıla olursa ḡarîn
Bu ḡırân içinde yağmurlar yağar ancak hemîn
20. Bulsa Mirrîḡ iḡtirākı Cedy burcında zuḡûr
ḡatlı ḡavfından ‘ âlemüñ içinde az ola sürûr
21. Çıḡa iḡbâr-ı erâcîf daḡı ḡurıya hevâ
ḡastalıklar çok ola bulunmaya herġiz devâ
22. Cedy'de Mirrîḡ-ile Zühre olursa muḡterin
Ba‘ z yerde ola ḡarb u ḡarḡ u daḡı mevt-i zen
23. Ger ‘ Uṡârid itse Mirrîḡ'le Cedy içre ḡırân
Fitne vü sıbtı marâzdan irişe ḡalka ziyân
24. Ḳanda ḡoyun var-ısa ḡırıla yağmur az yağa

Rûm etrâfında bir hoş mu‘ teber sultân ola

25. Ay Mirrih ile olsa Cedy’de maqrûn eger
Rûm’uñ ili katl u sıbtı fitneden ola zarar
26. Bula Zühre’yle ‘Uṭārid Cedy’de ger ihtirāk
Düşe ṭā‘ūnuñ ucından cümle halka iftirāk
27. Cedy’de ger ictimā‘ iderse Gün-ile Kāmer
Bu-durur anuñ delili kim yağa yavlaḵ maṭar
28. Zühre-ile ger ‘Uṭārid Cedy’de olsa qarīn
Batı hışmından yaḵıla ekşer-i rûy-ı zemīn
29. Hāmīle ‘avratlara şovukdan irişe ḥaṭar
Bir melik öle ‘Irāk’uñ mülkine ire zarar
30. Cedy’de ger Zühre‘nūñ olsa kırānı Ay-ıla
Harb Rûm’uñ ola yoḥsul-la hem bay-ıla
- [200^b] 31. Katı qarlar yağa yüklü ‘avrata gele ziyān
Uḡrılar belüre daḡı çār-pā ola kerān
32. Cedy burcında kırān itse ‘Uṭārid’le Kāmer
Mevt ḵaḥṭuñ şiddeti ‘ālemlere ola şemer
33. Daḡı eşrāf u ḵuzāt u hem mülūk bī-gümān
Arasına çok düşe envā‘-ı buḥḥāṣ u cidāl
34. Ger ‘Uṭārid Cedy’de Mirrih-ile itse kırān
Harb ola Mekke de yağmur az yağa hemān
35. Cedy burcında Zuḥal ger bulur-ısa ihtirāk
Maḡrib ehl-i Yemende çok ola mevt firāk
36. Pes hevā yumuşana Mısır ilinde ucuzluḡ ola
Līk etrāf-ı ‘Arab’da bir ulu sultān öle
37. Cedy’de Zühre’yle olursa ‘Uṭārid muḵterin
Bu kırānuñ işbu resmidür delilin mümteḥin
38. Kem ola ‘avratlar muṭriblere ire melāl
Dürlü dürlü ḥastalıklar çok ola ḥāṣa su’āl

39. Cedy’de Mirrîh-ileitse ‘Uṭārid iḳtirān
Şular u ekinler arta ire küttāba ziyān
40. Cedy burcında ‘Uṭārid’le Ḳamer olsa ḳarīn
Ba‘ zı yerde yağmur mevt marāz ola hemīn

Der-Beyān-ı Zikr-i Ahkām-ı İhtirāk u İktirān u İctimā‘ -ı Kevākib-i Seyyāre Der-Burūc-ı Delv

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Delv’de ger Müşterî Mirrîh’leitse iḳtirān
Ḥarb u ḳatlı u leşker ucından ire ḥalka ziyān
2. Lîk şoñunda bu işlerüñ ola şāḥ-ı şalāḥ
Şiddet ü ḳatluñ ucından bular cümle fellāḥ
3. Delv’de ger Müşterî-ile Zühre olursa ḳarīn
Ḳaḥṭ ola ‘ālemde Farş ehli düşeler ḡamīn
4. Hoş ola ‘avratlaruñ ḥālî dil-şād olalar
Pādişāhlardan kimi ma‘ zül kimi öleler

- [201^a] 5. Delv’de olsa ‘Uṭārid Müşterî-ile muḳterin
Bir melik öle vü Rūm’a ḳaḥṭ ola der-mümteḥin
6. Bir şehr-i maşrıḳda vîrān ola ekinler güge
Ba‘ z yirlerde ucuzluklar ola öñdin şoña
 7. Müşterî Ay olur-ısa delv burcında ḳarīn
Arta ırmaḳlar u yağmurlar yaḡa ancak hemīn
 8. Delv’de Mirrîh’e vāḳı‘ olur-ısa ihtirāk
Ḥarb u fitneden ire mecmū‘ -ı ḥalka iftirāk
 9. Pes hevā ḳurıya key ḳatı ıssılar ola
Daḡı dünyānuñ içinde bir ulu sulṭān öle
 10. Zühre ger Mirrîh-ile Delv’de olursa bir
Ḳaḥṭ ola daḡı nisyānı şiddet irişe keşir
 11. Delv’de Mirrîh-ile ola ‘Uṭārid muḳterin

Mevt ü katl ola sevāhilde belüre çok fiten

12. Kaḥṭ [u] sıbtı ire cihāna vu mevāṣī kız ola
Hem ola yağmurlar u daḥı bir ulu beg öle
13. Delv'de Mirrīḥ Ay-ıla iderse iḳtirān
Ḥarb fitneden 'avāmu'n-nāsa iriṣe ziyān
14. Delv'de Zühre 'Uṭārid muḥterik ola bile
Yağa yağmurlar daḥı ehl-i ḳalem ḳuvvet bula
15. Delv burcında Gün-ile ictimā' eylerse Ay
Şād ola Mısır'ıñ elinde tā ki var yoḥsul bay
16. Nıl arta vü ucuzluk ola sıḥḥat bulalar
'Ālemüñ ḥalkı tamāmet ḥurrem şād olalar
17. Zühre-ile ger 'Uṭārid Delv'de maḳrūn ola
Türk'le Rūm arasında ḥarbla meshūn ola
18. Delv'de Zühre eger Ay-ıla iderse ḳırān
Fitne vü ḥarb ḥuṣūmetden ola ḥalka ziyān
19. Ra'd u berḳ ola vü 'avratlar ḳamu şād olalar
Ḳāra ḥādımlar daḥı ḳayḡudan azād olalar

[201^b] 20. Ger 'Uṭārid Delv'de Ay-ıla itse iḳtirān
Ġalleler arta vu ola Şām'ıñ ehli şādımān

21. Rūm ehli ġuruda daḥı şovuk yiller ola
Ḳatı yağmurlar yağa yirler yüzi otla ṭola

Zıkr-i Ahḳām-ı İḥtirāk u İḳtirān u İctimā' Der-Burūc-ı Ḥūt

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Müṣṭerī-ile Zuḥal Ḥūt'da ger itse ḳırān
Mevt ola düşman belüre beglere evvel ziyān
2. Çıka çekirge vü ḳar yağa 'Acem'de ḳaḥṭ ola
Hem 'Irāk u hem daḥı maḡribde çok begler öle
3. Ger Zuḥal Mirrīḥ-ile olursa Ḥūt'da muḳterin

Ola çok yirlerde Һarb hem ҡıtāl u hem fiten

4. Şöyle kim Şafā vü Hind u hem ‘ Irāk Yemen
Dağı hem Şām u Hābeş aḥvālī ola key Yemen

5. Bulur-ısa iḥtirākı Hūt burcında Zuḥal
Ulu begler mevt ü ҡatı u fitneye ola maḥal

6. Ger Zuḥal Zühre-ile burc Hūt’da olsa ҡarın
Yüklü ‘ avratlar ola fāş ola sırlardur hemın

7. Pes ‘ Uṭārid’le Zuḥal ger Hūt’da maḥrūn ola
Hem vezīrlar hem şerīf olan ҡatı maḥrūn ola

8. Gökdeki ҡuşlar sudağı balıqlar öleler
Hem debīr ü hem muḥāsīb cümle gamnāk olalar

9. ‘ Adl götür-ile ra‘ iyyetlere ҡatı zulm ola
Pādişāhların arasında muḥāliflik tola

10. Hūt burcında Zuḥal Ay-ıla olsa muḥteren
Bir ulu kişi öle vü tola ‘ ālemde fiten

11. Müşterī Mirriḥ-ile ger Hūt’da ide iḥtirān
Çok ‘ alāmat-ı semāviyye belüre ol zamān

12. Müşterī ger burc Hūt aḥire bulursa iḥtirāk
Pādişāhlar birbiriyle ideler hem-vifāk

[202^a] 13. Müşterī Hūt’da ger Zühre-ile olsa muḥterin
Yüklü ‘ avratlar ola vu ҡopa Muşul’da fiten

14. Müşterī ile ‘ Uṭārid Hūt’da hem itse ҡırān
Hem vezīr ü hem debīr olanlar ola şādımān

15. ‘ Ālimün dağı şerīfün ola ḥālī dil-pezir
Gökde ҡuşlar u şuda balıqlar olalar keşir

16. Hūt’da ger Müşterī ile Ay olursa ҡarın
Oña ekinler ü otlar çok bite yirde hemın

17. Bulsa Mirriḥ iḥtirākı Hūt burcında zuḥūr
Hārb çoğ ola vu leşker ehli bulalar sürür

18. Hüt'da Mirrîh-ile Zühre iderse iktirân
Şimdi bir beg ola vu kuvvet bula cins-i zenân
19. Hüt burcında 'Uṭārid'le eger Mirrîh ola
Rûm'la şark Hicāz arası harb-ıla tola
20. Fitne işrād ucından ola çok olar harāb
Mevtden hāḡ-ı cihānuñ ekşer ola türāb
21. Hüt'da ger Ay-ıla Mirrîh maḡrûn olalar
Hem Hicāz u hem Yemen kanlıḡla maḡzûn olalar
22. Rûm'la şark arasında düşer çokdur cidāl
Nice yirleri harāb eyleye mevt-ile kıtāl
23. Zühre'nüñ ger ihtirākı Hüt'da zāhir ola
Balık u kuş at-ıla 'ālemüñ içi tola
24. Çün 'Uṭārid ihtirākı Hüt'da peydā olur
Ḳanda kātib var-ısa dil-şeydā olur
25. Hüt'da ger ictimā' i olur Ay'uß iy emîr
Ra'd u berḡ bād ola 'ālemler içinde keşîr
26. Hüt'da ger Zühre iderse 'Uṭārid'le kırān
'Adl u berḡ ü ra'd tola içi ol zamān
27. Hüt burcında olursa Zühre Ay-ıla ḡarîn
Ol kırānuñ ḡükmi oldur kim yaḡa yaḡmur hemîn

[202^b] 28. Ger 'Uṭārid Hüt'da Ay-ıla itse iktirân
Şular arta Rûm efrenci 'izz ola hemîn

Der-Beyān-ı Zıkr-i Ahkām-ı Sittāre-i Gīsūdār Ez-Dü-Cānib

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Daḡı şol yıldız kim anuñ adı gīsūdārdur
Bir burūc içinde dürlü dürlü ḡükmi vardur
2. Ola kevākib kim biri gider biri ḡarîm
Hem kilāb hem ḡazaḡ (?) māze iy ḡakîm

3. Şunda kim cem‘ olalar beşi bir araya iy yār
Olur ol arada çok dürlü eşerler āşikār
4. Ger Hāmel’de maşrıkī cem‘ olsa bir sultān öle
Mağribī cem‘ olur-ısa fitne vü teşvīş ola
5. Şevr’de ger maşrıkī vü mağribī cem‘ olsalar
Şöyle kim didüm Hāmel’de hükmi ol resme gider
6. Ger ola Cevzā’da cem‘ maşrıkī bunlaruñ uş
Gele ‘ilm ü hark u fitne vü teşvīşe tuş
7. Mağribī cem‘ olsa Cevzā’da bir ulu beg öle
Şöyle kim kişi anuñ-içün ğamgīn ola
8. Burc-ı Sereṭān’da bulur maşrıkī cem‘ olalar
Zelzele vü ḥasfdan ‘ālem ḥasāret bulalar
8. Ger Esed’de maşrıkī olsa katı emrāž olur
Mağribī olsa cihānuñ ḥarkla ğāret çok bulur
9. Sünbüle’de maşrıkī olursa ğāretdür yine
Mağribī cem‘ olsa zulm odı-ıla ‘ālem yine
10. Maşrıkī olursa Mīzān’da kimiler ğark ola
Mağribī olsa cem‘ Mīzān’da ulu begler öle
11. Maşrıkī ‘Aķreb’de cem‘ olsa kopa ḥarb u kıtāl
Mağribī ‘Aķreb’de olsa bula ‘avratlar melāl
12. Kavs’da ger Müşterī cem‘ olsa kopa şāhib-külāh
‘Ālemüñ içinde nikbet bula bir ḥoş pādīşāh
- [203^a] 13. Mağribī cem‘ olsa burc-ı kavıda iy ḥoş-ḥiṣāl
Bī-sebeb kanlar dökile çoğ ola ḥarb u kıtāl
14. Cedy’de ger maşrıkī olur-ısa teşvīşdir
Mağribī cem‘ olsa ḥoḍ emrāž pīş u pīşdür
15. Delv’de çok maşrıkī cem‘ olsa kaḥṭ ola hemīn
Mağribī olsa marāž ṭoludur rūy-ı zemīn

16. Hüt'da ger maşırıkî olursa çok kan olur
Mağribî olsa cidāl u katl bî-pāyān olur

Der-Beyān-ı Zikr-i Ahkām- ı İhtiyārāt u Maḥdūrāt Der-Cāme-i Büriden u Püşiden

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Çün burüc-ı sâbitde iy hoş-liķā
Anda tön biçmek u giymek olmaya hergiz revā
2. Bil ki burc-ı münkalıb içinde olıcaķ Ay
Daḥı yeg-durur nazarda Zühre'ye baġlansa Ay
3. Tön biçmek daḥı giymek bil Ḥamel'de hūbdur
İhtiyār eyle bunı kim kamuya maṭlūbdur

Der-Beyān-ı Zikr-i Ahkām-ı İhtiyārāt u Maḥdūrāt-ı İstihmām

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ger olursa saña ḥammām arzū-yı iy cān
Ol Ay itmek gerekdir burüc-ı behrām arzū-yı cān
2. Yā gerekdir Müşterî burcında yāḥud Şevr'de
Yā Esed burcında irişse gerekdür devrde
3. Yāḥud ābî burclarda bulunursa daḥı hoş
İhtiyār-ı vaķt istihmāmuñ işbu-durur uş

Der-Beyān-ı Zikr-i Ahkām-ı İhtiyārāt u Maḥdūrāt Şirket u Nigāḥ

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ger dilerseñ ḥaṭırañ iy māye-i zühd ü şalāḥ
Ḥalka şirket kılasın yāḥud idesin nigāḥ
2. İki cism ıssına hoş-durur kim iy ide tımār
Daḥı bir sa' d-ıla kıla ittışāl iy pāyidār

[203^b] Der-Beyān-ı Zikr-i Ahkām-ı İhtiyārāt u Maḥdūrāt Suvār Şüden

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün / Fā' ilün

1. Ger dilerseñ ki süvār olasin iy ferruḥ-nijād
Münkalıb burc Zuḥal kıla anuñ-ıla it nihād
2. Daḡı görkemdār mı Mirrīḥ-ile dostlukda nazar
Müşterī ile olur-ısa ḡod ḡayet ḡüb-ter
3. İşbu ḡāletde süvār olmak kıatı memdūḡdur
Bu fütūḡuñ fethinūñ irād-ı ḡoş meflūḡdur

Der-Beyān-ı Zıkr-i Ahkām-ı İḡtiyārāt u Maḡdūrāt-ı Kitābet

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ger kitābet eylemek ister-iseñ budur şavāb
Kim ola Ay'uñ adı Tır'le burc-ı inkılāb
2. Nāme-i sultān yazmaḡlıḡa olsa sende rāy
Pes nazar itmek gerekdür Güneş-ile anda Ay
3. Ger 'ulūm ehline yazmaḡ diler-iseñ iy debīr
Müşterī ile gerek ola nazarda Ay pīr
4. Ger dilerseñ kim yazasın ḡāce vü diḡkānesin
Vācib oldur kim ad ile evvel nazar keyvānesin
5. Diler-iseñ kim yazasın anı ' avratlar uş
Ol nazar ile Zūhre'de gerek kim ola ḡoş
6. Bu nazarlar ḡaḡkı bu-durur ki bu telbīs ola
Daḡı nesne olmaya teşlīşle tesdīs ola
7. Cümlesin diḡer ile gerçi kim taşaddu' olur
Tarḡ anı kim muḡābilde her ḡod terbi' olur

Der-Beyān-ı Zıkr-i Ahkām-ı İḡtiyārāt u Maḡdūrāt-ı Binā

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. İy şehā vaḡt-i bināyı ol dem itgil iḡtiyār
Kim Ḳamer ḡākī burūc üstünde eyleye medār

2. Dağı şol yılduz-ıla ola nazarlarıñ ol
Nisbet olmağda burūc ḥākī üzre bula yol

[204^a] **Der-Beyān-ı Zikr-i Ahkām-ı İhtiyārāt u Maḥdūrāt-ı Ziyā' Hariden**

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ger ziyā almak dilerse ḥatırıñ ki iy pāk-rāy
Burc-ı ḥākīde gerek kim menzilinī duta Ay
2. Hem nazarları ola mes'ūd yıldızlar-ıla
Dağı ire dostluğ ol dimek Keyvān-ile bile
3. Bunda emlāk ziyā' almak be-ğāyet yaḥşidür
Şöyle kim uş bī-kıyās bī-nihāyet yaḥşidür

Der-Beyān-ı Zikr-i Ahkām-ı İhtiyārāt u Maḥdūrāt-ı Zirā' at Kerden

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ger zirā' at itmege dutsañ gönül iy nīk-dān
Burc ḥākīde ṭaleb eylegil anı ola zamān
2. Ger ola Sereṭān burcında dağı olur sezā
Kim zirā' at eylemek ol vaḳtdur ancağ revā

Der- Beyān-ı Zikr-i Ahkām-ı İhtiyārāt u Maḥdūrāt-ı Dıraḥt Nişānden

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ger ağaçlar dikmek isterse gönül bāğda
Şabite burcında istegil ol çağda
2. Dağı bir mes'ūd yılduz-ıla eylesün nazar
İhtiyār eyle bunı vu hergiz etmegil güzër

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Zikr-i İhtiyārāt u Maḥdūrāt Ta' līm-i Ferzend

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Ger diler-iseñ ki ḥoş ta' līm ferzend idesin
Bād burcına gerek isteyü Ay'ı bulasın

2. Sünbüle vü kıavıda kim olursa dağı ğam değil
Tek ‘Uṭārid’le nazarda dostluđ itsün kabūl
3. Pes nühūsetden ırađ olmađ gerek-durur hemān
Hoş-durur ta‘ līm ferzend iy diler ol zamān

Der-Beyān-ı Zıkr-i Ahkām-ı İhtiyārāt u Maḥdūrāt-ı Şerbet-i Müşhil

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

- [204^b] 1. Müşhil içmege eger raĝbet iderseñ iy ḥabīb
Şabite burcında Ay’uñ menziline bul naşīb
2. Manzar olur-ısa oldur Zühre vü Behrām aña
Dostluğ u cem-ile olsa gerek dururam aña
 3. Yaḥşi degildür muķābil olduĝı Ay’a Zuḥal
İhtiyāt it kim ḥulūl itmeye anda bu maḥal

Der-Beyān-ı Zıkr-i Ahkām-ı İhtiyārāt u Maḥdūrāt-ı Sefer-i Gerden

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Ger sefer itmeklige baĝladuñ-ise re’y-i hoş
Münkalib burcuñ içinde olsa hoşdur re’y-i hoş
2. Burc ḥākīde dağı olursa değil hiç bāk
Līk şartı bu-durur kim naḥslıķdan ola pāk
3. İşbu vech-ile sefer itmek şehā mahmūddur
Ger nāzırda naḥs bulunmaz-ısa mes‘ ūddur

Der-Beyān-ı Zıkr-i Ahkām-ı İhtiyārāt u Maḥdūrāt-ı Faşl u Ḥacāmat

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Ger dilerse ḥatırañ faşd-ı ḥacāmat itmege
Ayı burc-ı āteşiden kıoma kııkup gitmege

2. Sa‘ d nāzır olsun düşesün nüḥüsetden ba‘ id
Dostluḡda daḡı Mirrīḡ-ile bulunsun sa‘ id
3. İṣbu ḥāletde ḥacāmat yāḡud faṣd iy meh-likā
Ḳanḡısını ider-iseñ bulunur anda ṣafā

Der-Beyān-ı Zıkr-i Ahkām-ı İḡtiyārāt u Maḡdūrāt-ı Taleb-i Ḥacāt

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Ger kimesneden dilün yir ḥācet ister-señ iy yār
Ṣabite burcında Ay itmek gerek-durur müdām
2. Yāḡud iki cism arasında ola devri anuñ
Naḡsı kıoya sa‘ da maḡrūn ola iy cānı tenüñ
3. Her ne ḥācet diler-iseñ burda maḡbūldür
Çünki Ay’uñ ittiṣāli sa‘ dla meṣḡūldür

[205^a] **Der-Beyān-ı Zıkr-i Ahkām-ı İḡtiyārāt u Maḡdūrāt-ı ‘Ahd Besten**

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Ger dilerseñ kim kılasın kimisi-ile ‘ahdsın
Ṣābitede bulmaḡa eylegil Ay’ı cehdsin
2. Cümle ikrāḡ nüḥüsetden gerek ḡālī ola
Kim orada nice ‘ahd iderseñ maḡkeme kıla

Der-Beyān-ı Zıkr-i Ahkām-ı İḡtiyārāt u Maḡdūrāt-ı Ṣikār Kerden

Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilātün/ Fā‘ ilün

1. Diler-ise ḡāṭırañ iy ṣāḡ kim ide ṣikār
Ḳavs’la ḡutı Ḳamer devrinde eyle iḡtiyār
2. Yāḡu Tır’uñ evlerinde bulḡıl anı ol zamān
Kim sigārunı oñat eyleye rabbü’l-musta‘ ān

Der-Beyān-ı Zıkr-i Ahkām-ı Mensūbat-ı A‘ zā-yı Burūc-ı Düvāzdeḡ

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Çün Hamel burcına baş olur uş [iy yār-ı hoş]
Şevre boyun u boğaz nisbet-durur iy yār-ı hoş
2. Cevza dağı anuñ çekini koldur iy gül' izār
Burc-ı Harçeng'ün göğüs ü öyken eygü iy nigār
3. Mi'de vü yürek hem arқа Şir burcınıñ olur
Sünbüle göbek ü qarın u bağır suğı olur
4. Pes göbekden kasığa dek oldı Mızān' uñ ta' yin
Mağ' ad u ferc ü zeker Kav's' uñ-durur iy dūrbīn
5. Cedy uyluğdur dağı Delv' uñ diz hūtuñ ayak
Bu ne hikmetdür şehā' ibret göz-ile buña bak

Der-Beyān-ı Ahkām-ı Kav's-ı Kuzāh Der-Burūc-ı Dūvāzdeh

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Elegim sağmal ki ol kav's-ı kuzāhla ad bulur
Ki kızılıña şaru ki yeşil ki gün olur
2. Toğacagız aña şol vaktin iderler i' tibār
Kim Kamer evde idügin iderler şümār
- [205^b] 3. Küverler kav's-ı kuzāh maşrıķı mıdur yakīn
Yāhūd ancak mağribī midür bu hāletde hemīn
4. Ger Hamel'de olsa Ay mağribī olunsar ola
Hastalıklar dağı ' avratlar ölü mi ola bul
5. Maşrıķı olsa ucuzluğ olur işbu der delīl
Dağı sine yok-durur ' ilm-i nūcūm içre sebīl
6. Mağribī olsa vu dağı Şevr'de bulınsa Ay
Ola emrāz-ı vebā' ālemde iy pākīze-re'y
7. Maşrıķı olursa bunda hāli dervīşlerūñ uş
Duta revnağ kaması birbirinden ola hoş

8. Burc-ı Cevzâ'da eger ol mağribî ola yakîn
Nikbet irişe bir ulu kişi ancak hemîn
9. Ger olursa maşrıkî 'ilm ehline hüsran ola
Dağı ehl-i fitneden hayli hâlayıklar öle
10. Ger olursa burc-ı Serfân'da bu nesne mağribî
Yağmur ola vu duta şu baş kuyu mağribî
11. Maşrıkî olsa vebâ vu hastalıklar çok ola
Dünyâ halkınıñ yarusından çoğı dâğı öle
12. Ger Esed'de mağribî olursa uğrılar çıka
Maşrıkî olsa cihân emn ü refâhiyyet bulur
13. Sümbüle'de mağribî olursa uğrılar çıka
Maşrıkî olursa fitne 'âlemi oda yağa
14. Burc-ı Mîzân'da olursa mağribî bir şâh öle
Maşrıkî olursa dünyâ hayr u emn-ile tola
15. Mağribî olursa 'Akreb'de ucuzlıkdur hemân
Maşrıkî olursa çıka çok erâcîf ol zamân
16. Kavs'da ger mağribî olursa erâcîfdür yine
Maşrıkî olsa girü vü emn-ile 'âlem günine
15. Cedîd-ise mağribî çok fitne vü teşvîş ola
Maşrıkî ise zelzeleyle cihân hüsran bulur

[206^a] 16. Delv'de ger mağribî olursa fitne ola
Maşrıkî olsa cihânun içi âfetlü tola

17. Hüt'da olsa mağribî kavs-ı kuzâh hoşluk bulur
Maşrıkî ise Bâbil iklimine çok fitne gelür

**Der-Beyân-ı Zîkr-i Ahkâm-ı Rûzhâ-yı Evvel Muḥarremü'l-Ḥarâm ez-Ḳavl-i İmâm Ca'fer-i
Şâdık Raḍîya'llâhü 'anh**

Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilâtün/ Fâ' ilün

1. Ger muḥarrem gurreşi şenbe olsa iy nigâr

Kış ola vu şovuk yiller ese bî-şümār

2. Ağaca āfet irişe vü қаһтla та‘ūn ola
Rum’a қаşd ide ‘Arab şāh-ı zamān nuşret bula

3. Ger muḥarrem ğurresi olur-ısa yek-şenbe ğün
Kış eyü gele vü lîkin қatı kırıla kūyun

4. Ekine āfet ire maşrıqda emînlik ola
Pādişāhı maġribūñ a‘ dāsına fırsat bula

5. Ger muḥarrem ğurresi olsa dü-şenbe ğün yaķın
Kış hoş ola vu vaķt yaġmurı yaġa iy rūy-bîn

6. Ğalle ile tola ‘ālemler yimişler çoķ ola
Tumaġudan ḥalka zaḥmet ire ‘avratlar öle

7. Ger muḥarrem ğurresi olsa se-şenbe ğün şehā
Ola ucuzluķ velî qar-ıla yaġmur çoķ ola

8. Ğalle bal arta ba‘zı yirlere ta‘ūn ola
Pādişāh vaķt düşmānlarına fırsat bula

9. Çār-şenbe ğün muḥarrem ğurresi olsa iy cān
Ola ucuzluķla dürlü maraźlar bî-kerān

10. İ‘tidāl-ıla gele kış evit ıssı ola yaz
Bundan artuķ ḥākimi yoķdur bunuñ iy dil-nüvāz

11. Penç-şenbe ğün girer olsa muḥarrem iy debîr
Ğalle u bal u yimişler cümlesi ola keşîr

12. Daḥı iḥbār-ı erācif çıķa yıl yaḥşi gele
Lîk yaz olıcaġız ġāyetde ıssılar ola

[206^b] 13. Ger muḥarrem ğurresi cum‘a ğün olsa iy püser
Pādişāh vaķt düşmānlarına bula zafer

14. Kış şovuk gele ‘ıcarlar qırıya şu çoķ ola
Yüriye leşkerler maġrib-i zemîn ḥalkı öle

Der-Beyān-ı Zikr-i Ahkām-ı Sittāre-i Şükr Ya‘nî Şütür-i Nām

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Şol sittäre kim vücūduñ yıldızıdur aña nām
Uş şükür yıldızı eydüler aña cümle ' avām
2. Şenbe vü dü-şenbe gün maşırıkı olur şehā
Cum' a vü yek-şenbe gün mağribde dutar bu maķām
3. Çār-şenbe vü se-şenbe vü şimālī gün olur ol
Penç-şenbe gün cenūbīdür eyā fahrū'l-enām
4. Pes gönlüm cenk idecek demde cehd eyleyen
Kim kıala arduña bu yıldız aya tācu'l-kirām
5. Tā nuḥūset ḥazretüñüze muķābil olmaya
Tāli' uñ mes' üd ola vü bula işüñ imtiḥān

Der-Beyān-ı Zikr-i Ahkām-ı Nazm-ı Maḥzen-i Manzūm Der-Ḳevān-ı ' İlm-i Nücūm

Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilātün/ Fā' ilün

1. Gerçi kim ṭab' a muvāfiķ fen-durur ' ilm-i nücūm
Līk bunda ' itirāz eyler kıatı ehl-i ' ulūm
2. Çün resūlūñ kıulı-ıla buña imān yok-durur
Bunı taşdıķ eylemiş hergiz müselmān yok-durur
3. Bunuñ imānında idilip-durur kıad-ı küfr
El-ḥazzer bundan eyā islām ehli el-ḥazzer
4. Līk yıldızlar feleklerde yürüdügi ' ayān
Şāni' uñ şun' i delīlidir anı kılavuz beyān
5. Daḥı bunlaruñ dün ü gün seyr itdügi
Ki aşāğa varduğı gāhī yukaru kendüsi
6. Bize vācibdür bilinmek tā ādem ola namāz
Şayavuz vaķtın zekātuñ kılavuz ' azm-i ḥicāz
- [207^a] 7. Daḥı eflāk hey'etini kevākib bilevüz
Şāni' -i istidlālını bunuñla aķvā kılavuz
8. Çünkü bu aşār-ı ḥikmet ḥalkındur bī-gümān

Cümle eşyaya mū'essir ancak ol-durur hemān

9. Yok-durur bi't-tab⁹ hergiz bu kevākibden eşer
Ādet Allāh der ki bunlar işbu resm-ile gezer
10. Ne sebep ola Güneş tođduđı 'ālem nūr-ile
Nitekim bitdüđi olur uş anuñ mestūr-ile
11. Pes nesne için Allāh'dan eşerler buldılar
Her biri bir kullığa mensüb u meşğül oldılar
12. Şöyle kim hark-ıla harī oda mağlūb eyledi
Bunları dağı birer te' şire mensüb eyledi
13. Çünkü Hakk'dandır bulara nisbet olınan yakīn
Bu sebebdendir eşerleri bularuñ uş hemīn
14. Nitekim İdrīs peygāamberden olmuşdur nişān
Kim nücūmı sırrını ol itdi 'ālemde 'ayān
15. İbn Kātīb i' tikkādı böyledür iy cān u dil
Luţf eyle dağı ayruksı taşavvur kılmagıl
16. Buña tevfiķ-i hidāyet şöyle vir gel iy kerīm
Kim niye başsa kadem ola şırāte'l- mustakīm⁹
17. Bunı ala yaşında eyle pāk eyt iy hezā
Kim mu' allā hazretünde kullığa ola sezā
18. Çünkü 'avnuñdan buña içdük inābet kapusın
Haşa 'afv gideni yapasın icābet kapusın
19. Ma' rifet-durur bilür kim cürmüne yokdur 'aded
Kamuya luţfuñ irişür aña dağı kıl meded

Der-Beyān-ı Ender Münācāt ve Hatimetü'l-Kitāb

Mefā' ilün/ Mefā' ilün/ Fe' ülün

1. İlāhī ol kelām hakķı hak-ıyçün
Dağı sen hālik u muţlak hak-ıyçün

⁹ “Bizi dosdoğru yola ilet.” Fātiha 1/6.

- [207^b] 2. Senüñ kâdirliğüñ-çün birliğüñ-çün
Fenâ sözle yazalı dirliğüñ-çün
3. İki ‘ âlemde sulţân olduğıñ-çün
Kerîm ü ferd sübhân olduğıñ-çün
4. Mülûk-i ‘ âdilüñ tâcî hâk-ıyçün
Resûlüñ yüce mi‘ râcî hâk-ıyçün
5. Felekler itdüğı zeynüñ hâk-ıyçün
Dağı ol *Kābe kavseyn*¹⁰ üñ hâk-ıyçün
6. Yüz urduğı-çün ayağına eflāk
Virildüğı-çün teşrîf-i levlāk
7. Mezâr-ı pâkinüñ nûrî hâk-ıyçün
Dağı ‘ Umrânîler tavrî hâk-ıyçün
8. Ebû Bekir ‘ Ömer ‘ Oşmân hâk-ıyçün
Cemî‘ i Âlî hem ikrân hâk-ıyçün
9. ‘ Aliyy-i Murteza’nuñ meşhed-ıyçün
Şehîd-i Kerbelâ’nuñ merkad- ıyçün
10. Halîlül’lâh-ı dînî hâk-ıyçün
Süleymân’uñ nigîni hâk-ıyçün
11. Münevver Yûsuf’uñ gökçekliğı-çün
Anuñ ihlâşî vu gerçeklüğı-yçün
12. Muţahher ‘ İsâ vü Meryem hâk-ıyçün
Muzaffer Dâvud u maḥrem hâk-ıyçün
13. Bu İbn-i Kâtib’i maḥrûm kıлма
Anuñ a‘ mâlini ma‘ düm kıлма
14. Be-hâkḳ-ı Ka‘be-i ihrâm-ı hüccâc
Be-ta‘ zîm-i burāk u ‘ izz-i mi‘ râc
15. Be-hāk-ı pây-ı murğ-ı kuṭb-ı eflāk
Be-tefḥîm u celâl-i qavl-ı levlāk

¹⁰ “Araları iki yay aralığı kadar veya daha da yakın oldu.” Necm, 53/9.

16. Be-tekbîr u be-tesbîh u be-taḥmîd
Be-tehlîl u be-tevhîd u be-temcîd

[208^a] 17. Aña şol vech-ile itgil ‘ināyet
Kim andan gelmeye daḡı cināyet

18. Gözini göñlini şad eyleyüvir
Ṭamu odından āzād eyleyüvir

19. İlāhî toḡru yoldan ırma anı
Kim ol yoldur selāmetlik nişānı

20. Daḡı bu şāha kim ḡizmet ider ol
Ki baḡtîdur bunuñ lüṭfî bigi yol

21. Bunı i‘zāz u ikrām-ile ḡoş dut
Şafā vü ‘işret cām-ıyla ḡoş dut

22. Buña pāyende it bu taḡt u tācı
Ol alsun cümle ‘ālemden ḡarācı

23. Budur uş bu zamānuñ cism u cānı
Zemīnuñ pādişāhı ḡusrevānı

24. Nice kim müstemirdür ḡuṭb-ı eflāk
Nice kim müstekardur ḡıṭṭa-ı ḡāk

25. Nice kim ṭura ḡāk u bādla āb
Nice kim āteş ola şekl-i ‘unnāb

26. Naşīb olsun aña dā’im meserret
Erişmesün kimesneden mażarrat

27. Cihānuñ ḡalkına serdār olsun
Cihān var oldıḡınca var olsun

28. Ki ol ḡallāk-ı ‘ālem sāyesidür
Sa‘ādet baḡtınıñ sermāyesidür

29. Müdām itsün anuñ ḡaḡ sāyesini
Feleklere irürsün pāyesini

30. Aña erzānı olsun çok selemler

Vücūdundan ırağ olsun elemeler

31. İlāhī kılma iy settār-ı ‘ālem
‘Adūdan artuğ aña nesne-i kem

- [208^b] 32. Sa‘ ādāt-ıla var olsun hemīşe
Cihāna yādigār olsun hemīşe

33. Çün anuñ adına oldu bu dīvān
Anuñ-çün ħurrem olsun nitekim cān

34. Çün anuñ adına geldi bu defter
Anuñ-çündür münakkaş ü münevver

35. Çün anuñ zıkrine düşdi bu tūmār
Ĥayātı rūḥ anuñ-çün bundan umār

36. Du‘āsı-ile çün ḥatm eyledüm uş
Ol ucdan oldu işbu ḥatimet ḥoş

37. Anuñ medḥ-iyle çün oldu maḥrūn
Senūñ-çün ḥūb-durur bu dürr-i meknūn

38. Şenāsı-ıyla düketdüm çün iy yār
Anuñ-çün muraşsa‘ dur bu eş‘ār

39. Kim anuñ medḥin itdükce mübeyyen
Sözüm okılır u olur müzeyyen

40. Mükerrer kıldıgumca gökçek adın
Sözüm şekkerden uş arturdi dādın

41. Daḥı şerḥ eylemedin biñde birin
Kelām-ı şehd gibi oldu şirīn

42. Hezārān ḥamd u minnet ol Ḥuzā’ya
Ki şaldı bizi bu zıll-ı hümāya

43. Kim anuñ gölgesinde ḥoş geçevüz
Tefāḥür iderüz pīrüz açavuz

44. Bize vācib-durur şükrān u ni‘met
Ki kılavuz ḥaḫuñ fażlına minnet

45. Şunuñ-çün kim hüner ehlin bilür ol
Şebihden gevherüñ farkın kılar ol

46. Ol olur dінде devletlü kişi
Kim ‘ilm ehliyle ola her-dem işi

[209^a] 47. Çü şöhetden-durur cümle eserler
Anuñ-çün ehli-le şöhet iderler

48. Bize *hel yestevî*¹¹ hüccet yiter uş
Ki ehl-i cehl farkın ol kılar hoş

49. Şol iş kim ola kırān-ile tahkik
Ne zehr-ile ol edilmeye taşdik

50. Kişi kendüni okumak ‘aybdandır
Meger bu keşf bize ğaybdandır

51. Egerçi kim ölüpdür māde mizān
Velikin zihn-ile yüz hūb-ı dem-sāz

52. Tabī‘at kuvveti-ile bugün ben
Zarāfet mülkine oldum Tehemten

53. Belāgat gevherinüñ kaniyım uş
Feşāhat dürrinüñ ‘ummānıyım uş

54. Sözüme maṭbū‘-ı mevzündür be-ġāyet
Münevver dürr-i meknündür be-ġāyet

55. Me‘ānī baħrini hoş eylemişüm
Maḳāl ehlini serhoş eylemişüm

56. Nişār eyleyüben genc-i nihānı
Ġurūrlardan ṭurmuşım cihānı

57. Yitürdüm şuñā nazmı kim nizāmı
Eger tıyursa irerdi ‘izāmı

58. Ger işitse idi Ḥācū vü Selmân
Biri mest olay-ıdı biri hayrân

¹¹ “De ki: Eşit olur mu bilenlerle bilmeyenler?” Zümer 39/9.

59. Ve ger bilse idi Sa‘ dī vü ‘ Atṭār
Biri vālih olaydı birisi zār
60. Cihān içinde bugün kāf-tā-kāf
Şulardan kim ola meyl-ile inşāf
61. Benim sözlerüme sihr-āferīn dir
Zihī gevher zihī dürr-i şemīn dir
- [209b] 62. Çü budur bī-gümān ‘ azbī lisānuñ
Ferāğ-ı hāṭır u kevni cānuñ
63. Yeter da‘ vāya ma‘ nā iş bu kim ben
Bu zibā nüshayı kıldım müzeyyen
64. Nücūm içinde ne kim var daḳāyık
Tamāmet şerḥ itdüm ber-ḥaḳāyık
65. Kevākib yerini bir bir kemā-kān
Felekler ḥālını iy şāh-ı ḥübān
66. Ḳamu bir nushada ma‘ lūm itdüm
Adını Maḥzen-i Manzūm itdüm
67. İçinde pes günüñ ne bīş ne kem
Bu şīrīn sözleri kıldım murakḳam
68. Aña daḥı geçe idi mecālūm
Gün uzun ḥizmet idi iştiḡālūm
69. Nitekim oldu uş aḳzā’l-ḳuzātuñ
Kim oldur a‘ lemi cins-i duhātuñ
70. Bu ‘ ilmi çün itdügi tokuz gün
Zihī idrāk ü fehm ü ṭab‘ -ı mevzūn
71. Anuñ yūmn-i maḳālinden bu kemter
Bu resme naẓm itdi nāzik ü ter
72. Daḥı ḥācet degil taṭvīl-i ikşār
Ki bizümle kimesne kılmaz izrār
73. Pes imdi sözi bunda ḥatm idelüm

Dağı bir ğayrı te'life gidelüm

74. Çü biñ beyt oldı uş iy yār-ı hemdem
Koyalum burada v'Allāhu a' lem

75. Söz temām oldı çü ħatm oldı kitāb
Söz budur v'Allāhu a' lem bi'ş-şavāb

SONUÇ

Bu çalışmada XVI. yüzyıl Anadolu sahasında siyasi durum ve bilimden kısaca bahsedilip melheme geleneği hakkında genel bilgi verilmiştir. Melhemeler astronomik ve meteorolojik olgulardan yararlanılıp gelecek hakkında tahminlerde bulunma anlamına gelir. İnsanoğlunun geleceği merak duygusu ve geleceği merak etme iç güdüsü ile çeşitli falların, kehanetlerin çıkmasına neden olmuştur. Aynı sebeple Ay ve Güneş tutulması, yıldızların konumları, meteorolojik olaylar, göksel hareketler geleceği öğrenmek için araç olmuştur ki buna melheme denir. Melhemeyi fal ve kehanetten ayıran özellik ise bir sistematığının olmasıdır. Osmanlı toplumunda Türkçe ile yazılan, edebî ve folklorik türlerdendir. Çalışmanın konusu, XVI. yüzyılda astronomi alanının öncülerinden olan Mehmed İbn Kâtib Konevî'nin melheme konulu eseri, Ankara Millî Kütüphâne 9196 numaralı arşivde kayıtlı olup *Kitab-ı Melheme*'nin 173^b/209^b sayfaları arasında *Mahzen-i Manzûm*'un incelenmesi ve tanıtılmasıdır.

Mahzen-i Manzûm adlı eserin dili Türkçedir. Nestalik hatla harekesiz olarak yazılmıştır. 205x140-155x85 mm boyutlarındadır. Dil özellikleri bakımından değerlendirildiğinde Klasik Osmanlı Türkçesi dönemi özelliği taşır. Eserin Türkçe oluşu, XVI. yüzyıl Anadolu sahasında bilimsel bilgilerin hızlıca kavranabilmesine ve yeni bilgilerin gözden geçirilmesine imkân sağlamıştır. Ayrıca bu eser Osmanlı Devletinde astronomi bilgisini yansıtmaya açısından önemlidir.

Eski Anadolu Türkçesi özellikleri görülür. Metinde düzlük-yuvarlaklık uyumunda tutarlılık yoktur. Aynı zamanda metin içinde bildirme kipi ekinin günümüzdeki haliyle ve eski biçimi olan -turur ekinin metin içinde karşımıza çıkması, metin içinde tutarsızlığın söz konusu olduğunu gösterir. Eski Anadolu Türkçesi ilgi durumu eki yuvarlak şekli ile metin içinde bu özelliğini korumuştur. Yine Eski Anadolu Türkçesi karakteristik zarf fiil yapısı metinde sıkça kullanılmıştır. Eserde genellikle Türkçe kelimeler hâkimdir. Bu durum anlatımın sade ve akıcı şekilde olduğunu göstermektedir. Bunun yanında Arapça ve Farsça kelime ve terkiplerin eser içerisinde yer aldığı görülebilmektedir. Daha çok astronomi terimlerinde Arapça kelimelerin varlığı söz konusudur.

Çalışmada ele alınan *Mahzen-i Manzûm* adlı eserde 97 başlık ve 995 beyit vardır. Türkçe manzum bir eser olmasının yanı sıra, Klasik Türk şiirinin diğer disiplinlerle iç içe olduğunun göstergesidir. Eserde genel astronomi bilgisi verilmiş ve göksel hareketlerin durumuna göre gelecek hakkında kehanetler sıralanmıştır. Metnin içeriğine bakıldığında günlerden, muhtelif takvimlerdeki ay isimlerinden, gezegenlerin (Zühre, Mirrîh, Utârid, Şems, Kamer, Zuhâl, Müşterî) durumundan, burçlar (Hamel, Sevr, Cedî, Mîzân, Seretân, Akreb, Delv, Esed, Kavs, Cevzâ, Sünbüle, Hût) ve burçların özelliklerinden, göksel hareketlerden ve bu hareketlerden nasıl faydalanmak gerektiğinden, günlük işlerin düzenlenmesi için uğurlu ve uğursuz zamanlardan ve göksel hareketlere bakılarak gelecek hakkında kehanetlerin sıralanmasından bahsedilmektedir.

Sonuç olarak, eser Klasik Osmanlı şiirinin diğer disiplinler ile iç içe olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Bu çalışmanın Osmanlı astronomisini konu edinen tarihî metin çalışmalarına ve Klasik Türk şiirinin varlık, zarafet ve estetik yapısına katkı sağlaması ümit edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıvar, A. A. (1991). *Osmanlı Türklerinde İlim*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Alkan, E. (1988). *Fal Ansiklopedisi*. İstanbul: Veb Ofset.
- Alkan, M. (2012). Milli Kütüphane 2727 Numaralı Mecmû'a'da Kayıtlı Manzum bir Melheme. *Turkish Studies*, 689-709.
- And, M. (2007). *Minyatürlerle Osmanlı- İslâm Mitologyası*. İstanbul: YKY.
- Arslan, T. Y. (2015). On Altıncı Yüzyıl Osmanlı Astronomisi ve Memluk Etkisi. *Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, T. Y. (2015). On Altıncı Yüzyıl Osmanlı Astronomisi ve Memluk Etkisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Arslan, T. Y. (2016). Vakti Fethetmek: Mikât İlmi Geleneğinde Rub'u'l-mukantarât Yapım Kılavuzu Örneği Olarak Muhammed Konevî'nin Hediyeetü'l-mülûk'u. *Nazariyat İslâm Felsefe ve Bilim Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 103-148.
- Asımgil, S. (1997). *İnsanlık Tarihinin Gizemli Dünyası, Büyü, Sihir, Fal (Yıldızname, Kehanet, Nazar)*. İstanbul: İpek Yayınları.
- Aydın, A. (2011). Ebri Hâce İbn-i Âdil'in Kitâb-ı Usûl'l-Melâhame Adlı Eserinde Anlam Değişmesine Uğramış Bazı Kelimeler Üzerine. *Turkish Studies*, 373-388.
- Aydın, A. (2014). İbn-İ Âdil Melhamesi ve Metnin Söz Varlığı Üzerine. *Türük*, 54-83.
- Aydüz, S. (2009). *İstanbul Muvakkithaneleri ve Muvakkitleri*. İstanbul. 4 2, 2019 tarihinde www.academia.edu/29225220/ARAŞTIRMA_PROJESİ
- Aydüz, S. (2019, 08 05). *Osmanlı Devleti'nde Müneccimbaşılık*. [dergipark.org.tr: https://dergipark.org.tr/download/article-file/13361](http://dergipark.org.tr/download/article-file/13361)
- Boyras, Ş. (2006). *Fal Kitabı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Çelebioğlu, A. (1975). Yazıcı Sâlih ve Şemsiyye'si. *Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi* (1), 171-218. http://isamveri.org/pdfdrg/D00018/1975_1/1975_1_CELEBIOGLUA.pdf
- Devellioğlu, F. (2013). *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Akaydın Kitabevi.
- Ekici, H. (2018). Eşref Feyzî Lûgat-ı Hoş-Edâ (Arapça-Farsça-Türkçe Manzum Sözlük), Sonçağ Yayınları
- Fazlıoğlu, İ. (2002). Konevî Mehmed. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 26, s. 165). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.

- Fazlıoğlu, İ. (2007). Qunawî: Muhammad İbn al-Kâtib Sinân al-Qunawî. T. Hockey (Dü.) içinde, *The Biographical Encyclopedia of Astronomers (BEA)* (s. 945-946). New York: Springer.
- İhsanoğlu, E. (1997). *Osmanlı Astronomi Literatürü Tarihi* (Cilt 1). İstanbul: İrcıca.
- İhsanoğlu, E. (2019, 4 3). II. *Osmanlı Bilimi Literatürü*. Academia.edu: www.academia.edu/36337241/Osmanli_Bilim_Literaturu
- İnalcık, H. (2013). *Devlet-i 'Aliyye*. İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- İnan, A. (Türk Tarih Kurumu Yayınları). *Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar*. Ankara: 2000.
- İzgi, C. (1997). *Osmanlı Medreselerinde İlim* (Cilt 2). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kalafat, Ş. (2016). Klasik Osmanlı Türkçesiyle Yazılmış Bir Dil Yadıgârı: Muhammed Konevî'nin Hediyyetü'l-Mülûk'ü. *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi (OMAD)*, 31-58.
- Kapal, M. (2013). Zâtî Divanı'nda Kozmik Unsurlar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(24), 160-170.
- Kara, N. (2019, 05 08). *Mülhime-Nâme'nin Söz Varlığı*. Dergipark.org.tr: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/227648> adresinden alındı
- Karabacak, E. (2013). Ahmed-i Dâî'nin Risâle-i Sî Fasl Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme. *TurkishStudies*, 279-288.
- Kazancıgil, P. D. (2007). *Osmanlılarda Bilim ve Teknoloji*. İstanbul: Etkileşim Yayınları.
- Kollektif. (2008). *Osmanlı Tarihi 2*. İstanbul: Çamlıca.
- Korkmaz, E. (2003). *Eski Türk İnanışları ve Şamanizm Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Köksal, H. (2019, 05 10). *Doğa Olaylarını Gözlemleyerek Yapılan Tahminler: Melhameler*. <http://www.acarindex.com>: <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423865262.pdf>
- Parlatır, P. D. (2011). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınları.
- Remzi Demir, Yavuz Unat. (1996). *Ahmed Cevdet Paşa-Takvimü'l Edvâr (Takvimler)*. Gündoğan Yayınları.
- Sami, Ş. (2013). *Kamûs-ı Türkî*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Sözüdoğru, H. A. (2016). Müneccimbaşı Tarihi'nde II. Selim Dönemi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*(27), 131-169.
- Sümbüllü, Y. Z. (2008). Halk Meteorolojisi Ekseninde Bir Melheme Örneği. *Turkish Studies*, 782-811. (http://www.turkishstudies.net/Makaleler/290117103_44sumbulluyusufziya.pdf)

Şentürk, A. A. (1994). Osmanlı Edebiyatında Felekler, Seyyare ve Sabiteler . *Türk Dünyası Araştırmaları* , 131-180.

Tuncel, N. (1997). *A'dan Z'ye Astroloji*. İstanbul: Kitsan Yayınevi.

Turan, F. (2019, 05 08). *Melhameler ve Bir On Yedinci Yüzyıl Melhamesi*.
www.academia.edu:

https://www.academia.edu/30981908/Halk_Osmanl%C4%B1cas%C4%B1_I_Melhamesi_ve_Bir_17._Y%C3%BCzy%C4%B1_Melhamesi

Unat, Y. (2019, 05 08). *Eski Astronomi Metinlerinde Karşılaşılan Astronomi Terimlerine İlişkin Bir Sözlük Denemesi*. dergiler.ankara.edu.tr:
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1267/14584.pdf>

Ünver, İ. (1993). Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler. *Türkoloji Dergisi* (XI (1)), 51-89.

ÖZGEÇMİŞ

FOTOĞRAF

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı	Başar Serpil
Uyruğu	TC
Doğum tarihi ve yeri	12.04.1993/ Sakarya
Medeni hali	Bekâr
Telefon	0546 746 07 54
Faks	
E-posta	basarserpil4@gmail.com

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet yılı
Lise	75.Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi	2011
Üniversite	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	2016
Yüksek Lisans	Aksaray Üniversitesi	2019
Doktora		

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev

Yabancı Dil	İngilizce	
-------------	-----------	--

Yayınlar